
ILIRSKE TEME 10

Pavel Peter Bratina

KROGI NJEGOVEGA BIVANJA

Ob sedemdeseti obletnici rojstva
in štiriindvajseti obletnici smrti
VILIJA STEGUJA,
duhovnika, pesnika, misleca in prevajalca
1943–1989–2013

Ilirske teme
Ilirska Bistrica 2013

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

929Stegu V.
821.163.6.09Stegu V.

BRATINA, Pavel Peter

Krogi njegovega bivanja : ob sedemdeseti obletnici rojstva in štiriindvajseti obletnici smrti
Vilija Steguja, duhovnika, pesnika, misleca in prevajalca 1943-1989-2013 / Pavel Peter Bratina ;
[fotografije Ana in Karlo Vičič ... et al.]. - Ilirska Bistrica : Društvo za krajevno zgodovino, 2013.
- (Zbirka Ilirske teme ; 10)

ISBN 978-961-91919-6-5

268149504

KNJIGI NA POT

V Društvu za krajevno zgodovino in kulturo smo v letu 1994 izdali prvi zvezek nove monografske zbirke, poimenovane Ilirske teme. Zbirko smo si zamislili kot nadgradnjo, bolje rečeno dopolnilo naše že uveljavljene publikacije, zbornika Bistriški zapisi, ki smo ga začeli izdajati leta 1980. Glede na to, da so Zapisi naravnani interdisciplinarno in da zaradi tega ne morejo prinašati daljših tekstov, smo želeli z Ilirskimi temami omogočiti avtorjem objavo obsežnejših besedil.

Ko smo zastavili novo zbirko, najbrž nismo pričakovali, da bo dosegla deseto številko, saj naše delo sloni na povsem ljubiteljskih prizadevanjih članov uredniškega odbora. Obenem smo neobremenjeni z izplačilom honorarjev avtorjem, ki so svoja dela napisali brezplačno. Seveda nam kljub temu in iztržku od prodaje naših publikacij ne bi uspelo natisniti toliko knjig brez finančne pomoči Občine Ilirska Bistrica oziroma občinskega sklada za sofinanciranje izdaje tiskov in publikacij.

Deseta številka, ki je pred vami, spoštovani bralci, je posvečena življenju in delu duhovnika, pesnika, prevajalca, misleca in publicista, premskega rojaka Vilija Steguja, ki se je rodil pred 70 leti, žal pa umrl že leta 1989, star komaj 46 let. Knjigo izdajamo na pobudo njegovih ožjih sorodnikov, obenem pa z zadovoljstvom, da svojemu pomembnemu rojaku posvečamo jubilejno številko Ilirskih tem.

Avtor knjige, ki nosi naslov Krogi njegovega bivanja, je Vilijev sošolec, prijatelj, somišljenik in sopotnik v Društvu 2000 in v Reviji 2000 Pavel Peter Bratina. Gospod Bratina je brez oklevanja pristal na naše pogoje, kar pomeni, da za svoje delo ni prejel honorarja. V sedmih Vilijevih življenjskih krogih je podal zelo temeljit prikaz njegovega življenja, javnega delovanja ter literarnega in publicističnega ustvarjanja.

Primorski rojak Pavel Peter Bratina, doma iz Kamenj na Vipavskem, je zbral tudi veliko dokumentarnega in predvsem slikovnega gradiva iz Vilijevega življenja.

Tudi sicer je Bratina plodovit pisec, saj obsega njegova bibliografija objavljenih krajših in daljših prispevkov na stotine enot. Knjiga o krogih življenja Vilija Steguja je nadaljevanje njegovega obsežnega publicističnega in pisateljskega dela in pomeni obogatitev našega žal vse preskromnega znanja o rojaku Viliju Steguju, ki je, če si izposodimo latinski rek *Nemo propheta in patria*, preživel skoraj petnajst zadnjih let svojega življenja v nemškem Ingolstadt kot zdomski duhovnik.

Knjiga o Viliju Steguju je že tretja iz zbirke Ilirske teme posvečena domačemu literatu, čeprav Stegu ni bil le to. V zbirki smo pred tem objavili portret pesnice Makse Samsa avtorice Anje Hofman in bistriške Makedonke, pesnice in prevajalke Bistrice Mirkulovske izpod peresa Tjaše Poklar.

Da je knjiga lahko izšla, je poleg naštetih finančno podprl njen natis tudi Urad R Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu, za kar se mu zahvaljujemo.

Tomo Šajn

PROLOG

Knjiga o življenju in delu Vilija Steguja, duhovnika, pesnika, misleca in prevajalca s Prema pri Ilirski Bistrici, ni življenjepis v klasičnem pomenu besede. Še manj znanstvena študija, ki bi natančno podajala in analizirala Stegujevo osebno in družbeno življenje, literarno in prevajalsko delo ter ga v tem smislu umestila v zbor slovenskih kulturnih ustvarjalcev in prevajalcev. Tej ambiciji se odpoveduje.

Krogi njegovega bivanja nizajo in odstirajo predvsem drobne, vsakdanje, za marsikoga tudi nepomembne življenjske podatke in dogodke, uspehe in neuspehe. Zlasti še slabo zaznane, marsikomu neujemljive, tudi hoté ali nehoté prezrte in zamolčane, ter tako predstavljajo Vilijev umetniški in intelektualni svet, njegovo pesniško, filozofsko in religiozno sporočilo.

Čeprav je bil prodornih misli, svojih najglobljih spoznanj ni črpal prvenstveno ne iz filozofije ne iz bogate zakladnice drugih vednosti. Zajemal je predvsem iz svoje izjemne intuicije, iz vznikov sintetične zavesti. Ob *curkih domače potočnice*, ob *mlečnih grudih zemlje*, ob *materinem sejanju molitve*, ob *očetovem molčanju*, tudi ob *dojkah nemega poželenja* je preverjal samega sebe in se tehtal ob besedah, zapisanih v knjigah življenja. Kašče modrosti je polnil s spoznanji, ki se porajajo nenadejano in nenačrtovano, kakor *izbruhi vulkanov*, kakor *vršanje poletnih neviht*, kakor neulovljivi *kolibri želja*, kakor *čaše grenkega pelina* in kakor *ognji milostnega očiščenja*. Njegov svet je bil hkrati iz enega kosa stkan in do skrajnosti atomiziran, razdrobljen in razcefran, povezoval pa ga je s *pajčevinami bogkovega kota*. Njegove pesniške podobe, lirične metafore in fraze so eno samo nepretrgano, strastno iskanje formule, ki povezuje nezdružljivo. To je temeljni zidak njegove umetniške zgodbe, njeno osrednje sporočilo.

Knjiga je torej lirični portret človeka, ki smo ga, dragi prijatelji, poznali, cenili in spoštovali, ne pa tudi do kraja dojeli. Ker ga ni mogoče.

Ker je v krhke posode časa in besed ujeta skrivnost, ki se nam v podarjanju izmika.

Te Vilijeve posebne, enkratne, žlahtne in neposredne podobe ni več med nami. Vrnila se je k svojemu izviru, zato s to knjigo obujamo njegov spomin in si ga kličemo v zavest skozi prizmo sedmerih krogov, ki si takole sledijo:

Varnost domačije – *mlečne grudi brkinske zemlje*

Tovarišije – *v sinji lok napete daljave*

Poezija – *pelina žlahtni mošt*

Duhovništvo – *molitev zrelega molčanja*

Umetnost in filozofija – *smerokazi peščenih duri*

Zdomstvo – *sito za seme viharjev*

Smrt – *onkraj slave in prezira*

PRVI KROG

Varnost domačije – mlečne grudi brkinske zemlje

OD FRANKOV IN STEGLOV DO STEGUJEV

V Galiji – deželi domnevnega moškega začetka Stegujevega rodu – velja, da se človek rodi vsaj sto let pred rojstvom. Za Vilija Steguja, potomca tistih davnih pradedov, ta pregovor vsekakor drži, saj so se geni nemirnih kolibrijev širili po številnih evropskih vejah že veliko preden se je v Napoleonovih časih v Brkinih, kjer so še pred poslovenjenjem odmaknjeni živeli ostanki ilirskega rodu, eden izmed njih ujel v slovenske mreže.

Preden začnemo odstirati zavese k še dosegljivim plastem Stegujeve rodbine, se pomudimo pri predzadnjem in zadnjem rodu: pri zakoncih *Francu* in *Ivanki Stegu* in njunih otrocih. *Franc* se je rodil 27. 3. 1915 na Premu 13, *Ivanka Krebelj* pa 23. 12. 1922 na Ostrožnem Brdu 32 (64). Poročila sta se 31. 1. 1942 in imela štiri otroke: prvorojenca *Ivana* (rojnega 6. 4. 1942, umrlega 2. 11. 1942), drugorojenca *Vilija Frančiška* (rojnega 29. 11. 1943, umrlega 26. 9. 1989), tretjerojenko *Ano* (21. 5. 1946) in četrtorojenca *Jožeta* (31. 1. 1953).

Franc Stegu je umrl 9. 4. 1986, Ivanka Krebelj pa 28. 5. 2006.

Z otroki njunega zakona se bo, kakor je videti, pri Potočnikovih sklenil ta del življenjskega loka, saj je domačijo po očetu Francu prevzel sin *Jože Stegu*, ki bo tudi njen zadnji gospodar. Za ta rod je zanimivo, da se je hčerka *Ana* po gimnaziji odselila v Francijo, se v Parizu poročila s *Karlom Vičičem*, njuna otroka *Nataša* (rojena 1967) in *Marko* (rojen 1971) pa sta se praktično že vrnila v francoske vode. Prva, poročena z *Dominiquom Thierietom*, s sinom Loicom (1999) in hčerko Tanjo (2001), drugi, poročen s *Sophie Herrero*, pa s sinovoma Thomasom (1994), Mathieujem (1997) in hčerko Claro (2004) tako vračata Franciji del tega, kar naj bi bilo njenega.

OD FRANCA STEGUJA DO JAKOBA STEGLA

Franc Stegu je bil edini preživeli sin očeta *Ivana* (rojena 4. 8. 1877) in matere *Jožefe Kirn* (rojene 23. 1. 1886), ki sta sicer imela petero otrok: *Štefanko* (rojeno 23. 12. 1906, poročeno 11. 5. 1929 z Antonom Tomažičem, umrlo 1970); *Janeza* (rojena 25. 10. 1908, umrlega 25. 8. 1909), *Ivanko* (rojeno 25. 4. 1911, poročeno z Leopoldom Valenčičem /1901–1978/, umrlo 1978); *Jožefo* (rojeno 12. 7. 1913, poročeno s Franom Adamom /1908–1999/, umrlo 1933), in *Frančiška* (rojena 27. 3. 1915, poročena 31. 1. 1942 z že omenjeno Ivanko Krebelj /1922–2006/).

Ivan Stegu ni dolgo gospodaril na Potočnikovini, saj je komaj 39-leten 31. 3. 1916 padel na Tirolskem. O smrti vojaka »K.u.K. f.J. D 8., 3.

Jožefa Kirn in Ivan Stegu v avstroogrski vojaški uniformi

Kompanie«¹ so bili domači obveščeni poldrugi mesec pozneje, 14. 5. 1916. Tako je žena Jožefa moža preživela za 26 let in umrla 30. 5. 1952.

Ivan Stegu je prevzel Potočnikovo domačijo (v Potoku ali na Premu 78) za očetom *Antonom Stegujem*, ki se je na Potočnikovino priženil 7. 5. 1872, in materjo *Frančiško Frank*.² Anton se je rodil 25. 5. 1838 na Čeljah št. 1. Sedemnajst let mlajša nevesta *Frančiška Frank*, rojena 15. 7. 1855, je bila edinka, zato je po očetu *Franču* (rojene 31. 7. 1806, poročenem 24. 2. 1840) in materi *Marjani Frank*, doma s Čelj (rojeni 9. 1. 1819), podedovala hišo in zemljo. Zakoncema se je rodilo devet otrok: *Antonija* (17. 6. 1872, poročena

¹ Zabeležka v Družinski knjigi Prem št. 78, nova 13, za leto »Osemnajststo« ...

² Preden je na Potočnikovini s Frančiško Frank zagospodaril Anton Stegel/Stegu, sta si hišo razdelila brata Franc in Loyro. Prvi je imel edinko Frančiško, drugi pa več hčera, ki so odšle po svetu, in sinov brez potomcev. Že pred drugo svetovno vojno je prišel Lovrov del hiše najprej v tuje roke, v 60-ih letih pa sta ga kupila gospodarja drugega dela Franc in Ivanka Stegu.

21. 2. 1900 v Čelje 16), *Helena* (rojena 2. 5. 1875, odseljena v Trst), *Janez Ivan* (rojen 4. 8. 1877), *Franc* (rojen 29. 3. 1880, odšel v Trst, kjer se je 5. 3. 1907 poročil in imel »botego«, trgovino), *Marija* (rojena 26. 2. 1884, leta 1891 odseljena, poročena 23. 12. 1906), *Frančiška* (rojena 28. 3. 1886, poročena 8. 11. 1908 na Prem 55), *Anton* (rojen 29. 7. 1888, umrl 6. 12. 1892), *Jožef* (rojen 12. 1. 1891, umrl 3. 4. 1963) in *Ana* (rojena 13. 11. 1900).

Anton Stegu je umrl 29. 8. 1926, žena Frančiška Frank pa že prej, 9. 8. 1920.

Če sledimo rodbini *Antona Steguja* še za koleno v preteklost, pridemo do *Jakoba Stegla (Steguja)* in njegove žene *Uršule Urh (Verh)*.

Gospodarila sta v Čeljah št. 1, po domače pri Levaku. V njuni hiši je zagledalo luč sveta sedmero otrok: *Jožef* (rojen 1. 2. 1828), *Jožefa* (rojena 11. 3. 1830, poročena v Horjul), *Martin* (rojen 11. 11. 1831, poročen 3. 2. 1856 z Marijo Frank /rojeno 4. 3. 1833/), *Helena* (rojena 5. 10. 1833), *Marjana* (rojena 29. 11. 1835, poročena v Trst), *Anton* (rojen 25. 5. 1838, poročen na Prem 78 /79/) in *Maria* (rojena 7. 5. 1841, poročena v Čelje 30).

Jakob Stegl je umrl 10. 10. 1855, njegova žena Uršula Urh pa 23. 2. 1872.

Videti je, da je v Čeljah 1 pred *Jakobom Steglom* gospodaril *Gregor Frank*,³ ki je ob nastanku ohranjenega družinskega lista – 78 let star vdovec. Pri njem je od otrok živel le še sin *Luka*, star 30 let. Na domačiji pa je gospo-

Franc Stegu sedi prvi z desne, Franc Adam, prvi z leve, v italijanski vojski na Monte Cassinu

³ Priimek *Frank* je najbrž neslovenskega izvora. Leta 2006 je bilo v Sloveniji 654 nosilcev: 39 % v notranjsko-kraški, 17 % obalno-kraški regiji, 17 % v Podravju, 13 % v osrednji Sloveniji in še nekaj druge. Priimek je znan tudi v Franciji, kjer 2.718 nosilcev. Vir: Leksikon priimkov: www.rodoslovje.com/Frank.

daril Gregorjev naslednik in sin *Valentin Frank*, ki mu je bilo 48 let, njegovi ženi *Mariji* pa 31. Po podatkih s tega lista sta imela zakonca šest otrok: *Marijo* (staro 10 let), *Uršulo* (staro 8 let), *Janeza* (starega 6 let), *Barbaro* (staro 3 leta) ter dvojčka *Štefana* in *Marijo* (stara 1 leto). Nobenega Jakoba!⁴ Pri sosedih, v hiši št. 2, so prav tako gospodarili *Franki*, brez Jakoba, v hiši št. 3. pa so živeli *Sadnikovi*.

NEZNANO POREKLO BRKINSKIH STEGUJEV

Po vsem povedanem se upravičeno sprašujemo, od kod neki se je vzel začetnik čelske rodbine Stegllov, pozneje Stegujev – **Jakob Stegl** (Stegel).

Raziskovanje družinskega debla nas je pripeljalo do družinske knjige iz leta 1799–1807, kjer se v Čelju 1 (pri *Levaku*) ta priimek pojavi zapisan kot *Stegu*, sam nosilec Jakob, rojen 26. 7. 1800, pa kot *Stegl*.

S priimkom Stegu se danes na Slovenskem podpisuje kakšnih 55 nosilcev. Od teh jih je 32 % na notranjsko-kraškem območju, 28 % v savinjski regiji in 28 % v osrednji Sloveniji. Pogostejša je oblika Stegel, ki šteje 115 nosilcev. Največ, 69 %, na notranjsko-kraškem območju, 17 % v osrednji Sloveniji, 14 % pa drugod po Sloveniji. Tretja oblika, Stegelj, pa je zelo redka, saj šteje manj kot pet nosilcev.⁵

Stegel(j)/Stegu sodi v skupino slovenskih glagolskih priimkov z dvojno obliko. Prof. Pavle Merkù pravi, da je nastal iz glagola »iztegniti (se)« in da pomeni »dolgina«. Ustno izročilo Stegujevih s Prema 13 te Merkujeve razlage ne potrjuje, saj je prepričano, da je priimek francoskega (morda nemškega) porekla, in sicer iz Napoleonovih časov.⁶

V raziskovanje morebitnih francoskih korenin se nismo spuščali. Poudarimo pa naj, da v Leksikonu francoskih priimkov ni zaslediti

⁴Jože Stegu pravi: »Priimek Stegel ... je le ena izmed dveh različic istega francoskega priimka ... Pri Jakobu gre za germanizirano obliko, pri nas pa za župnikovo 'poslovenjenje' ob vpisu v krstno knjigo. Se je pa Jakob priženil v Čelje iz Kala pri Neverkah, od koder je priimek Stegel tudi doma. Tam po 'svobodi' niso zahtevali vrnitve v prvotno obliko, kakor so naredili naši predniki, zato nas je pol Stegllov, pol pa Stegujev, vsi pa smo potomci istega Francoza.«

⁵Podatki povzeti po Leksikonu priimkov: <http://www.rodoslovje.com/stegu-stegel>.

⁶Pavle Merkù, 1300 primorskih priimkov, Mladika, Trst 2004, str. 45, 46.

nobenega Steguja (Stegona, Stegouja, Stegouia), obstaja pa Stegel. Vendar velja za redkega – tako se podpisuje le 150 nosilcev – in je na 61.865. mestu. Največ Steglov je v najvzhodnejšem francoskem departmaju Bas-Rhin, kjer živi 67 nosilcev.⁷

POTOČNIKOV VILČE

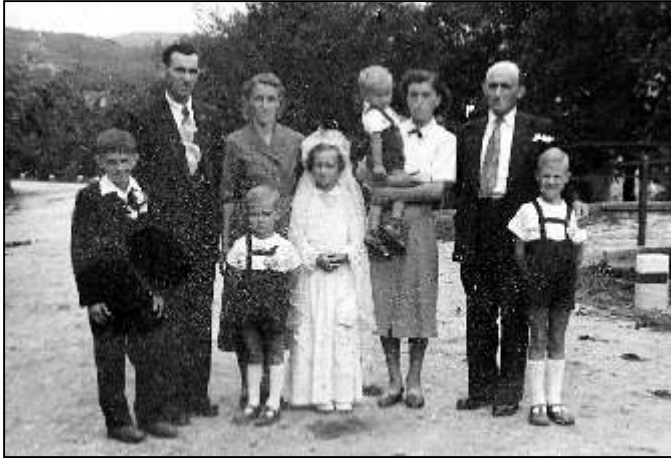
Za nas najpomembnejši predstavnik tega priimka, Vili Stegu, je zagledal luč sveta med drugo svetovno vojno, ko se je usoda tretjega rajha že *upognila navzdol* in so veliki trije prav tiste dni na Jalti načrtovali konec vojnih operacij ter si za nadaljnjih šestdeset let delili vojni plen. V senci teheranske konference se je na Balkanu, na drugem zasedanju AVNOJA, v bosanskem Jajcu utrjevala nova ideologija in pripravljala na povojni prevzem oblasti, na vladavino ljudstva in prava.

Franc, po poklicu kmet, je moral po smrti prvega sina v italijansko vojsko. Poslali so ga na Monte Cassino. Ob prodiranju zavezniških čet je bežal proti domu. V Milanu so ga zajele nemške enote in poslale v Berlin. Zato je ob rojstvu drugega sina preživel »medena leta zakonskega življenja« v koncentracijskem taborišču. Tako sta bili mladi ženi v oporo stara mati Jožefa in svakinja Pepca. Ženske so skrbele za domačijo, za rodovitnost nerodovitne zemlje in za tistih nekaj repov v hlevu. Ivanka je bila tako razpeta med

Ana in Viljem Francišek Stegu

⁷ Kot zanimivost naj povemo, da je bil Bas-Rhin, 83. francoski departma, ustanovljen 4. marca 1790 prav v času francoske revolucije in po zasedbi levega brega Rena. Obsegal pa je tudi nekaj nemškega ozemlja. Že leta 1815 je ozemlje spet prešlo pod Bavarsko oziroma Porenje. Po francosko-pruski vojni od leta 1871 do 1918 je departma spadal pod Nemčijo, ki si ga je lastila tudi v letih 1940–1945.

Vili in Ana Stegu po birni 13. 8 1955; na sliki: so še (z leve) boter Franc Adam, žena Pepca, rojena Stegu, Jožko, Ivanka in Franc Stegu, spredaj ob birmanki Marjan Adam in zadnji v vrsti Franc Adam ml.

pričakovanjem in kmetijo, kamor je prišla za nevesto. Čeprav šivilja, je tudi noseča morala prijeti za vsako delo, še najmanj za šivanko in škarje.

Čas brez moške roke in besede se je tako vlekel do leta 1945, ko se je mladi Potočnik vrnil živ, ne pa tudi zdrav. Leta nemškega ujetništva so iz 33-letnika naredila bolnika do smrti. Žena je bila ob moževi betežnosti in pogostih vpoklicih na orožne vaje⁸ tako še naprej deklica za vse.

Potočnikovina, zasidrana na levi strani potoka, se je vseskozi spopadala s pomanjkanjem, celo z revščino. Gospodar ni mogel postoriti vsega, kar bi hotel, in kmetija je skopo odmerjala svoje darove. Težave so se gmadile tudi zaradi odljudnega časa. Po smrti stare matere (leta 1952) in po rojstvu zadnjega otroka (leta 1953) je k mizi redno sedalo petero lačnih ust.

Pomanjkanje je pletlo družinske zgodbe, ki so zaznamovale vse. Od otrok pa najbolj Vilija. Iz prezgodaj dozorelega otroka je klesalo trdoživega človeka, pa tudi senzibilnega pesnika in misleca.

Hudo je bilo tudi pozneje. Živeti od zemlje, s pečatom sovražnika delovnega ljudstva in nove družbe, z »obveznimi oddajami«, z oznako interniranca, ki je »preživel«, ni bil mačji kašelj. Ko je krava povrgla, ko je bila letina dobra, ko so se slive šibile pod težo modrih sadežev, je še

⁸ Pogoste vpoklice na orožne vaje je Vili Stegu opisal v nedokončanem besedilu *V znamenju zveri*, objavljenem na zgoščenki *Razprave, članki, misli in dnevniki*, ki je prav tako izšla ob praznovanju sedemdesete obletnice njegovega rojstva.

*Spredaj z leve:
Marjan in birmanec
Franc Adam ter
Joško Stegu; zadaj:
Franc in Jožefa
Adam, Franc in
Ivanka Stegu*

nekako šlo. Repi so odhajali iz hleva, pridelek si je iskal denar na vse mile viže: slivovka po gostilnah na Notranjskem vse tja do Rakeka, zelenjava in sadje pa do Reke. Poplačilo davkov je bila prva skrb, vse drugo je odnesla stiska na vse štiri strani. Oni, ki so tiste čase preživljali v podobnih okoliščinah, vedo, kako trpka so bila prva leta mlade svobode.

Ker je bilo od zemlje vse teže živeti, je v šestdesetih letih gospodinja Ivanka za nekaj let zamenjala kuhalnico in plug z delom na piščančji farmi v Neverkah. Domov je prinašala nekaj denarja, manjkale pa so njene delavne roke. K sreči so otroci rastle in kmetija si je pomagala tudi z njimi.

*Pred Potočnikovo
domačijo ob prodaji
volov; Vili z očetom
Francem na levi*

OD PREMA DO ILIRSKÉ BISTRICE

Osnovno šolo je Vili obiskoval na Premu, v dvonadstropni učilni zidani iz leta 1826. Pod isto streho, pod katero se je dobrih 66 let pred njim učitelju in cerkvenemu organistu Filipu rodil pesnik slovenske moderne – Dragotin Kette.⁹

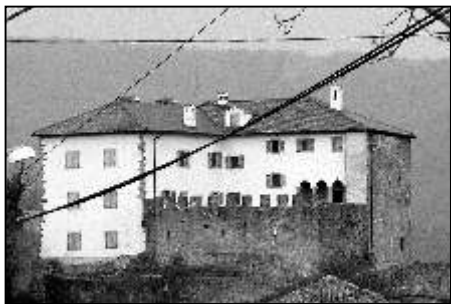
*Osamelá premška šola
Dragotina Ketteja leta 2013*

V prvih letih druge polovice 20. stoletja je premska šola še delovala.

Kette sprva ni vnel Vilijeve domišljije. Pesnikove plošče še ni bilo, pa tudi spominske sobe v prvem nadstropju ne.

Redni, vsakdanji obiski premskega slemena¹⁰ z vasjo, ki se v obliki križa sonči med cerkvijo sv. Helene na jugozahodu in gradom na severovzhodu, so otročaja od vsega začetka dramili ne le z natančno

odmerjenimi dozami šolske učenosti, marveč tudi z vedno novimi prgišči stvarstva, razsutega naokoli: z njivami, travniki in gozdovi, ki so se dan za

*Drugi vrh premskega griča zaseda
grad iz 12. stoletja*

dnev preoblačili pred njegovimi mladimi očmi. Nekaj tega bogastva je ležalo čisto blizu in kakor na dlani, nekaj pa ga je bilo razsutega vse tja do *lahnih kril Snežnika* na vzhodu ali *skalne kape Vremščice* na zahodu. Med obema so se nastavljale soncu *mlečne grudi brkinske zemlje*, z *varnim zavetjem domačije*.

⁹ Rojen 19. januarja 1876, umrl 26. aprila 1899 v ljubljanski Cukrarni. Danes, na začetku 3. tisočletja, je šolsko poslopje zapuščeno, s skoraj vedno tesno zaprtimi vrati, a s ploščo ob vhodu, na kateri od leta 1968 naprej piše: »Tu je bil rojen 19. 1. 1876 Dragotin Kette, slovenski pesnik«. V poslopju pa je od leta 1969 naprej urejena tudi Kettejeva spominska soba.

¹⁰ Ime prihaja iz latinščine, od poimenovanja rimske utrdbe: *Castra prima romanorum*.

To kraljestvo pa se je iz leta v leto bolj spreminjalo, širilo, bogatilo, tudi boleče cepilo na prijetno in neprijetno, pošteno in krivično.

Šola, visoko postavljena tudi na lestvici očeta Franca in matere Ivane, je bila kljub vsemu le ena izmed številnih obveznosti, ki so ga čakale doma, v hlevu, na njivah in pašnikih.

Črte življenja, zapisane v zgubljenih materinih licih in žuljavih dlaneh očeta, skrbno preštet denar na kratki poti iz rok v usta ..., vse je burilo njegovo domišljijo. Kmalu po tistem, najbrž že ob koncu nižje gimnazije v Ilirski Bistrici, predvsem pa višje v Postojni, so njegovo zavest kakor po tekočem traku preganjale pesniške podobe, metafore in fraze, ki jih je moral vreči iz sebe, če si je hotel olajšati dušo. Te so daljšale žalostno procesijo trpko-grenkih kreacij, sicer žlahtnih zidakov vsake lirične zgodbe. Posameznosti: mati, oče, vrt ob hiši, živina, voda v potoku, slive na obronkih dolgih njiv, tudi pašnikov in travnikov, po brkinsko skopih, in vse skupaj kot nerazdružna celota je napenjalo jadra njegove domišljije, ki je v vedno novih, svetlih, čistih, pa tudi motnih in mračnih izbruhih pesniške govornice sililo na plan.

Premski hram učenosti je jeseni 1955 zamenjal z bistriškim. Tja v Trnovo, pod mogočno cerkev sv. Petra, se je v družbi Mira

Premška učiteljica Dragica Kukovec s svojimi učenci; Vili je v prvi vrsti prvi z desne

Z Mirom Gardelinom v osnovni šoli na Premu

Zadnje spričevalo iz nižje gimnazije leta 1958/59

Gardelina vsa štiri leta¹¹ vozil s kolesom.¹² Vsak dan deset kilometrov v eno – do notredamskega samostana, kjer sta gostovala šola in dijaški dom – in deset v drugo smer.

Upehan je sedal v šolske klopi nižje gimnazije, ki se je prav v njegovem času, po koncu četrtega razreda preimenovala v osemletko. Po pouku se je poln novih spoznanj in življenjskih načrtov vračal pod premški grič, sošolci pa so ostali v domu ali se razšli v bližnje kraje.

Nedolžna jutra so s komaj prebujenimi *snopi sončnih pramenov*, pa tudi s *semeni viharjev* spremljala dirko mladega kolesarja, ki ni hotel zamuditi šolskega zvonca. In visoki popoldnevi z *žarko lučjo na trhljih plotovih* so ga po ne najbolj predvidljivih koncih šolskih ur spremljali proti domu, kjer so ga poleg obveznega učenja do večera čakala kmečka opravila.

¹¹ Zadnja tri leta celo v troje – še z Ludvikom Kalužo. Prim. Spominski album, Ludvik Kaluža, Potočnikov Vilče.

¹² Kupili so ga prav v ta namen, denar zanj pa zaslužili s prodajo zelenjave na Reki. Ana Stegu Vičič, *Stopinja za stopinjo*. Spominski album 2013.

OD ILIRSKÉ BISTRICE DO POSTOJNE

Jeseni leta 1959 se je vpisal v postojnsko gimnazijo.

Kolo je zamenjal z vlakom, deško družbo s fantovsko in dekliško. Užival je v ritmu železne ceste, ki ga je zdaj s Kilovč vodila do Postojne in nazaj, se med vožnjo veliko pogovarjal, zabaval, tudi učil in pomagal pri nalogah.

Ker mu šola ni povzročala težav, je veliko bral. Leposlovje pa tudi znanstveno literaturo. Profesorji, še posebej gospa Boža Breclj, so hitro opazili njegove talente. Znanje je srkal vase z vsemi čutili. Še posebej slovenščino, saj ga je gospa Brecljeva znala pritegniti, usmerjati, spodbujati, tudi pokarati, če je bilo treba.

V gimnaziji je stopila v ospredje Vilijeva ljubezen do literature, zlasti poezije. Zanimalo pa ga je, kakor prikazuje peto poglavje, tudi gledališče. S sošolci in sošolkami se je preizkušal v številnih obšolskih dejavnostih, tako preverjal samega sebe in iskal svoje mesto v svetu.

Gospa Brecljeva ga je pogosto omenjala v drugih razredih in ga dajala za zgled. Njene hvale se spominjajo mnogi, tudi Tomo Šajn iz Ilirske Bistrice in Ludvik Kaluža z Ratečevega Brda.¹³

Hitro so minevali tedni in meseci. Kakor bi mignil, je bila pred vrati matura. Nanjo se je pripravljajal resno, vendar ni pretiraval. Brat Jože se

Prvo spričevalo iz postojnske gimnazije 1959/60

¹³ Pismo Toma Šajna Pavlu Bratini z dne 25. marca 2013.

spominja, da je maturitetno nalogo iz slovenščine najprej oddal samo na nekaj listih. Ker ni odsevala dejanskega stanja, mu jo je profesorica vrnila. Potem je napel vse sile. Ko jo je končal in oddal, je bila vredna preudarnega, zrelega človeka.

Socialne razmere so ga silile, da se je že med prvimi in drugimi poletnimi počitnicami zaposlil. Nadomeščal je premskega poštarja. Med

*Srednješolec drugega leta gimnazije
pred rojstno hišo, Prem 13*

tretjimi in četrtimi, ko sta mu stekli nemščina in francoščina, zlasti slednja, je v Postojnski jami delal kot turistični vodnik. Vsak dinar mu je prišel prav¹⁴ in vsaka na novo osvojen beseda je bila zrno več v zakladnici znanja. Spoznaval je ljudi, domače in tuje. Delodajalce in turiste. Slednjih je bilo vedno na ostajanje.

Že premski sošolci so si o Steguju edini: »Vsi smo ga imeli radi.

Ob različnih nujah nam je pomagal. Znal je prisluhniti in potolažiti, tudi kako drugače pomagati.«¹⁵

»Za sošolce je bil Vili. Meni, ki sva od rojstva bila v istem kraju in bosonoga merila premske poti in klance, je ljubše reči, da je bil moj sošolec Vilče Potočnikov. Pa je droben fantič, poln veselja in vragolij, vsa leta s svojim znanjem, pridnostjo in modrostjo čudil učitelje in imel med nami ugled najboljšega učenca in dijaka. Bilo je pred 46 leti in vsakega od nas je usoda peljala po svoje. Vili nas še danes obiskuje s svojo podobo in

¹⁴ Denar je pošteno razdelil na tri dele: zase, za sestro Ano in brata Jožeta. Ana Stegu Vičič, *Stopinja za stopinjo*. Spominski album 2013.

¹⁵ Danica Pardo, *Vili Stegu*. Ob obletnici smrti Vilija Steguja. Snežniški razgledi, 30. 9. 2009, str. 13.

besedami. Krotke so in sporočajo: 'Nekoč so mu ukazali, da mora s pozabo zasuti stare poti!«¹⁶

Na športnem dnevu v Bukovju, 22. 4. 1961

Vili je bil v resnici »naj«, zatrjujejo v en glas tudi postojnski sošolci. »Bil je delaven, ambiciozen, razmišljujoč, globok ... Vedno je sledil svoji misli.«¹⁷

*Pred postojnsko gimnazijo
leta 1961*

¹⁶ Danica Pardo, prav tam, str. 13.

¹⁷ Danica Pardo, prav tam, str. 13.

»Poln energije je bil, fant hitrih misli in dejanj. Življenje ga je vodilo k odločitvam, drugačnim od naših.« Pedagoginja, ki še vedno »'hodi v šolo', razvrsti Vilijevo znanje, pridnost in vestnost, najvišje na ocenjevalni lestvici. Nič drugega ni v njenem spominu kot občudovanje.«¹⁸

Vilija so od premske šole naprej »globoko cenili. Bil je poseben, trden pokončen. Ni se bil pripravljen podrediti nikomur in ničemur.«¹⁹

Na vlaku se je kresalo od mladih misli. Modrovali so in »mleli vsak po svoje, a Viliju ni bil nihče kos. Dosti je bral. Poznal je filozofske zapise različnih avtorjev. Bil je vedno prepričan v svoj prav, načelen. Od svojih stališč ni odstopil. Še vedno ga vidim in slišim, kot da je tu.«²⁰

Je tudi »nagajiv in veder. Nedosegljiv in resen.«²¹

Miren, načitan fant je vedel »vse o vsem. Bil je drugačen. Rad je pomagal drugim pri učenju, tudi na poti v šolo je drugim pisal naloge,

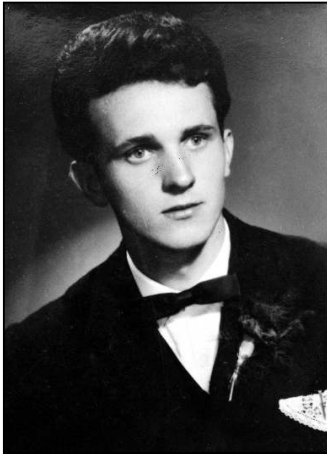
Na Soeti gori leta 1961

¹⁸ Danica Pardo, prav tam, str. 13.

¹⁹ Danica Pardo, prav tam, str. 13.

²⁰ Danica Pardo, prav tam, str. 13.

²¹ Danica Pardo, prav tam, str. 13.

Maturant 1963

pomagal pri popravnih izpilih.«²²

Njegova najljubša učiteljica, gospa Boža Breclj, profesorica slovenščine, se ga takole spominja:

»Tam pod premskim gričem je zrastel čudovit, enkratni človek. Iz trde brkinske zemlje in njenih dobrih ljudi, Vili Stegu. Radoživ in bister, in predosem tako zaverovan v svojo življenjsko 'maksimo' kot njegov pesniški bratec in rojak Kette. 'In romal je za rožo čudotvorno' od bistrških šolskih uric na vsakdanjo pot in vožnjo v postojnsko gimnazijo kot vseskozi odličen dijak in ljubeznivo sošolec. In dalje si je iskal pot. Pot duhovnika, vzgojitelja, kulturnega ustvarjalca, misleca in pesnika. Morda sta ti bila res vzornika velika slovenska duhovnika brata pesnika, kar si razglabljal v svoji poglobljeni maturitetni nalogi, ki je bila že zrelo delo: 'Gregorčičeva lirika in Aškerčeva etika v zvezi z njunim življenjem ...'«²³

Pogled od sv. Helene proti Snežniku. Stegujeva domačija se skriva v levem spodnjem kotu

²² Danica Pardo, prav tam, str. 13.

²³ Boža Breclj, Viliju v slovo. 2000, 48–49(1990)144.

V šolskem letu 1962/1963 je na postojnski gimnaziji maturiralo 50 dijakov, 37. med njimi je bil Vili Stegu:

*Irena Baraga, Jožica Bandelj, Tatjana Bizjak, Ana Blagojne, Vladimir Cigale, Marija Čuk, Barbara Demšar, Helena Ferjančič, Marija Gabrovšek, Ivica Geržina, Stanko Gorše, Anton Gosar, Lidija Jugovic, Lidija Jurca, Vanda Kogej, Frančiška Korče, Alojzij Korščak, Majda Kranjc, Samo Kuder, Albina Lipovec, Marija Mekina, Marija Mezgec, Danijela Mršnik, Milena Novak, Marjeta Obreza, Emilija Obreht, Majda Orel, Ivana Penko, Marija Petek, Anastazija Plesničar, Marija Požar, Rudica Požar, Jadranka Primar, Sonja Rešaver, Leopold Rozman, Anica Smrdelj, Vili Stegu, Anica Stopar, Ivica Suša, Silvana Šajn, Jasna Šušteršič, Maksimilijana Turk, Alojzij Udovič, Silvestra Vitez, Marjana Zalokar, Veselko Žagar, Zorislava Žgur, Emilija Živkovič, Evgen Žmak, Vladimir Žnidaršič.*²⁴

Maturanti postojnske gimnazije leta 1963. Vili z desne tretji v prvi vrsti

²⁴ Spisek iz zbornika ob 50-letnici postojnske gimnazije.

DRUGI KROG

Tovarišije – v sinji lok napete daljave

ZORENJE POKLICA OD POSTOJNE DO LJUBLJANE

Vili Stegu ni pisal dnevnika, ki bi segel v čas pred bogoslovjem. Tako ni mogoče zanesljivo dognati, kdaj se je v njem prebudila misel na duhovništvo, kako se je krepila in kdaj dozorela.²⁵

Vsekakor je v tej smeri tipal že v obnebjū domače družine. Ob materi in očetu, ki sta se dosledno ravnala po svojem prepričanju, se držala podedovanih navad in osebnih spoznanj, vzorcev vedenja in ravnanja, ki jih niso omajali nobeni viharji ne trdo delo ne pomanjkanje ne številne nesreče ne socialne in politične preizkušnje.

Družinsko ozračje je pil z vsemi čutili. Rosa tega sveta je počasi, a

Z bistrškimi nižjegimnazijci; Vili v prvi vrsti drugi z desne

²⁵ Sestra Ana pravi, da je pred končno odločitvijo – poleti leta 1963 – zbolel. Imel je hudo vročino. Ko je ozdravel, je domačim oznanil, da pojde študirat za duhovnika. Ana Stegu Vičič, *Stopinja za stopinjo*. Spominski album 2013.

vztrajno z vso svojo močjo prodirala v njegovo intimo in širila prostor presežnih občutij in neznanih obnebij. Od spodaj navzgor in od zgoraj navzdol se je širila mogočna katedrala, oprta na vedno številnejše stebre zraščениh stalaktitov in stalagmitov.

Ni tožil, da bi mu ta svet jemal svobodo ali ga silil v nekaj, česar ne bi maral. Tako je zorel ob zgledih neomajne očetove vere in ob vztrajni materini molitvi, ki jo je iz dneva v dan vdano sadila med skope zaplate brkinske zemlje. Za telo in dušo. Za žive in mrtve.

Bilo je veliko molitve. Veliko obredov, stkanih iz skrivnostnih jutranjih in večernih besed. Obredov slovesa in snidenja. Pa naj so poti vodile le do

Prvi b. razred postojnske gimnazije leta 1959/60, v katerem je bila razredničarka Lavra Šuštaršič. V prvi vrsti od leve proti desni: Franc Koščak, Miro Gardelin, Majda Orel, N. N., Albina Lipovec, ravnatelj Simon Lenarčič, Anica Smrdelj, Milena Živkovič, Ivanka Penko, Barbara Demšar in Silva Vitez; v drugi: Alojz Kranjc, N. N., N. N., Danica Mršnik, N. N., Marija Požar, Marija Mezgec, N. N., Milena Novak, Jelka Fabjančič, Sonja Rešaver, Jožica Bandelj, N. N. in Anton Gosar; v tretji: N. N., Leopold Rozman, Tihomir Tihec Žagar, Vladimir Žnidaršič, Samo Kuder, Cveto Rojc, Viljem Stegu, Ivanka Šircelj, N. N., Alojz Udovič, N. N., Vlado Cigale, N. N. in Marjana Zalokar

Ilirske Bistrice ali do daljne Reke. Obredov tudi tedaj, ko so otroci po malem ubirali samosvoja pota.

Bile so nedelje in v praznje oblečeni zapovedani prazniki, četudi v ponošenih oblekah. Bila so romanja k sv. Heleni na premski grič, ko je motika molčala in kramp ni žulil utrujenih rok. Da bi bilo več časa za pogovor med ljudmi, ki se imajo radi, za snovanje načrtov, za iskanje izhodov iz številnih težav, tudi za obujanje spominov na žive in mrtve.²⁶

Potočnikovi otroci za božič niso šli v šolo. Leto za letom je oče vsakemu posebej pisal opravičila, ki so jih po prazniku odnašali učiteljem. Morda je bil edini, a ni pomembno. Pri Potočnikovih je bil takšen red, takšno prepričanje in takšno življenje. Temu ni bilo kaj dodati.

Tudi zaradi povedanega je bil Vili Stegu iz posebnega testa. Nenavaden in drzen. Svoj notranji svet, njegovo vsebino in koordinate je še največ razkrival s poezijo. Čeprav ni bila izpovedna v tem smislu, je odstirala njegovo notranjo napetost in duhovno teženje. Tudi ideale in vzore. Da, tudi te, dasi pogosto z narobe obrnjenim redom in s frazami, ki

so bile prej uganke kot jasna izpoved, prej vprašanje kot odgovor.

Budno je spremljal in tehtal *varljivi čas*, ki noče tveganja in radikalnih odločitev, in že zgodaj stopil za posebno zvezdo, za zvezdo odrešenja!²⁷

Vili Stegu leta 1964

²⁶ Ob takih priložnostih so prihajali sorodniki in na veliko pripovedovali o rečeh, ki so legale na mlado Vilijevo dušo. Prim. Ana Stegu Vičič, *Stopinja za stopinjo*. Spominski album 2013.

²⁷ Gre za najodličnejše delo Josepha Rosenzweiga, ki ga je študiral v zadnjih letih življenja in predstavil s posebno študijo.

TEOLOGIJA IN VOJSKA

Po maturi leta 1963 in poletnih počitnicah se je Vili Stegu vpisal na ljubljansko teološko fakulteto.

Stanoval je na Dolničarjevi 4, v ljubljanskem karolinškem kolegiju, ki je bil dom slovenskih bogoslovcev že od leta 1717. Delovanje ustanove je bilo v zgodovini dvakrat prekinjeno: v letih 1783–1791 in 1945–1959. Sprva je bil kolegij hkrati vzgojna in izobraževalna ustanova, po ustanovitvi ljubljanske univerze leta 1919 in s priključitvijo teološke fakultete tej osrednji slovenski vzgojno-znanstveni ustanovi pa se je izobraževalni del preselil v druge prostore.²⁸

Vili je šel v ljubljansko semenišče kot bogoslovec koprške škofije in se pod isto streho pridružil teologom iz ljubljanske in mariborske škofije.

V tistem času je ljubljansko semenišče za mogočnim portalom *Virtuti et musis* doživljalo pravi preporod. Število bogoslovcev se je vztrajno večalo in je prav v letih 1964–1970 doseglo vrhunec. Poslopje je bilo nabito polno.

Duhovniški poklici so se množili in med bogoslovci je bila vrsta takšnih, ki so se po študiju izkazali v cerkvenem življenju, pa tudi drugje.

Tovarišije, v katerih je zorel v osnovnošolskih in gimnazijskih letih, so

*V sredini:
Silvo Leban,
Silvo Česnik,
Vili Stegu in
Ambrož Kodelja
leta 1964*

²⁸ Prim. Bogoslovno semenišče Ljubljana, wikipedia.org/wiki/Bogoslovno_semenišče_Ljubljana

zdaj prerastle v semeniško in teološko. V prvi so bili kandidati za škofijske duhovnike, v drugi pa tudi za redovnike.

Ljudska oblast je nekoliko pozno zaznala Vilijevo odločitev, zato je moral k vojakom po drugem letniku.

Vojaško suknjo je oblekel v Tuzli, kamor ga je na posebej izbrano »vojno pošto« poslala občinska oblast ali pa kakšna druga, višja direktiva. V tem bosanskem mestu so skrbno bdeli nad njegovimi besedami in koraki. Še posebej si ga je izposojal oficir Sulejman Didić.

Vojak, Tuzla 1965

Ta je prišel v Tuzlo iz Štipa, kjer so si ga dobro zapomnili tudi Franček Križnik, Janez Marolt in Ivan Maslo. Bil je pravcata sitnoba, sposobna za prazen nič klicati vojaka na »raport« vsak dan, tudi po cel mesec.

V Tuzli si je tovariš Didić našel novih žrtev, saj je bil tudi tu logor slovenskih bogoslovcev. In med njimi je bil njegove posebne pozornosti vreden prav Stegu. Sledili so si raporti, dežurstva po kazni ... Velikokrat je šlo na nož in bati se je bilo najhujšega.

Didić, najbrž tudi sam po kazni oficir v Tuzli, ni dočakal ne pokojnine ne visoke starosti. Umril je nesrečno: zgorel je v avtomobilu.

Nekaj sreče pa je Premc vendarle imel: civilno življenje se mu je bližalo hitreje kakor drugim, saj je – maturant državne gimnazije – služil vojsko samo osemnajst mesecev, prijatelji bogoslovci in duhovniki pa štiriindvajset oziroma dvaindvajset, ker matura z interne gimnazije in diploma s teološke fakultete nista šteli.

Bila pa je vojaščina za Vilija čas ustvarjalnega navdiha. Njegova muza je v tistih mesecih na veliko pela. V Tuzli so zorele njegove najintimnejše pesmi, najbolj iskrene izpovedi. Bile so polne Magdalen in drugih »sovražnikov«, ki so od zunaj in od znotraj prežali nanj in ga silili k budnosti.

ČAS LJUBLJANSKE TOVARIŠIJE

V Ljubljano se je vrnil leta 1966 in se vpisal v tretji letnik.

V tistem letu je stopil tudi v mojo zavest in v družbo Petra Kovačiča.

Modrooki fant, iskrivega pogleda in živahnih kretenj, z očitnimi znamenji prihajajoče pleše, me je nekega popoldneva povabil k sebi, na sončno stran četrtega nadstropja. Ponudil mi je pomarančo in takoj prešel k jedru: k pogovoru o poeziji in o tem, kaj bi se dalo še narediti v letih, ki jih bova do konca teologije preživela skupaj.

Na ploščadi ljubljanskega semenišča leta 1967: v prvi vrsti z desne: Bogdan Berce, Štefan Stele, prorektor dr. Marijan Smolik, rektor dr. Janez Oražem, spiritual Jože Vesenjaj, študijski prefekt dr. Drago Klemenčič, Viktor Vratarič, Boris Zakrajšek; druga vrsta: Jože Krašovec, Vili Stegu, Ernest List, Franc Raspor, Milan Kšela, Anton Perger, Jože Gomboc, Janez Zupanc, Alojzij Rajk, Joszef Bernad, Stanko Kolbl, Janez Kebe, Nikolaj Štolcar, Jože Škrinjar, Branko Zemljak; tretja vrsta: Vinko Malovrh, Janko Jarc, Adolf Šavelj, Anton Štekl, Anton Dobrovoljc, Marijan Kovačič, Vid Premrl, Slavko Hrast, Matija Hajdinjak, Stanislav Celec, Franc Mikuž, Jože Klun

V naslednjih dneh sem ga seznanil s Petrom Kovačičem, ki je prišel od salezijancev, in med popoldanskim sprehodom na Golovec se je že kresalo. S Petrom sta se, kakor pravimo, hitro povohala, izmerila drug drugemu daljo in nebesno stran, in že smo vsi trije vedeli, da spadamo skupaj. Da bomo skupaj vsaj še nekaj let. Debata o *čakanju*, o tedaj zelo aktualni tragikomediji Samuela Becketa *Čakajoč Godota* je vzpostavila most prijateljstva, preverila vzajemna izhodišča in cilje – življenjske in umetniške – ter privedla do sklepa, da bi se bilo dobro družno lotiti kakšnega podviga. Tako se je že na tisti poti proti Golovcu in nazaj utrnila misel o ustanovitvi lastne revije, ki se je sicer do kraja uresničila tri leta pozneje.

Korenine je pognala še ena, zadnja tovarišija, ki smo ji ostali zvesti do leta 1989. Peter Kovačič si je pridobil status prvega med enakimi, Vili je cvetel s svojimi intuitivnimi in meditativnimi prebliski, meni pa je bila zaupana vloga posredovanja, ko je bilo treba kaj urediti pri predstojnikih.

Vili in Peter sta veliko objavljala v internih glasilih (*Brazda* in *Razgovori*), jaz manj, čeprav sem imel nekaj časovne prednosti.²⁹

V tistih letih je bilo med študenti teologije več nadarjenih in zagnanih fantov, ki so hoteli iz sebe nekaj narediti. Ko danes, z razdalje petdesetih let, gledam nanje, vidim, da jim je uspelo. Med temi so bili: *Jože Bajzek, Metod Benedik, Janko Bohak, France Cukjati, France M. Dolinar, Avgust Ipavec, Jože Goličnik, Ambrož Kodelja, Rudi Koncilija, Anton Košir, Emil Kotar, Peter Kovačič Peršin, Jože Krašovec, Franček Križnik, Ivan Likar, Miroslav Mozetič, Stanislav Lipovšek, Janez Marolt, Anton Ožinger, Viktor Papež, Marijan Peklaj, Renato Podbersič, Janez Pogačnik, Ignac Polajnar, Anton Stres, Jože Trošt, Alojz Uran, France in Marko Urbanija, Vili Stegu, Ciril Valant, Jože Zadravec in Janez Zupet.*

Onjih kaj več ob drugi priložnosti in na drugem mestu.

²⁹ Kulturniški krog slovenskih bogoslovcev in zunanjih sodelavcev so v letih 1964–1970 sestavljali: Jože Bajzek, Marko Benedik, Bogdan Berce, Janko Bohak, Pavel Bratina, France Cukjati, Milan Dostal, Jože Goličnik, Franc Iskra, Ambrož Kodelja, Rudi Koncilija, Anton Košir, Peter Kovačič, Jože Krašovec, Franc Križnik, Milan Kšela, Janez Kunc, Ivan Likar, Marijan Marjan, Janez Marolt, Janez Mlakar, Marijan Peklaj, Bogdan Petric, Marijan Pikas, Peter Požauko, Vili Stegu, Ciril Tomc, France Urbanija, Jože Urbanija, Klemen Verdev, Jože Zadravec, Venčeslav Zadravec, Miha Žnidar.

POGOVORI, BRAZDA, REVIJA 2000

Po več kot desetletnem izhajanju so se v tistih letih reviji *Brazda* pridružili *Razgovori*, ki so leta 1966 svojo predhodnico spremenili v literarno prilogo. S preimenovanjem *Razgovorov* (leta 1967/68) v *Pogovore* je izdajateljska in uredniška skrb vedno bolj prehajala na mlajše, tudi na nas tri.

Skupina Vilijevih prijateljev in sošolcev na novi maši 1969. Z leve prepoznavni : Vlado Cigale, v srednji vrsti Jožica Bandelj, za njo Slavica Kucler, nato Marija Požar, Albinca Lipovec, Anica Smrdelj, Marjeta Palatinus, Marija Lapajne. V prvi vrsti Marjan Poljšak (drugi), Vili, Peter Merljak, Marjan Jakopič in Peter Kovačič

S spremembami pa nismo bili zadovoljni. Ideja o samostojni, neodvisni in tudi za druge študente odprti reviji nas je gnala naprej.

V četrtem letniku smo se sicer posvečali osebnostni rasti in poglobljenemu študiju, a hkrati precej časa namenili urejanju prenovljenih *Pogovorov* (nov format, vsebina in likovna oprema) in že tudi načrtovanju nove revije.

Rektor *Janez Oražem* nas je svaril pred zahrbtnimi časi. »Zavedati se morate, da ste pod steklom. Bojim se, da vas bodo prezgodaj, še v študentskih letih začeli zasledovati in onemogočati.« A nam je kljub temu pomagal. Po njegovem posredovanju smo leta 1966 dobili na teološki fakulteti uredniške prostore, kjer smo se sestajali najožji sodelavci *Pogovorov*, pa tudi sodelavci nastajajoče revije *2000*.

Rinili smo naprej, na pristojne občinske organe vlagali prošnje in čakali na dovoljenja. Šli smo skozi obvezne pogovore, ki so spominjali na

Udeleženci poletnega srečanja v Bavšici leta 1972. Vili Stegu stoji ob Vinku Kobalu in lastnikih kampa. Na posnetku so še (prvi in drugi v prvi vrsti z leve) Bogdan Berce in Marjan Vitez, sedmi z leve v zadnji vrsti je Pavel Bratina, dvanajsti Marjan Jakopič, naslednji Jurij Fikfak, med njima Alenka Primc. Pred njo sedi bogoslovec Venci Filipič.

*Na fotografiji je tudi skupina Italijanov in Italijank iz gibanja *Communione e liberazione*, iz Ilirske Bistrice pa še: Zdenka Muha, Aleksander Batista, Teja Valenčič in Dušan Zidar.*

prijazna zasliševanja. Imeli smo tudi nekaj sreče. Dišalo je po praški pomladi, v Sloveniji je zapel prvi zgodnji petelin – Stane Kavčič.

Medtem je v *Pogovorih* (katerih platnice smo »tiskali na sito«, notranje strani pa najprej »razmnoževali« na Poljanski, nato pa pri dr. Mirku Cudermanu ob ljubljanski stolnici) izšel znameniti *Intervju* z nadškofom Pogačnikom, dekanom teološke fakultete Stankom Cajnkarjem in pisateljem Edvardom Kocbekom. Pripravili smo ga ločeno, na ista vprašanja, nato pa zložili v celoto. To

Med branjem oznanil na Vojskem leta 1975. Spredaj strežnik Cvetko Hvala, zadaj duhovnik Franc Rupnik

Na izletu z duhovniki idrijske dekanije.

*Z leve: Boris Kretič, Bogdan Berce,
Ciril Bajt, Vili Stegu, Jožko Berce in
Janez Filipčič*

samovoljno in drzno uredniško dejanje so italijanski prijatelji označili za početje »des enfants terribles«.

Ob izidu prve številke revije 2000 v aprilu 1969 se je prvotno jedro (*Bratina, Kovačič, Stegu*) dopolnilo z dvema soustanoviteljema (*Matijo Kovačičem in Jožetom Mlakarjem*). Kmalu so se peterici pridružili še *Janez Dular, Lojze Peterle, Nace Polajnar, Marjan Strajnar, Janez Škrlep in Franc Zupet - Krištof*). Krog se je razširil z *Lucijanom Bratužem, Karlom Brišnikom, Jurijem Fikfakom, Janezom Kovačičem, Borko - Slavo Kucler in Tomom Reboljem*.

*Vili Stegu z Lojzetom
Šinkovcem na novi
maši Cvetka Valiča
v Velikih Žabljah*

*Na seminarju v Godoviču
leta 1983;
z desne Vili Stegu,
Katarina Šalamun,
Štefan Kociper,
Janez Dular,
Peter Kovačič,
Marko Vuk,
Lojze Peterle ...*

*Akademski slikar
Franc Zupet Krištof*

*Vili Stegu in
Marko Vuk v Godoviču*

Med že uveljavljenimi avtorji in umetniki ter starejšimi duhovniki naj omenim *Boga Jakopiča, Vinka Kobala (ali Darka Šabca), Edvarda Kocbeka, Ivana Mraka, Vitka Muska, Andreja Pavlovca, Franca Rodeta in Marjana Rožanca.*

Tista leta so bile naše *misli v sinji lok napete*, saj smo verovali vase, pa tudi v izboljšanje političnih razmer. A smo se motili. Izhajanje revije se je upočasnilo, in komaj rojeno gibanje se je znašlo v krizi. Po Kavčičevem padcu in Titovem pismu (jeseni 1972) ter po ustavnih spremembah (leta 1974) je zavel hladen veter. Tako je aprila 1973 izšla šesta številka iz prvega obdobja, naslednja, sedma, pa šele leta 1978.

Po letu 1969, zlasti pa po koncu šestega letnika, z jesenjo 1970, se je Vilijevo življenje močno spremenilo. Odšel je iz Ljubljane in se posvetil delu, za katero se je usposabljal. Čakala so ga tri kaplanska leta v Solkanu, dve leti župnijskega upraviteljstva na Vojskem in nato do smrti štirinajst let pastoralnega dela med slovenskimi zdomci na severnem Bavarskem.

Del udeležencev študijskega srečanja na Mirenskem gradu; z leve Vera Lamut, tretji Štefan Kociper, Lojze Peterle, Marjan Strajnar, Matjaž Šuen, Alenka Pavlin ...

TRETJI KROG

Poezija – pelina žlahtni mošt

PREJA STEGUJEVE POEZIJE

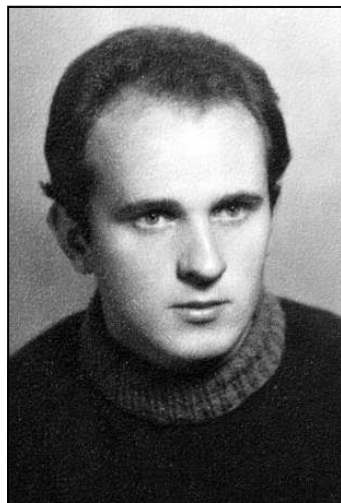
Kdaj se je v fantu izpod dvoglavega premskega griča prebudila sla lirskega govora in intuitivnega premišljevanja, da so mu krila poezije, pa tudi miselna obzorja postala temeljno umetniško in bivanjsko sredstvo, ne vemo.³⁰ Sestra Ana se tega prehoda ne spominja, brat Jože se ne more, ker je bil še premlad.

Vsekakor se je Potočnikov Vili po naravi stvari moral srečati z grško muzo (ljubezenske) poezije, z Erato, že pred koncem nižje gimnazije. Prevzeti pa bi ga torej morala najpozneje v postojnski gimnaziji. Poleg te so ga usodno zaznamovale še druge prijateljice, na primer tragično navdahnjena Melpomena, komedijantsko izzivalna Talija in vestalka resne glasbe Polihimnija.

Nenavadno pa se mi zdi prepričanje brata Jožeta, da se je Vili svojega »ustvarjalnega medija« resnično zavedel pozno, a tedaj toliko siloviteje, saj je – kakor dolgo zadrževani vulkan – dobesečno izbruhnil.

Vilijeva poezija je vsekakor odraz njegove globoke duhovne senzibilnosti in posebnega odnosa do Transcendence. Zato jo lahko imenujemo kar »stranski produkt« duhovno bogatega, kontemplativnega življenja.³¹

Pravi pesnik se vsekakor rodi, ne more se narediti, saj po naravi stvari

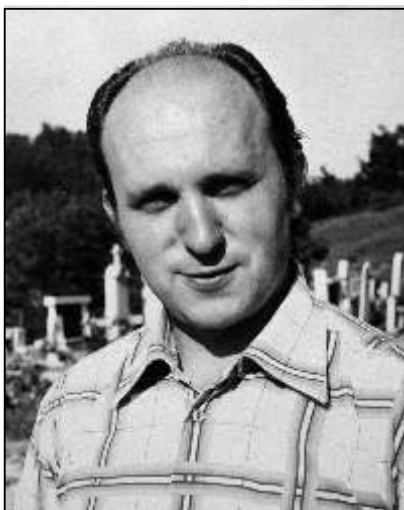
Študent teologije leta 1968

³⁰ Prve poskuse zasledimo že v nižji gimnaziji, v šapirografiranem listu *Brinje*, zares pa v postojnskem gimnazijskem literarnem glasilu *Proteus*. Glej prispevek Ludvika Kaluže *Potočnikov Vilče* v Spominskem albumu

³¹ »Lirika je – z drugimi besedami – zame stranski dar kontemplativne molitve (ki je, mimogrede, edina stvar, ki me še res zanima, in tudi najtežja od vseh, kar jih poznam); kristalizacija redkih trenutkov, ko se mi godi nekaj, za kar se mi zdi, da ni samo moje.« Gorazd Kocijančič, *Antikatolicizem je slovenska varianta antisemitizma*, Delo - Pogledi, 13. februarja 2013.

ni obrtnik. Kako dolgo se je v Viliju Steguju gnetlo to »poslanstvo«?

Prepričan sem, da je kar najtesneje povezano z njegovim rodom. Njegovi kolibriji so zobali bisere te božje rose od najstarejših, predkrščanskih časov, nabitih s pračloveško zvedavostjo in brkinskim vraževerjem, do krščanske, rodovne in družinske vzgoje. Pri slednji je imel največ besede oče, strasten vernik besede: izrečene, zapisane, od staršev in Boga izročene. Obdarjen z izredno bogatim, a tudi zapletenim človeškim in duhovnim pedigrejem, je bil bolj kot verniku podoben človeku, ki ve, da Bog je. Na besede Svetega pisma

Na Vojskem leta 1975 – pred odhodom v Nemčijo

je prisegal tako, kakor v 60-ih, 70-ih letih prejšnjega stoletja ni bilo več v duhu biblične hermenevtike. Trdno je bil zakoreninjen v podedovanem družinskem in splošnojudskem verovanju. Zato se je pod Potočnikovo streho »čisto« evangeljsko oznanilo mešalo s številnimi prepričanji in spoznanji, ki so se trdoživo prenašala iz roda v rod, upirala modernizaciji in spominjala na neusahljive studence ljudskega verovanja.³²

To duhovno hrano je uživala vsa družina. Vilija je spremljala od najnežnejših let do teologije, kjer je ob molitvi in teološkem študiju prihajal do svetopisemske vere, oprte na številne biblične razlage.

Sestra Ana piše, da se je Vili tudi potem, ko je prihajal iz semenišča in »smo vsi že spali, veliko pogovarjal z očetom, predvsem o besedah iz Svetega pisma«. Kajti oče je imel navado, da je otroke zvečer »vedno pričakal s Svetim pismom v rokah«.³³

³² Vedno znova pa se je vračal k vraževerju, ki ga je srečeval od otroških let naprej in proti kateremu se je z odraslimi po svojih močeh boril.

³³ Ana Steguj Vičič, *Stopinja za stopinjo*. Spominski album 2013.

KAKOR IZBRUH SPEČEGA VULKANA

S svojimi pesmimi se Vili ni hvalil in jih ni »metal« za vsakim človekom.³⁴

Iz doslej povedanega sledi, da je do »izbruha spečega vulkana« prišlo v času, ko sta otroška vera in intuicija osebno in teološko dozoreli. Od takrat naprej ni več bistvenih sprememb na njegovi ustvarjalni poti. Do izraza sta prišli »tehnološko dovršena stradivarka« in neverjetna izpovedna večšina, ki zna s svojim orodjem. Že prve objavljene pesmi (*Asket, Vabilo jeseni, Nokturno čakanja, Kraška romanca, Spomini padlim, Impresije, Obris v ogledalu*)³⁵ dokazujejo, da je zrel pesnik in da ga obrtništvo ne zanima.

Seveda je imel nekaj vzornikov. Veliko je bral Premca Dragotina Ketteja pa Josipa Murna in Srečka Kosovela. Leta 1967 je Anton Ocvirk izdal znamenite *Integrale*, ki so po svoje zarezali v »proces slovenskega pesnjenja«. Ta dogodek je vsaj posredno utrdil tudi Stegujevo pesniško »formo«, da je poslej še izraziteje stopala po samosvoji poti.³⁶

Vsi trije – Kovačič, Stegu in Bratina – smo pogosto obiskovali Edvarda Kocbeka. Ne vedno »v procesiji«, marveč izmenjaje po dva in dva, pa tudi posamič. Nismo govorili samo o poeziji. To je bil čas Staneta Kavčiča, zato je zlasti Petra Kovačiča zanimalo, ali ima v rezervi kakšen politični scenarij, če se pri nas zares otopli. Jasnih odgovorov ni bilo, saj se je sogovornik dobro zavedal nevidnih »ušes« v stenah svoje sobe. Zato smo več govorili o njegovih pesmih, o tistih, ki so izšle pred letom 1969 (*Zemlja, Groza, Poročilo*), pa o onih, ki jih je leta 1977 vključil v *Zbrane pesmi* in so bile dotlej raztresene po raznih pesniških listih, tudi v *Žerjavici* (izšla je leta 1974). To pa so bile teme za Steguja, ki je s Kovačičem hodil h Kocbeku tudi pozneje – vse do odhoda v Nemčijo leta 1975 in do izida znamenitega pogovora Borisa Pahorja in Alojza Rebule z Edvardom Kocbekom *Pričevalec našega časa* (Trst 1975).

³⁴ S tem v zvezi je zanimiv prispevek Janka Jarca, *Zidam, Vili. Zidam*. Spominski album 2013.

³⁵ Brazda, literarna priloga Razgovorov, št. 1, januar 1966 in št. 2., april 1966.

³⁶ Saj se spominjamo Kons. 5.: *Gnoj je zlato / in zlato je gnoj. / oboje = 0 / 0 = ∞ / ∞ = 0 / A B < / 1, 2 3 / Kdor nima duše / ne potrebuje zlata / kdor ima dušo / ne potrebuje gnoja. / I, A.*

Posebej pozorno je Stegu prebiral in po pripovedovanju tudi prevajal *Federica García Lorco*. Na voljo je imel najnovejši francoski prevod tega španskega pesnika, ki mu ga je priskrbela sestra Ana. Šlo je za enega boljših prevodov, ki ga v Sloveniji tedaj še nismo poznali. Vsaj tako je ocenil prof. Andrej Capuder, ko mu ga je Stegu pokazal. Še najbolj pa so Vilija pritegnila tri Lorcova temeljna spoznanja: živo zavedanje smrti, povezanost z domačo zemljo in zavest o omejenosti razuma.

Poleg Lorce je v študentskih letih Steguja zanimal filmski svet Luisa Buñuela. V šestdesetih letih prejšnjega stoletja so nekatera njegova dela vrteli tudi pri nas in Vili jih je rad gledal. Zanimal ga je nenavadni Buñuelov svet. Svet nekdanjega jezuitskega gojenca, ki se je iz »železnega« vzgojnega okolja preselil v drugega, skorajda v njegovo »nasprotje«. Med študijem v Franciji tesno povezan s Federicom Garcío Lorcom, Salvadorjem Dalíjem, Rafaelom Albertijem in Ramónom Gómezom de la Serna, se je razšel, ko se je zanj spet začelo novo obdobje osebnega življenja. In je po svoje iskal naprej. Strastno zaljubljen v človeka se je opiral na versko govorico in tematiko, da je lahko še bolj poudaril človeka in pri tem ostro bičal klerikalizem in meščanstvo. Znan je njegov stavek: »Ne zanima me Bog, marveč človek.«³⁷

Nekaj žlahtnega peloda se je v Vilijevo pesniško čašo otreslo tudi iz poezije in literarnega snovanja Samuela Becketa.

Kljub povedanemu je Vili samosvoj in izviren. Medtem ko mora veliko začetnikov skozi primerno dolgo »učno dobo«, v kateri se zmojstrijo v ritmu in rimi, v pesniških oblikah in zgodbah (pri čemer se bolj ali manj posrečeno opirajo na vzornike), je Vilijeva muza od vsega začetka nad sodobno slovensko pesniško modo. To dokazuje tudi pesem *Asket*.

³⁷ Prim. Albert Cattini. Luis Buñuel. Založba Il Castoro Cinema, str. 7, povzeto po http://en.wikipedia.org/wiki/Luis_Buñuel.

Asket

*Ko se je z zadnjim naporom
pognal na zdrizasto goro
neuničljivega jaza,
so nekateri govorili,
da je norec.
In ko je v zatohli kotanji
zbiral solze v molek,
v spomin na zlobni smeh
trenutka,
so mu to iz srca privoščili.
(Vendar niso razumeli!)*

*Nihče pa ni verjel,
da v živem iskanju njegovih oči
pod jesen
(takrat raste tišina,
ki so jo pustile lastovke)
zatajeno tli
vršanje neskončnih gozdov.*

To je pesem o očetu Francu, pa tudi o njem samem, o Viliju, ki se samozavestno odloči za pot nemirnega iskanja tiste besede, ki je najgloblja tišina, kajti v njej se skriva *vršanje neskončnih gozdov*.

Kaj ga je priganjalo? Vsekakor tisti posebni dar, po katerem je slutil, čutil, videl in predvideval, česar drugi niso. »Spoznaval« je po žlahtnih vzgibih sintetične zavesti, ki je sicer lastna vsem pravim umetnikom, njemu pa je bila še prav posebej domača.

Gibal se je na tisti ravni človeškega samozavedanja, ki zna neverjetno, nepredstavljivo in edinstveno združevati nezdružljivo in ločevati nerazdružljivo. Če dobro premišliš – natančno tako kot v življenju. Otroška iskrenost, domačijska pristnost, osebna izkušnja, razpotja vsakdanjega življenja: človeškega in umetniškega, osebnega in družbenega, racionalnega in religioznega. Vmes pa izkušnje dobrega in zla, osebne in občestvene krivde, greha, ki ga drugim ni dano ne doslutiti ne narediti ...

Vili Stegu ni bil človek znanstvenega erosa, ni ga mamilo natančno zaporedje stvari in dogodkov, ni maral postopnega dogajanja, začetka, razvoja in sklepa. Hodil, kaj hodil, letel in jadral je, kolikor so mu dale njegove muze, ki vedno povedo, kar mislijo, ki gredo po kostanj v žerjavico in se ne menijo za opekline. Pa ne zato, ker bi jih to veselilo, ker bi ob tem uživale, marveč zato, ker morajo, ker je tak njihov »poklic«.

V zibelko so mu bile položene sposobnosti posebnega čutenja in govorjenja, drugačne rabe besed in simbolov, drugačnega »mišljenja« in »spoznavanja«.

Nekoč, že v Nemčiji, sva se pogovarjala, kaj je temeljni zidak njegove poezije. Zgodba, način ubesedovanja spoznanj, notranji ritem?

»Moja lirika stoji in pade s podobo!«

Iskanje poetično iznajdljive in trpko bogate govorice je strastno rojevalo podobe, ki so vse: hip in večnost, čas in nečas, svetloba in tema, nebo in zemlja, pol in antipol. Tudi greh in svetost. Do bolesti uporno je iskal zadnji pristan, zadnjo resnico, zadnji smisel (ki vedno prebiva onstran *zdrizaste gore* človeškega jaza). Dan, ki je noč, in noč, ki je dan. Veselje, ki je žalost, in žalost, ki je veselje. Srečo, ki je nesreča, in nesrečo, ki je sreča. Samoto, ki je polnost, in polnost, ki je samota. Nikoli mu ni bilo težko v srcu nositi al' pekel al' nebo, da bi vendarle uzrl *zadnjo Oazo*. Večno *zoro odrešenja*. Vstajenje, ki se sveti *onkraj dvomov in nevere*.

Njegovi studenci so od detinstva, prek otroških, deških in fantovskih do zrelih let moža polnili strugo življenja z nemirno, na trenutke bistro, na trenutke kalno reko in neverjetno hitro hušknili mimo *mostu zadnjega pričakovanja*, da bi se zlili z Oceanom.

ZAKLADNICA LIRIČNIH PODOB, METAFOR IN FRAZ

Zaradi povedanega naj končamo s posebno »predstavitvijo« Vilijeve pesniške govorice: z goro njegovih pesniških podob. Z mojstrsko izklesanimi zidaki, ki so Vilijeva zgodba, njegova umetniška zgradba. Sinteza njegovega opusa. Prav te zgovorno pričajo, kako umetniško dovršen, pa tudi kako verovanjsko presežen je. Iz enega kosa kakor Kristusova suknja, dasi stkana iz tisočerih vlaken življenjske preje.

Njegov »leksični in simbolični instrumentarij«, kakor bi dejal Josip Osti, podajamo v nepretrgani vrsti, po abecednem redu, brez povezav s konkretnim »okoljem«, v katerem je zažarel.

Bičati z jeziki dvoma / blagoslovljati s krikom zvonov / bogkov kot v pajčevino zaviti / vprašati krokarja – ko obnemi / brez čustva v sebi graditi oltar nekemu

Bogu / brez milosti krivda skeli / brezbarvni mrak / brezčasje v rumenih okovih / črna luč neusahljivo žubori / daljave v sinji lok napete / dan v koščenem ogrodju pozabljenja / devica poje strastno pesem noči / dežela mrtve vode / dojke nemega poželenja / dotik odmeva v grmenju obupa / duša je sito za seme viharjev / glas brezdanjega molka / gora upanja do vstajenja / grbasta starka ostrih oči / grčasta ljubezen zemlje / grenkoba bivanja / hlad tisočletne

*Prva izdaja Stegujevih pesmi
Ugašajoče sanje.*

*Uredil Peter Kovačič Peršin. Založba
2000, Ljubljana 1995*

*mumije / hladni ogenj v očeh prijatelja / iskati zvezdo svoje sreče / izgorela sla
krovi / izgubiti, kar si ljubil / jasen v neizraženi resnici / ječanje kaplja skozi sito
škrlatnega žrela / jeklena kletka bivanja / jeziki so dleta / jutro v svoji
izprijenosti / od hlepenja rosno jutro / kače v gnezdu ustnic / kamen spoznanja
lebdi / kamen – mrzel kot srce pozabe / kozarec za omamo prazne duše / kralj
dvoma / krivda – globlja od odpuščanja / krivda – težja od kesanja / krvava sled
ljubezni / lahna krila Snežnika / lep v stari odvratnosti / lestenci – želje za
žalne sveče / lokev zlaganih besed / luč iz pozabljenega dna / lumin prižgan ob
šopu spominov za žive in mrtve / luščiti z duše luskine dvomov / med kamenje
molitev saditi / mirno pod križem žareti / misel išče mlečne dojke / misel v temno
skalo zakleta / mlečne grudi zemlje / na gori slutiti svetilnik / na hrbtu ostre
pečine vran kriči / na rumenem vrancu jezdi posmeh / nad križem svoje mladosti
/ naj se svatovski nagelj ospé / naj se želje vse v predanost razpuste / naj v slovo
pelin zadehti / navzdol upognjeni dnevi / ne privoščiti si joka ob slovesu /
nedolžnost jutra / negiben v slepem drovju / nenasitni zublji / nič v nedogled /
nikdar siti sebe / nov dan z obrazom včerajšnjega / objemi mrzlih rok / obraz
naraščanja / obraz razpraskan od spoznanja / obraz v okovih vaših duš / oči kot
grmada Ivane Orleanske / ognji očiščenja / onkraj časa zagrizenega sovražnika /
onkraj ponosa in zmag / onkraj slave in prezira / orumenela cula spominov /
pečat glodajočih skrbi / pelina žlahtni mošt za samote ženitnino / pesem,
kroava od vzdihov / petje kosti / pijana od kruha in nezaupanja / plod – grenak za
tri rodove / črn sprevod nosi ognjeno zarjo k pokopu / po stokrat izhojeni poti /
pod križem žareti / pogorišče zvezd / poslednja ljubezen je sla po izničenju /
poslednja meja je prostost / poslednja želja je smrt / pot skozi naraščajoči
ogenj / prgišče sanj v dlaneh / pribežališče slabičev ob robu priznanja /
pritavalo je jutro v srebrnem / prodreti v smisel nesmisla / razgaljene prsi z
jeklom pretkane / razgreto ostrešje dneva / roka tipa suh kropilnik / romati k
praznemu vodnjaku / rumena krsta jesenskih trav / rumeni sok – jedek in
prodoren kot misel preroka / s črvi zarisati ugasle oči / s strohnelimi venci na
glavi / s truščem potovati k svojemu začetku / silhuete groze / skrčen obviseti v
večnem iskanju / smerokazi peščenih duri / snovati rdečo podobo v črnem / sonce
v krovi in rosi umito / spat na ostrih robovih tujega doma / spomin na zlobni
smeh trenutka / spovednice – dolgi hodniki brez vrat / spoznanje vse bolj skeli /
srce, pozabljena čaša / suhi zemlji srce izdreti / suho bregovje aprila / škrlatni*

švigajoči ognji / šotor jeze / ta trpki sad naj še dozori / tesnoba je dolino zaprla / trpka žalost – roža spoznanja / trupla za slavnostno mizo / trupla zaspala v navalu strasti / ugašajoče sanje / upanje – zamrlo v svetlem hipu / usmiljen v ubijanju nedolžnih / utoniti v vrtincu plesov smeha in laži / v grenkorosnem aprilu narcise iskati / v hramovih ledene tihote / v kesanju onemel / v meni drhtijo kolibri želja / v meni žge tisoč sonc, pa mi ne more bednega srca izžgati / v objemu ledenega niča / v odpuščanju vznemirjena blagoslovlja / v omlednih ustih okus po lugu / v prebičanem telesu prižgati baklo strasti / v razcapanem talarju mahati v blagoslov / v sivo čakanje odet / v srcih otrple samote / v temni slutnji ti je roka zadrhtela / večer zliiva olje na tleče pogorišče / velikanska kolesa časa / viseča streha oblakov / visoke trave molčanja / voda, prosojno rumena kot postaran strup / vodnjak zaudarja po crknjenih podganah / vozlišče brezpotij brez znamenj / oran cefra tišino, umito v rosi jutra / vrelec tesnobe / vriskanje jutra / vriski spominov / doseženo izgubi svojo moč / z grozo srkati molitev zrelega molčanja / z grudo zemlje maziliti čelo / z razbito čašo žejne ustnice raniti / z usti vsesan v ostro grudo / z vero dvome sežigam / zadovoljstva so stopila s tečajev / zagoreti v svobodo / zastokati v spoznanju / zastruplja z lastnim sokom / zasute poti / zavržen kot posušen star vodnjak / zbirati solze v molek / zdrizasta gora neuničljivega jaza / zvezde si žejo gasijo / zvoniki – onemeli od čakanja / žarka luč na trhlih plotovih / ždeti ob svoji mrtvi senci / že stotič izhodiščna točka / živoljenje – z ognjem prikovano na vlažno prst / žrelo brez dna ...

ŠE VEDNO NEZNAN PESNIK

Peter Kovačič Peršin pravi, da je »Vilijevo pesništvo (...) še povsem neovrednoteno,« čepprav gre za bogato »duhovno in intuitivno izpoved«, ki usodo »tragičnega paradoksa življenja izpoveduje celovito in presežno«. ³⁸

Ambrož Kodelja, ki je prevedel v italijanščino in za veliko noč 1991 v samozaložbi izdal šest Vilijevih pesmi (*Quando giacerò sottoterra / La canzone dell'innamorato / La solitudine / Motto / A mio padre / Sinfonia*

³⁸ Peter Kovačič Peršin, Vili Stegu – pesnik, mislec in prevajalec. *Sodobnost*, 4(1002)425–431, str. 430.

rivelatrice) je v slovenski spremni besedi zapisal le, da je bil »kot pesnik (...) najbližji španskemu pesniku Lorci«, »da je njegove pesmi izredno cenil in jih tudi prevajal«. ³⁹

Komisija tržaške Mladike, ki je leta 1984 na 13. literarnem natečaju dodelila nagrado tudi Viliju Steguju, je svoje stališče takole utemeljila: »Tretja nagrada gre za cikel *Pesmi*. V ciklu *Pesmi* se prepletajo motivi od kraške pokrajine do moderne splošno človeške tesnobe, in to v kultiviranem jeziku, v katerem je čutiti intimno domačnost s slovensko poezijo. Pesnik je Vili Stegù, izseljenski duhovnik v Ingolstadt v Nemčiji.« ⁴⁰

Denis Poniž je v recenziji pesniške zbirke *Ugašajoče sanje* zapisal: »Pred nami je lirika, ki bi ji, gledano v celoti, komajda našli vzporednice ... Ugašajoče sanje je zbirka nemalokrat pretresljive, vseskozi pa poštene in iz globin srca napisane pesniške besede. Je pravzaprav redkost v času konstrukcij in variacij postmodernističnega esprija.« ⁴¹

Zanimiva je tudi ocena Josipa Ostija: V vsaki od štirih skupin v zbirki *Ugašajoče sanje* – pesem osamljenega, balade, samogovori in pesem o belem času – »se prepletajo pesmi z različnimi motivi, vendar je baladičen samogovor osamljenega konstanta pesniškega sledu o sebi in svojem času tega do zdaj malo znanega pesnika katoliške provenience. Z leksičnim in simbolnim rekvizitarijem svojih pesmi Stegu brez dvoma pripada krogu slovenske katoliške lirike, ki ima svojo lastno tradicijo in visoke pesniške dosežke, kateri s subtilno duhovnostjo presegajo vsako omejenost. S svojimi najboljšimi pesmimi, posebno s tistimi, v katerih je udejanjil prepričanje, da 'jeziki so dleta', ki 'dolbejo molk', je Stegu obogatil tako katoliško kot slovensko liriko nasploh, če ju je v resničnem pluralističnem sprejemanju mogoče ločiti. Njegove pesniške impresije in ekspresije, v katerih se prežemajo spomini in izpovedi, izkušnje zdomca in sočutje s trpljenjem drugega, ter močno občutje vsakovrstne življenjske razklanosti in smrtnosti, gradijo duhovno biosfero človeka in pesnika, ki je svojo pot morda najtočneje opisal s stihom 'Sanje so moja usoda'.« ⁴²

³⁹ Vili Stegu, *Quando giacerò sottoterra*. Ambrož Kodelja. Doberdob. Samozaložba 1991 (...), zadnji list.

⁴⁰ Iz zapisnika, ki je bil objavljen v *Mladiki* 2/3, 1985, letnik XXIX., stran 35, v zvezi s 13. literarnim natečajem Mladike za leto 1984.

⁴¹ Citat povzet po: Peter Kovačič Peršin, Vili Stegu – pesnik, mislec in prevajalec. *Sodobnost*, 4(1002)425–431, str. 430.

⁴² Josip Osti, *Klesanje molka*. Primorska srečanja, 193/97.

Najbolj poglobljeno doslej pa je o poeziji Vilija Steguja pisal Peter Kovačič Peršin. O njem pravi, da je »izpovedovalec tragičnega paradoksa življenja«. In da je »s temi besedami (...) mogoče označiti bistvo pesniške izpovedi in meditativne misli Vilija Steguja. Hkrati je mogoče s to označitvijo zajeti tudi njegovo življenjsko usodo in njen smisel. Vili Stegu je izpovedoval tragični paradoks življenja celovito in presežno. To pomeni, da je skozi stisko in bolečino odkril, doživel in uresničil smisel svojega bivanja. S takšno izpovedjo je dal tudi najprepričljivejši odgovor na eksistencialistično poezijo in filozofijo nič, ki je obvladovala sočasno slovensko kulturno zavest.«⁴³

Kovačič nadaljuje: »Vilijevo pesništvo je mogoče tematsko razdeliti na več sklopov. Od meditativne avtorefleksije se njen lok razpne do čiste ljubezenske izpovedi, recimo v čudoviti elegiji, ki vsebuje akrostih njegove mladostne ljubezni – NATAŠI. Od religiozne izpovedi se spušča v globino bivanjske izpostavljenosti. Vpesnjuje tradicionalne motive slovenskega lirskega izročila: od domačijske idile, motiva matere in očeta, do ljubezenske izpovedi, poseže pa tudi v povsem provokativno izpoved, recimo v pesmi Smrt prostitutke.

Najpogosteje je zavzet z brezpogojnim razgrebanjem svoje duše in najgloblje ga vznemirja slutnja smrti. Ugašajoče sanje so bogato pesniško tkivo, pestro po vsebini in izrazu, bogato po izvornosti svojega pesniškega jezika.

To je poezija, ki se je osvobodila tradicionalne pesniške govornice in posegla v marsičem na povsem nova področja moderne pesniške izpovedi. Je poezija eksistencialnega navdiha, a tudi kontemplativne meditacije v soočanju kreature s svojim Bogom. Ostaja pripeta na izročilo slovenske moderne lirike, ohranja izrazito slovenski melos in duhovno občutenje okrasja, a ob tem že posega po postmodernistični ubeseditvi in orientaciji. Kot taka bo Stegujeva pesem morala dobiti ustrezno mesto v sodobni slovenski liriki.«⁴⁴

In naprej: »Pesnik, ki je doumel grozo temne rasti, kakor se je izpovedal sam, sklepa svoj življenjski tek pomirjen in spravljen s samim seboj, z življenjem in Darovalcem življenja. Ta slednja pomiritev je tisti najvišji domet človeške duše, ki je dan le brezkompromisnim iskalcem po poti življenja. Pesnik, duhovnik in mislec je eden takih pomnikov na polju slovenske duhovne avanture.«⁴⁵

⁴³ Peter Kovačič Peršin, Vili Stegu – pesnik, mislec in prevajalec. Sodobnost, 4(1002)425–431, str. 425.

⁴⁴ Peter Kovačič Peršin, n. d., str. 130–131.

⁴⁵ Peter Kovačič Peršin, Značilnosti Stegujeve poezije. Prem, 31. 3. 1997

Posebno pozornost velja izkazati mislim Ivana Tavčarja, tržaškega pesnika in prevajalca celotne Vilijeve pesniške zbirke *Ugašajoče sanje*, v italijanščino:

»Ko pa sem začel prebirati Stegujevo poezijo, sem se kaj hitro zavedel, da vzpostavljam stik s svojevrstnim pesnikom ter globoko zavestnim in oblikovanim duhom.

Njegove pesmi (in misli, ki jih vsebujejo) so vzbudile v meni svojevrstno afiniteto; afiniteto s človekom, ki je bil dejansko vse življenje izpostavljen obrobju ter duševnim in telesnim stiskam.

Iz razklanosti razuma in srca, iz razdvojenosti misli in čustev, iz zaporedja vere in dvomov, raste njegovo hrepenenjsko domotožje po ljubezni, po sreči, po presežnosti.

Njegova izpoved razglablja večnostna življenjska vprašanja. Pisal je iz notranje potrebe po izpovedi svojih bivanjskih izkušenj in svoje bivanjske usode, po dialogu med razumom in srcem, po razčiščenju napetosti med dušo in telesom.

Ta notranja potreba se je rojevala v samotni, v tragiki obrobja, v zavesti minljivosti, v hrepenenju po večnosti in absolutnosti ...

'Ker hočem, ker upam,
da bo novo vse,
ker upam in se upanju
ne odrečem.'

Izpoved, ki je pretežno trpka, boleča, zagrenjena, prepletena s slutnjo prerane smrti.

'Mar ne vidite,
da je treba resnično umreti,
če hočete živeti?
Treba je vse odložiti in gol kreniti,
med trnjem poti iskati
do pozabljenih oltarjev v osrčju zelene doline.'

Stegu jasno vidi, kako se človek potaplja v svoji porazni moralni praznini, in vé, da ga le vera, razumsko nesprejemljiva, a čustveno prepričljiva, lahko odreši in sproži v naročje božje ljubezni ...

Njegova življenjska izkušnja je neprestano prežeta z mislijo o smrti kot zadnjem in končnem zagotovilu človeške minljivosti, čeprav ga njegov duhovni čut vodi onkraj teh vizij smrti in razveljavitve.

Večkrat je imenoval dan svoje smrti z besedami velikih mistikov – *Svatbeni dan*. Spoznanje, ki je darovano samo tistim, ki so prečkali vse prepade razuma in čustev in so se prikradli do končnega razsvetljenja ...

Stegujeva poezija mi je hitro prirastla k srcu, ker sem v njej zaslučil toliko podobnosti s svojim osebnim iskanjem in neusahljivim hrepenenjem po presežnosti in po večnosti ... Začutil sem zato kmalu zatem potrebo, da prevedem njegov pesniški opus v italijanščino, s skritim upanjem, da mi bo prej ali slej uspelo posredovati njegovo spoznanje tudi italijanskim bralcem in literarnim izvedencem, saj si zasluži, da ga tudi v Italiji spoznajo in cenijo kot globokega in izjemnega pesnika, kot dejansko je.

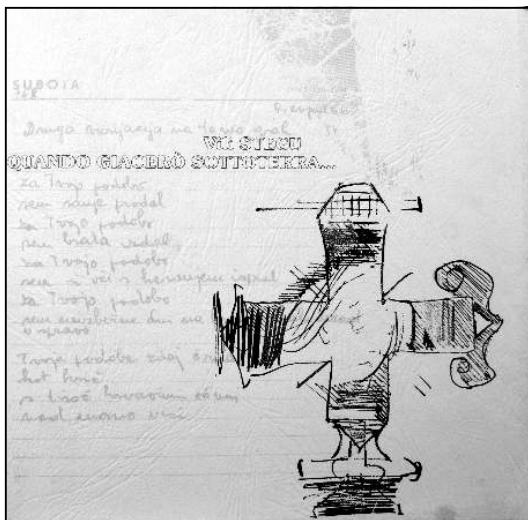
To sem storil v dobi, ko sem ravno prevajal v slovenščino največ in najpomembnejše italijanske sodobne pesnike in zato lahko mirnega srca trdim, da Stegu ne zaostaja za njimi ne v slogu ne v izpovedni moči.

Mislím, da je že skrajni čas, da Steguja prikažemo v njegovi pravi vrednosti in mu podelimo mesto, ki mu pripada. Pa ne samo v tujini, ampak tudi in predvsem v domovini, kjer, žal, še čaka, da stopi iz grešne anonimnosti in režiranega prezira ter končno doseže tisto priznanje, za katero je bil v življenju grenko ogoljufan.⁴⁶

⁴⁶ Prim. Ivan Tavčar, *Pesniška in duhovna sorodnost z Vilijem Stegujem*, Spominski album 2013

NASLOVI STEGUJEVIH PESMI PO ABECEDNEM REDU⁴⁷

V nadaljevanju naj po abecedi naštejemo naslove vseh doslej znanih Stegujevih pesmi!

Naslovnica almanaha Quando giacerò sottoterra. Prevod Vilijevih pesmi v italijanščino je oskrbel A. Kodelja. Samozaložba, Doberdob 1991

Advent. US 1996 / **Asket.** Brazda I(1966)4 in US 1996 / **Balada o čakanju.** US 1996 / **Balada o koncu.** US 1996 / **Balada.** 2000, 10(1978,3)3–6 in US 1996 / **Balada.** US 1996 / **Baladna.** US 1996 / **Beseda.** 2000, 108–110(1998)5 / **Brkinski materi.** 2000 48–49(1990)119–130 / **Brkinski materi.** Revija SRP 23/24 in US 1996 in www.revijasrp.si/knrevsrp/avtkaz/z_avtorji.htm / **Čas.** US 1996 / **Daritev v Vietnamu.** US 1996 / **Drobna misel.** US 1996 / **Druga večerna pesem.** US 1996 / **Elegija.** US 1996 / **Filale II.** Revija SRP 23/24 in www.revijasrp.si/knrevsrp/avtkaz/z_avtorji.htm / **Finale I. / II. / III. / IV.** 2000, 48–49(1990)119–130 in US 1996 / **Forte I., II., III., IV.** Brazda, III(1967)7–9 in US 1996 / **Fredericu (!).** US 1996 / **Himna o poslednjih rečeh.** US 1996 / **Himna o prihodnjih rečeh.** Razgovori, II(1967–1968)40–42 / **Hrepenenje.** 2000, 10(1978,3)3–6 in US 1996 / **Impresija.** Brazda, II(1966)17 in US 1996 / **Intermezzo med rumenim in**

⁴⁷ Kratice: Doberdob 1991 = Samozaložba 1991, Doberdob, Italija; AK = Ambrož Kodelja; US = Ugašajoče sanje.

belim. Razgovori, I(1967–1968)49–52 in US 1996 / **Iskanje prvega dne.** US 1996 / **Izgubljeni čas.** US 1996 / **Kdor se krvi boji.** Rokopis. Zapuščina: Ana Stegu Vičič / **Kmečki očetje.** US 1996 / **Kmetova pesem.** Revija SRP 23/24 in US 1996 / **Ko bom v zemlji ležal.** 2000, 48–49(1990)119–130 in US 1996 / **Kraška romanca.** Brazda, II(1966)1 / **Krivda.** 2000, 1(1969)56–57 in US 1996 / **Luč.** 2000, (1990)119–130 in US 1996 / **Magdalena.** Pogovori, III(1967–1968)38–39 in US 1996 / **Magično oko.** US 1996 / **Maksime.** Revija SRP 23/24 in US 1996 in www.revijasrp.si/knrevsrp/avtkaz/z_avtorji.htm / **Materi.** Brazda, III(1967 / leto 15)1–2, Revija SRP 23/24 in US 1996 / **Melanholija.** US 1996 / **Mila pesem.** US 1996 / **Mizerere.** US 1996 / **Moj obraz I., II., III., IV, V.** Brazda, II(1967)7–10. in 2000, 48–49(1990)119–130 / **Moj obraz.** US 1996 / **Moja pot.** 2000, 48–49(1990)119–130 in US 1996 / **Moje življenje.** US 1996 / **Molitev.** US 1996 / **Motto.** Doberdob 1991, 2000, 10(1978,3)3–6 in US 1996 / **Naj čas ti razodene.** Rokopis. Zapuščina: Ana Stegu Vičič / **Naša pesem.** US 1996 / **Ne vem zakaj.** 2000, 108–110(1998)7 / **Neznani svetnik.** 2000, 10(1978,3)3–6 in US 1996 / **Nokturno čakanja.** Brazda, I(1966)15 / **Nokturno.** US 1996 / **Ob pol petih.** 2000, 14(1980,1)5–9 in US 1996 / **Obrisi v ogledalu.** Brazda II(1966)21 / **Obup.** Revija SRP 23/24, US 1996 in www.revijasrp.si/knrevsrp/avtkaz/z_avtorji.htm / **Očiščenje.** Revija SRP 23/24 in US 1996 / **Odhod.** Brazda, III(1967)19 in US 1996 / **Odrešenje.** Brazda, II(1967)13–14 in US 1996 / **Okamenelost.** US 1996 / **Otožnost.** US 1996 / **Pesem mesečnika.** www.revijasrp.si/knrevsrp/avtkaz/z_avtorji.htm, Revija SRP 23/24 in US 1996 / **Pesem o belem času.** www.revijasrp.si/knrevsrp/avtkaz/z_avtorji.htm, Revija SRP 23/24 in US 1996 / **Pesem o rojstvu.** 2000, 10(1978,3)/3–6 / **Pesem osamljenega.** 2000, 14(1980,1)5–9 in US 1996 / **Pesem ranjenega.** US 1996 / **Pesem zaljubljenca.** US 1996 / **Plamen.** 2000, 48–49(1990)119–130 in US 1996 / **Podoba v zrcalu.** Revija SRP 23/24 in www.revijasrp.si/knrevsrp/avtkaz/z_avtorji.htm in US 1996 / **Pogrebna pesem.** 2000, 14(1980,1)5–9 / **Pomota.** US 1996 / **Poraz.** US 1996 / **Postni preludij.** 2000, 14(1980,1)5–9 / in US 1996 / **Pot brez imena I., II.** 2000, 48–49(1990)119–130 in US 1996 / **Pozna jesen.** Revija SRP 23/24 in US 1996 in www.revijasrp.si/knrevsrp/avtkaz/z_avtorji.htm / **Pravica.** US 1996 / **Praznično jutro.** US 1996 / **Predaja.** 2000, 14(1980,1)5–9 in US 1996 / **Prichakovati.** www.revijasrp.si

/knrevsrp/avtkaz/z_avtorji.htm in 2000, 48–49(1990)119–130, Revija SRP 23/24 in US 1996 / **Priznanje**. US 1996 / **Prošnja**. US 1996 / **Prva brazda I. / II. / III. / IV.** Pogovori / III(1967–1968)36–38 in US 1996 / **Prva večerna pesem**. US 1996 / **Psalm**. US 1996 / **Rdeč obraz črn**. www.revijasrp.si /knrevsrp/avtkaz/z_avtorji.htm in Revija SRP 23/24 in US 1996 / **Requiem v C-duru**. Revija SRP 23/24 in US 1996 in www.revijasrp.si/knrevsrp/avtkaz/z_avtorji.htm / **Rojstvo**. US 1996 / **Romanca o čakanju**. Revija SRP 23/24 / **Romanca**. 2000, 14(1980,1)5–9 in US 1996 / **Samogovor I., II., III.** 2000, 14(1980,1)5–9 in US 1996 / **Samota**. 2000, 10(1978,3)3–6 in US 1996 / **Samota**. US 1996 / **Sanje brezdomca**. US 1996 / **Smrt prostitutke**. 2000, 14(1980,1)5–9 in US 1996 / **Smrt**. US 1996 / **Speče korenine**. US 1996 / **Spomin na očeta**. US 1996 / **Spomin padlim**. Brazda, II(1966)17 / **Spomini na očeta**. Revija SRP 23/24 / **Spoznanje**. 2000, 10(1978,3)3–6 in US 1996 / **Stražni ognji**. 2000, 108–110(1998)6 / **Suša**. US 1996 / **Svatbeni dan**. US 1996 / **Sveta Katarina**. 2000, 108–110(1998)7 / **Svetišče padlih**. US 1996 / **Umiranje**. 2000, 10(1978,3)3–6 / **Uničenje**. US 1996 / **Uvertura v plavem**. Brazda, III(1967)5–6 in US 1996 / **Uvertura**. US 1996 / **Vabilo jeseni**. Brazda, I(1966)6, Revija SRP 23/24 in US 1996 / **Variacije na temo greha II.** (4. avgusta 1966) / **Variacije na temo smrt I., II., III., IV., V.** 2000, 48–49(1990)119–130 in US 1996 in **Variacije na temo smrt III., V.**, Razgovori, I(1967–1968)53–54 / **Večerna romanca**. Razgovori, II(1967–1968)39 / **Velika noč 1968**. 2000, 14(1980,1)5–9 in **Velika noč**. US 1996 / **Vizija**. US 1996 / **Vrisk samote**. US 1996 / **Vrnitev**. Revija SRP 23/24 / **Zaveza**. Pogovori, IV(1967–1968)10–12 in US 1996 / **Zdomska balada**. US 1996 / **Zimski intermezzo**. US 1996 / **Žalost**. US 1996 / **Žalostinka**. 2000, 14(1980,1)5–9 in US 1996.

Tik pred zadnjimi korekturami mi je prišel v roke droben zveščič Stegujeve mladostne poezije. Osemnajst spetih listov, ovitih v rdeče platnice – brez naslova, imena avtorja in datuma mi je, letos 12. junija, poslala v pregled gospa Jožica Bandelj, poročena Malešič.

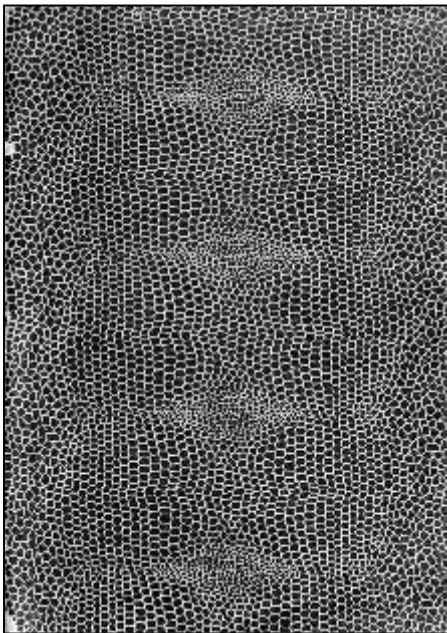
Takoj mi je bilo jasno, da gre za Vilijeve domnevno prve pesmi, ki so ostale na situ njegove pesniške rasti ob vstopu v bogoslovje leta 1963.

Nastale naj bi v zadnjih letih postojnske gimnazije in prvem letu bogoslovja. V njih je po eni strani čutiti vpliv vzornikov, domačih in tujih, po drugi pa že tudi temeljne obrise njegove poznejše umetniške rasti. Videti je, da se ta »preostenak« mladostne poezije nanaša na čas osebnih stisk ob koncu gimnazije in ob vstopu na teologijo, ko je tehtal svojo življenjsko pot – že čisto jasno zaznamovano s poslanstvom umetnika, a hkrati tudi nebogljeneža individuuma sredi številnih stisk.

V zvezku, ki mu dodajam delovni naslov: Vili Stegu, *Prve pesmi, Ljubljana, velika noč 1964*, se je ohranilo štirinajst pesmi. Začenjajo se z mottom *vetrovi so se ujeli ...* Nato si po vrstnem redu sledijo: *želja, jesen, zimska pravljica, onemelost, sanje, tiha boleost, onemoglost, molitev, radost, akordi večnosti, pesem, moje drevo in čakanje*.

Izbrane so bile pred veliko nočjo 1964, saj jih je avtor prav za veliko noč izročil že omenjeni sošolki. Domnevam, da jih je odbral iz večjega »kupa«, za katerim se je izgubila vsaka sled.

Verjetno pa Jožica Bandelj ni bila edina, ki ji je Viliji zaupal svoje pesmi, saj mi je priprava spominskega albuma navrgla vsaj še eno ime, Vido

Baša. Tudi tej je – po pričevanju gospoda Ludvika Kaluže – zaupal v presojo svoje mladostne pesmi.

Pesmi prvič in v celoti objavljam v publikaciji *Iz zemlje tvoje so kali pognale*, kajti tja po pravici spadajo, saj jih je prav priprava te publikacije tudi odkrila.⁴⁸

Vili Stegu, Prve pesmi, velika noč 1964

⁴⁸Prim. Pavel Peter Bratina, *Zvezčič Vilijeve mladostne lirike. Spominski album 2013*.

PREVODI V ITALIJANŠČINO⁴⁹ IN UGLASBITVE

Prav je, da navedemo tudi naslove vseh v italijanščino prevedenih Vilijevih pesmi. Prevajalca sta Ambrož Kodelja in Tržačan Ivan Tavčar.

A Federico. GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **A mia madre.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **A mio padre.** AK, Doberdob 1991 / **A tempo di ballata.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Alla ricerca del primo giorno.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Alle quattro e mezza.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Alleanza.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Amabile canto.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Attesa.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Avvento.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Ballata.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Ballata.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Brama.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Canto funebre.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Colpa.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Conoscenza.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Disperazione.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Distruzione.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Elegia.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Epilogo.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Fiamma.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Finale.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Forte.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Giorno di nozze.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Giustizia.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Grido di solitudine.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **I padri contadini.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **I sogni dei senzatetto.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Il canto del contadino.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Il canto del ferito.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Il canto del solitario.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Il canto del sonnambulo.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Il canto del tempo bianco.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Il mattino festivo.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Il mio viso.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Il primo canto serale.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Il primo solco.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Il santo ignoto.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Il tempo perduto.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Il tempo.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Il tempio dei caduti.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Immagine nello specchio.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Impetramento.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Impressione.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Inno alle cose estreme.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Intermezzo invernale.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Intermezzo tra il giallo ed**

⁴⁹ Vili Stegu, Sogni in estinzione. Tradotto dall'originale sloveno da Tavčar Giovanni, gennaio 2000. Tipkopolis, 128 strani, hrani Ambrož Kodelja. Kratice: AK = Ambrož Kodelja; GT = Giovanni Tavčar, SiE = Sogni in estinzione.

il bianco. GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Invito autunnale.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **La ballata della fine.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **La ballata dell'attesa.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **La ballata dell'esule.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **La canzone dell'innamorato.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 in AK, Doberdob 1991 / **La mia via.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **La mia vita.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **La morte della prostituta.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **La morte.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **La nostra canzone.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **L'asceta.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Le radici addormentate.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **L'occhio magico.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **La solitudine.** AK, Doberdob 1991 / **Luce.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Maddalena.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Malinconia.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Melanconia.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Miserere.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Motto.** AK, Doberdob 1991 in GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Nascita.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Notturmo.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **O madre.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Ouverture in blu.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Ouverture.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Partenza.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Pasqua.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Pregliera.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Preludio quaresimale.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Purificazione.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Quando giacerò sottoterra.** AK, Doberdob 1991 in GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Redenzione.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Requiem in do maggiore.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Resa.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Riconoscimento.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Ricordo dei caduti.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Ricordo del padre.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Romanza.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Sacrificio in Vietnam.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Salmo.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Sbaglio.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Sconfitta.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Secondo canto serale.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Siccità.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Sinfonia rivelatrice.** AK, Doberdob 1991 / **Soliloquio.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Solitudine.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Solitudine.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Strade senza nome.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Supplica.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Tardo autunno.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Tristezza.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Un piccolo pensiero.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Variazioni sul tema morte.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Visione.** GT, SiE. Tipkopolis 2000 / **Viso rosso e nero.** GT, SiE. Tipkopolis 2000.

Vili Stegu je svoje pesmi tudi sam prevajal. Tako je nastalo nekaj nemških prevodov, ki jih ni v zapuščini, ustno poročilo pa pravi, da so bile nekatere objavljene v nemških učbenikih.⁵⁰ Ohranila se je ena sama Vilijeva pesem v italijanščini (*Sinfonia blu*), ki je nekoliko spremenjena izšla v Kodeljevem almanahu (*Sinfonia rivelatrice*).

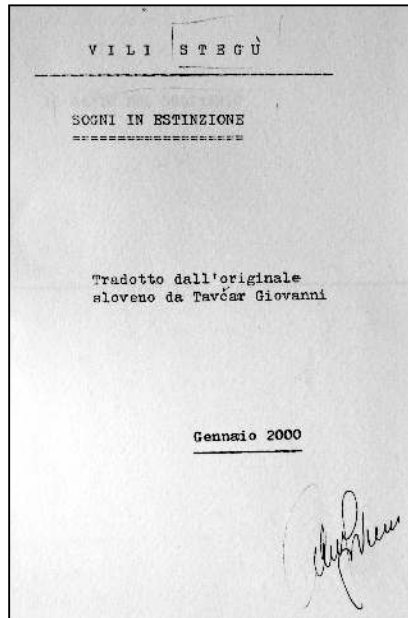
Dosedanje objave niso predstavile vsega Stegujevega pesniškega opusa. Nekaj je izgubljenega, nekaj ga prihaja na dan ob zadnjih pregledih arhivskega gradiva, shranjenega v Parizu pri sestri Ani Stegu Vičič, nekaj ga je v osnutkih.

Naj ob koncu omenim še dva neobjavljena fragmenta: *Kdor se krvi boji* (nastal 23. januarja 1988) in posvetilo bratu Jožetu *Naj čas Ti razodene* (nastalo 21. januarja 1988).

Nekaj Stegujevih pesmi je uglasbenih.

Jože Trošt je po Stegujevi smrti na pobudo sestre Ane leta 1991 uglasbil štiri samospeve za sopran in klavir: *Sanje, Zdomska balada, Brkinski materi, Ko bom v zemlji ležal*. Najti jih je mogoče na povezi: [Http://joze-trost.rkc.si/skladbe](http://joze-trost.rkc.si/skladbe). Ali tudi: 05. *Sanje.mus* / 06. *Zdomski materi.mus* / 07. *Zdomska balada.mus* in 08. *Ko bom v zemlji ležal.mus*.⁵¹

Nekaj pesmi so uglasbili in prepevali tudi primorski *Klicarji* in ljubljanski *Kitaristi*.⁵²

*Prevod zbirke Ugašajoče sanje v italijanščino.
Prevedel Ivan Tavčar.
Tipkopis, Trst 2000*

⁵⁰ Vir: Ambrož Kodelja, Župnijski urad sv. Martina škofa, Doberdob, Italija.

⁵¹ Troštove samospeve so v Parizu izvajali lirični pevki Anne-Marie Jan, mlada pariška sopranistka Scheherazade in argentinski Slovenec Luka Debevec; pozneje menda tudi Marjana Lipovšek. Kaseto s pariškega koncerta hrani skladatelj.

⁵² Ustna informacija. Bogdan Berce, ŽU Godovič.

ČETRTI KROG

Duhovništvo – molitev zrelega molčanja

SEMENIŠKO ŽIVLJENJE

Vilijeva duhovna podoba se je izoblikovala v petih letih semeniške vzgoje, intelektualno pa utrdila v šestih letih teološkega študija.

Pri prvem delu je odločilno sodeloval spiritual *Jože Vesenjak*, s katerim se je Vili vsa leta lepo razumel. To potrjuje tudi dejstvo, da ga je – s pesnikom in ekumenistom *Stankom Janežičem* – povabil na novo mašo.

Pri teološkem študiju so mu stali ob strani profesor apologetike *dr. Vilko Fajdiga*, profesorja filozofije in psihologije *dr. Janez Janžekovič* in *dr. Anton Trstenjak*, profesorji biblicistike *dr. Jakob Aleksič*, *dr. Stanko Cajnkar*⁵³ in *dr. France Rozman*, profesorja dogmatike *dr. Vekoslav Grmič* in *dr. Anton Strle*, profesor cerkvene zgodovine in patrologije *Maks Miklavčič*, profesor pastoralke in govorništva *dr. Janez Oražem*, profesor moralne teologije *dr. Štefan Steiner*, profesor ekleziologije in vzhodnega bogoslovja *dr. Franc Perko*, profesor misiologije *dr. Franc Rode*, profesor liturgike *dr. Marijan Smolik*, profesor cerkvenega prava *dr. Stanko Ojnik* in še nekateri.

Semenišče je Steguju omogočilo vpogled v konkretne cerkvene razmere, pa tudi v duhovno kondicijo nosilcev cerkvene »oblasti«. Razpetost med idealnim gledanjem in realnim stanjem ga je vodila k razmišljanju o moči in nemoči osebne vere in o dejanski vlogi cerkvenih ustanov. Nova, zračnejša obzorja mu je odstirala pokoncilska teologija, ki je prav tedaj na široko prodirala na teološke fakultete ter v bogoslužno in zakramentalno prakso. Ponujala je nove poglede na Cerkev in svet, na človeka in družbo, poglede, v katerih ni več starih, črno-belih razlag. Dokumenti dotlej najmnogičnejšega zborovanja katoliških škofov – zlasti *Pastoralna konstitucija o Cerkvi v sedanjem svetu*, *Dogmatična konstitucija o Cerkvi* in *Izjava o verski svobodi* – so bistrili Vilijeva intelektualna in duhovna obzorja ter ga utrjevali v prepričanju, da čaka na območju

⁵³ V zvezi s profesorjem Cajnkarjem naj omenim njegovo revijo *Nova pot*, ki smo jo z veseljem brali, saj je prinašala teme in zapise, s katerimi se je pozneje veliko ukvarjal tudi Vili Stegu.

osebnega in občestvenega življenja kristjane, njega samega, duhovnike in cerkveno vodstvo še veliko trdega, a zanimivega dela.

Od tod kritične misli in pogledi, tudi zahteve do posameznikov in institucij pa do teologije, naj presežejo osebno in občestveno stopicanje na mestu. A je hkrati že tudi pri sebi spoznaval, da je hoteti eno, delati pa nekaj drugega. Da so vse konstitucije le besede, če jih ne uresniči v osebnem življenju.

Ta razpetost med idejo (načrtom) in njenim uresničenjem (dejanjem) je tlakovala Vilijevo duhovno rast. Iskrenost mu ni dovoljevala, da bi se teološko iskanje končalo na vratih spoznanja. Vedel je, da mora čez njeno črto in se okleniti dejanj, ki vodijo k *obzorjem zrelega molčanja*. H *klesanju molka*, k *počlovečevanju samega sebe*. Tudi njega, pesnika, ki mu mora biti sestavljanje *razbitih vrčev* glavno torišče pesniškega snovanja.

Od tod zavest, da ni mogoče vsega postoriti z voljo, z ostrimi rezili kritike, z roji puščic nad druge, saj je treba priznati, da smo kritike potrebni tudi sami. Potrebni pa seveda tudi moči, ki ni samo iz človeške volje. Brez tega je teologija o zakramentih brez korenin in brez prihodnosti.

Spoznaval in sprejel je temeljno postavko duhovnega poklica – ljubezen. Slehernu ljubezen, krščansko še posebej. Prizanašati drugim in jim odpuščati. Še več, jih imeti rad. Ljubiti Boga je enako ljubiti bližnjega. Človek je eminentna posoda Duha. Pred Njim, ki je naš Stvarnik, smo vsi majhni. Zato je kesanje temeljna človekova drža. Odpuščanje temeljna človekova vrlina. Vzor takšnega duhovnika mu je bil dr. Josip Demšar, ki je zadnja leta življenja prebil v ljubljanskem šentpeterskem župnišču.

Seveda je bil Vili še nekaj časa v svojih zapisih oster, a je obračunal tudi s samim seboj, kar potrjujejo njegove pesmi.

ODLOČILNO LETO 1969

V čas pred začetkom študijskega leta, ki se je končalo z mašniškim posvečenjem, v avgust 1968, sega edina znana Vilijeva molitev, ki jo na tem mestu objavljamo nekoliko polikano. Z njo potrjuje prvotno odločitev in jo v letu pred posvečenjem obnavlja:

Hvala Ti, o Bog, za milost in mir, s katerima si se sklonil k mojemu skromnemu bitju. Čudovita je Tvoja Pesem, ki me spremlja skozi trpljenje, tesnobo, radost in odrešenje. Srčna Ti hvala za vse trenutke stisk in dvomov. Hvala Ti, da si mi razodel svoj krvavi obraz in me povabil na pot, ki ni ne lagodna ne vabljliva. Je pa edina, ki me napolnjuje z notranjim mirom in tiho srečo, dasi je številni ne poznajo. Hvala Ti za prijatelje, s katerimi si me obdaril. Neskončno dobri Bog, hvala Ti za vse. Predvsem pa za izkušnjo, da me vsak trenutek

postavljaš pred isto odločitev: da smem vsak čas znova izreči svoj »da«! Hvala Ti za moč, s katero me napolnjuješ ob vsaki še tako majhni zmagi. Gospod, bodi z menoj, da bosta moje telo in moja duša čista. Žeja me po Tvoji ljubezni in čakam, da me pošlješ. Ob času pa, ki ga boš Ti določil, me sprejmi k sebi. (12. avgusta 1967)

Študijsko leto 1968/1969 ni bilo samo leto t. i. formalnega sklepa priprav na sprejem cerkvenega mandata, kot je na primer končana izobrazba in

*Potrdilo o sprejemu subdiaconata
12. januarja 1969 v Ljubljani*

škofova privolitev, pač pa tudi človeška in duhovna zrelost. Ko se je vse to pokrilo, so prišle na vrsto tri stopnje mašniškega posvečenja.

*Potrnilo o sprejemu diakonata
2. februarja 1969 v Ljubljani*

Prvo stopnjo duhovništva, imenovano *subdiakonat*, mu je 12. januarja 1969 podelil ljubljanski nadškof dr. Jožef Pogačnik.

*Sprejem diakonata v ljubljanski
stolnici 2. februarja 1969*

Naslednji mesec, 2. februarja, mu je isti posvečevalec podelil še drugo stopnjo duhovništva, *diakonat*.

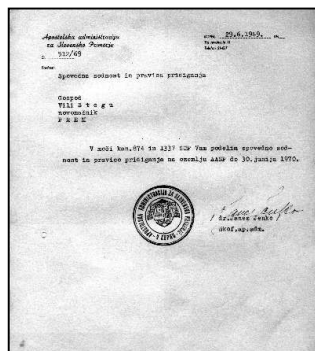
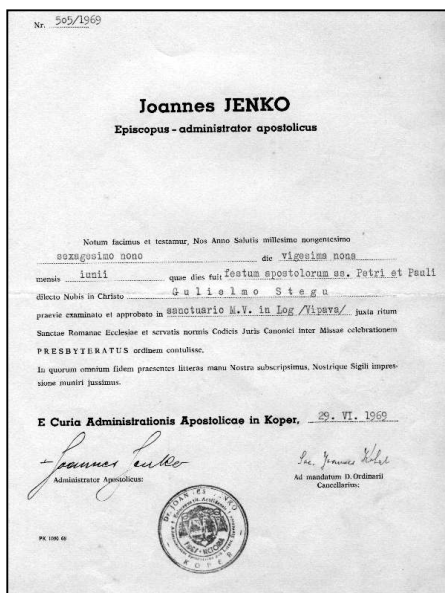
Z diakonom se je zavezal, da bo vsak dan molil brevir. Te obljube se je držal nekoliko po svoje. V tistem času je bil namreč ta v latinščini, Vili pa ga je (preden je bilo uradno dovoljeno) molil v slovenščini. Pri tem je moral skorajda vsako vrstico poiskati v drugi knjigi Svetega pisma. Zato je svoje početje pred radovedneži takole utemeljil: »Kdor vloži v to molitev toliko truda kot jaz, jo lahko moli v slovenščini!«⁵⁴

⁵⁴ Janez Jarc, *Zidam, Vili, Zidam*. Spominski album 2013.

Mašniško posvečenje ali tretjo stopnjo duhovništva, imenovano *prezbiterat*, mu je v Logu pri Vipavi 29. junija 1969 podelil koprski škof dr. Janez Jenko. Z mašniškim posvečenjem je dobil tudi pravico do »spovedne sodnosti in pridiganja na ozemlju AASP«, se pravi v koprski

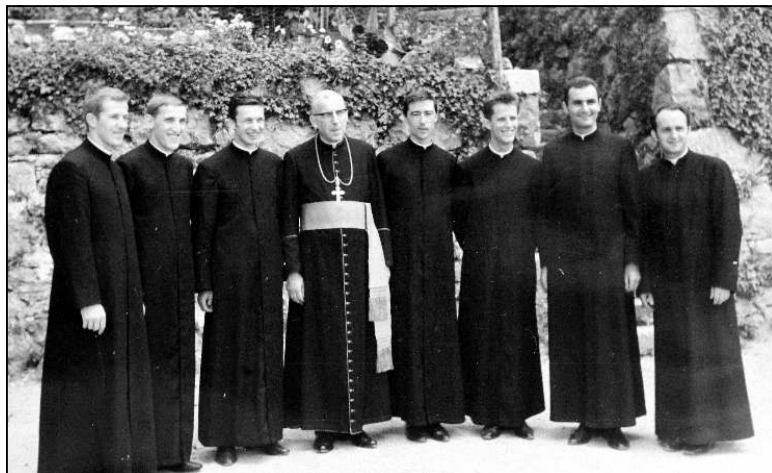
škofiji.

Z Vilijem je bilo v Logu posvečenih sedem teologov: *Bogdan Berce, Pavel Bratina, Slavko Hrast, Vid Premrl, Franc Raspor in Adolf Šavelj*. V vsej Sloveniji pa kar 44.

Potrđilo o podelitvi spovedne sodnosti 29. junija 1969

Potrđilo o sprejemu prezbiterata 29. januarja 1969 v Logu

Novomašniki koprške škofije leta 1969. Z leve proti desni: Bogdan Berce, Franc Raspor, Adolf Šavelj, škof dr. Janez Jenko, Pavel Bratina, Vid Premrl, Slavko Hrast in Vili Stegu

*Z novomašnim križem
na dvorišču premskega
župnišča 1969*

*V procesiji proti župnijski cerkvi sv. Helene.
Z leve: dr. Stanko Janežič, Jože Vesenjak, Vili Stegu in
mama Ivanka*

*Nova maša: od leve proti desni Ivan Maslo,
dr. Stanko Janežič, Vili Stegu in Jože Vesenjak*

Novo mašo je Vili Stegu pel v župnijski cerkvi sv. Helene na Premu, v nedeljo, 6. julija. Z njim so somaševali mariborski stolni vikar dr. Stanko Janežič, ki se je tega istega leta s Tržaškega vrnil v domovino, spiritual ljubljanskega bogoslovja Jože Vesenjak in še trije duhovniki, med njimi Ivan Maslo iz Ilirske Bistrice. Slovesnosti so se udeležili številni sošolci iz Ilirske Bistrice in Postojne ter večja skupina članov gibanja in revije 2000.

*Novomašni pridigar dr. Stanko Janežič,
Vili Stegu in spiritual Jože Vesenjak*

*Novomašni
blagoslov*

S sošolkami in sošolcem pred Potočnikovo domačijo

Po novi maši se je Viliju odpiralo kar nekaj področij osebnega in duhovniškega delovanja: mesto nedeljskega kaplana, delo z dijaško in študentsko mladino, redno delo na župniji in sodelovanje v krogu izdajateljev in sodelavcev revije 2000.

Posebno vlogo pri usmerjanju mladega duhovnika sta imela primorska duhovnika *Vinko Kobal* in prelat *Andrej Simčič*.

»S spremljevalkami« po ponovitvi nove maše pri stricu Lojzetu Rozmanu v Trebči na Tržaškem leta 1969

KAPLAN V SOLKANU

Zadnji letnik teologije je Stegu preživeljal med Desklami in Ljubljano. Z Bogdanom Bercetom sta se v vlogi nedeljskih kaplanov izmenjavala pri *Vinku Kobalu*, ki ju je navdušil za delo z mladimi.

Jeseni 1970 je nastopil redno kaplansko službo v Solkanu, kjer je ostal do avgusta 1973.

Župnik prelat *Andrej Simčič* je tedaj oskrboval še župniji Ravnica in Trnovo, ki sta bili zaradi pomanjkanja duhovnikov kmalu po vojni pripojeni Solkanu. Vili je stanoval v solkanskem župnišču, največ pastoralnega dela pa je opravljal na zahodnih obronkih Trnovskega gozda, kjer je postal dejanski, čeprav ne tudi formalni upravitelj. Prelat Simčič, nekaj časa po izgonu administratorja dr. Franca Močnika v Italijo tudi upravitelj slovenskega dela goriške nadškofije, je namreč svojemu pomočniku rad prepuščal številne naloge in opravila. Stegu je imel verouk, obiskoval je bolnike, tudi pokopaval je ... in se zelo rad ukvarjal z mladimi, srednješolci, študenti in zakonci.

Enkrat na teden se je z Vinkom Kobalom vozil v Ljubljano, v krog 2000 in v Študentsko naselje, v t. i. Kobalovo skupino.

Srednješolsko in študentsko mladino sta s Kobalom zbirala zlasti v *Desklah*, v *Bavšici*, *Logu pod Mangartom*, *Gorenji Trebuši*, pa tudi na raznih izletih in dnevih zbranosti. Iz zapisnika (29. maja 1971) razberemo, da so

Deskljanski župnik Vinko Kobal (Darko Šabec), Vilijev prijatelj, vodja »Kobalove skupine« in sodelavec revije 2000

nekatero izlete imenovali tudi »vzgoja gibanja«. Samo v letu 1971 so pripravili štiri. Za prva dva je rečeno, da sta bila bolj »zabava in razvedrilo«. Tretji na Čaven in četrti na Nanos pa sta se že približala namenom »vzgojnega gibanja«.

Na Čavnu je govoril tudi Vili.

Naši izleti so neke vrste vzgojno gibanje. Na njih se upiramo razkroju. Ta se začne, ko ne verjameš več v vrednote, ki jih ne sprejemaš in ponotranjaš po veri. Če ostaneš fasada, je po tebi. Med vrednotami pa se je treba skrbno izogibati mitičnim.

Ni treba odkrivati Amerike in načelno najprej o vseh vrednotah dvomiti, da bi jih bolje spoznali. Na primer o človečnosti. Prebujena zavest nam brez večjih težav pomaga ločiti prave vrednote od mitičnih. Ta ista zavest nam bo pomagala tudi pri vzgoji in samovzgoji.

Največja nevarnost pa je, da bi o vrednotah le govorili in jih ne bi spreminjali v prakso. Pri tem je na preizkušnji naša svoboda, ki ni le svoboda od (npr. nasvetov), marveč tudi svoboda za (dobre nasvete in priporočila).

Varovati se moramo, da bi se zavzemali za revolucionarne spremembe. Ko revolucija prevlada nad osebno svobodo, govorimo o misticizmu. Pravzaprav je mistična vsaka revolucija. Pred njo nas varuje samo prebujena zavest, lasten premislek, dober nasvet in osebna svoboda. Vzgojiti samega sebe v svobodi je zelo pomembno. Še zlasti zdaj, ko družbene okoliščine to prizadevanje omalovažujejo ali skorajda onemogočajo.

Ko iščemo lažjih poti, nasedamo konformizmu. Če hočeš biti osebno prebujen, pokončen, neodvisen – skratka svoboden – se moraš takšnim poskusom in takšnemu okolju postaviti po robu. Kljub številnim, tudi družbenim oviram.

Živimo v svetu tehnike, ki si nas hoče podrediti. Ustvarja gnotne dobrine, ki nas mečejo iz ravnotežja. Tehnična proizvodnja nas sili v malikovanje imetja in standarda, zanemarja pa človečnost in s tem krni naše bivanje. Družba je vse bolj potrošniška. Reklama se opira na vse mogoče vzvode, da bi vplivala na nas. Pred reklamo je posameznik brez moči, kakor brez glave. Reklama prikazuje stvarnost izkrivljeno, z namenom, da bi zavedla. Še več, prizadeva si za standardizacijo človeškega ravnanja (od obleke do osebnega življenja). Poznamo politično, protikrščansko, cerkveno in druge vrste reklame. Potrošniška družba je zapeljana družba, ki si misli, da ravna svobodno in da je sama sebi namen.

Naše gibanje išče pot iz te ujetosti. Več možnosti imamo. Jaz osebno pa vidim zase eno samo možnost, možnost preroške poti. S svojo osebno izkušnjo in s svojim zgledom trgam ta zaprti krog. Seveda lahko propadem, lahko sem le krik vpijočega v puščavi kakor Jan Palach, ali pa se počasi, vztrajno, osebno in občestveno razvijam ter s tem počlovečujem tudi družbo.

RZPET MED ŽUPNIJO IN KROGOM 2000

Solkanska leta je Vili izkoristil tudi za sodelovanje z revijo in gibanjem 2000. Ta je po letu 1970 iskala novih možnosti delovanja. Denarja za izdajateljsko dejavnost je bilo vse manj, prijatelji so diplomirali in odšli iz Ljubljane, vedno več je bilo političnega pritiska. Zato je bilo treba »na teren« in postaviti na noge gibanje 2000. V letih 1970–1973 je za potrebe gibanja izhajalo glasilo *Beseda in Duh*, nekakšen bilten, ki je prinašal prispevke z raznih srečanj in seminarjev.

Pri tem je sodeloval tudi Vili Stegu. Bodisi tako, da je spodbujal mlade, naj prihajajo na srečanja, bodisi tako, da je na njih tudi sam govoril.

V avgustu 1970 se je udeležil prvega seminarja revije 2000 v *Šentlambertu nad Zagorjem*. Ob koncu istega leta (od 25. decembra 1970 do 3. januarja 1971) se je z Vinkom Kobalom udeležil srečanja mladih v

*S solkanskimi
prvoobhajanci pred
župnijsko cerkvijo
leta 1972*

*S prooobhajanci
na Vojskem
leta 1973*

Krnicah nad Idrijo. Udeležil se je drugega seminarja gibanja 2000 v *Desklah* (od 12. do 15. januarja 1971). Poleti istega leta (od 27. avgusta do 1. septembra 1971) se je v *Sesljanu* udeležil tretjega seminarja 2000. Bil je na srečanju mladih pri Ambrožu Kodelji v *Grahovem ob Bači*. Iz slikovnega gradiva je razvidno, da je (že iz Nemčije leta 1984) prišel na seminar revije 2000 k Vinku Kobalu v *Godovič*.

Vilija je rado zanašalo v kulturo, ne le zato, ker je bil po duši in »mišljenju« pesnik, marveč tudi zato, ker je v kulturi videl pomemben temelj človeškega, pa tudi dobro osnovo duhovniškega delovanja. O tem je govoril na seminarju v *Desklah*.

»Da je kultura nekakšna zadnja podstat vsega človeškega zavestnega delovanja odločilnega pomena za vsako časovno in krajevno kulturo, skušamo danes silneje in usodnejše kot kdaj prej. Kaj je znanost brez človekove zavesti odgovornosti? Lahko množično sredstvo ubijanja. Kaj je to politična ideja brez humane osnove? Nasilje nad svobodo ljudi. Kaj je religija brez ideje o dostojanstvu človeka in njegove svobode vpričo Najvišjega? Največja odtujenost človeka. Tako nam postaja razvidno, da kultura postane lahko tudi protikultura. To je bila velikokrat, je še in verjetno bo vedno. – Končno je kultura proces preseganja danega stanja, to pa ima lahko različne oblike, čeprav gre v bistvu vedno za celokupen proces osveščanja.«⁵¹

⁵⁵ Vili Stegu, *Odtujevanje kulture*. Informativno gradivo revije 2000. V: *Beseda in duh*, 3(1971)1.

Z novomašnikom Lojzetom Sinkovcem na Vojskem leta 1975

Zlasti prva leta duhovništva se je Vili Stegu pogosto spraševal, kam usmeriti versko prenovo na Slovenskem, da se reši starih zagat in stranpoti, hkrati pa ne zabrede v novi klerikalizem. K temu ga ni spodbujala samo skupina 2000, marveč tudi njegov duhovniški eros. V članku *Kje smo?* piše:

»Osrednje vprašanje krščanstva in Cerkve na Slovenskem je vprašanje nove zgodovinske možnosti. (...) Videti je, da še nismo prerasli klerikalnega ravnanja, ki je več stoletij določalo družbeni in marsikdaj tudi politični položaj Cerkve in kristjana. ...

Močno smo odtrgani od dogajanj v vesoljni Cerkvi. Videti je, da pri nas vlada določen strah pred krščanskimi gibanji. (...) Tudi ni študentskega krščanskega gibanja, pa ne zato, ker bi družbene razmere to preprečevale, marveč zato, ker je tako gibanje, kakor je videti, v naši Cerkvi nezaželeno.«⁵⁶

»Gibanjska vzgoja« revije 2000 in Vilija Steguja se je oblikovala in razvijala v času, ko se je zunanji, politični pritisk krepil, a je bilo hkrati videti, da se bodo razmere prej ali slej spremenile in se je zato treba nanje pripraviti.

S slovenskimi prooobhajanci v Ingolstađtu leta 1977

⁵⁶ Vili Stegu, *Kje smo?* (Razmišljanje o verski prenovi na Slovenskem). V: 2000, 6(1973)15–19. Povzetek: P. Kovačič Peršin.

PETI KROG

Umetnost in filozofija – smerokazi peščenih duri

POSTOJNSKI IN LJUBLJANSKI UČITELJI

Zgodaj, najpozneje v Postojni, je Stegu odkril silno moč besede. Zapisane, izgovorjene, zaigrane in »zapete«. Odkril je pestro paleto simbolnega izražanja v podobah, slikah, gibljivih slikah ali filmih in barvah.

Silna intuicija, s katero je bil obdarjen, ga je vlekla k nepreklicni svobodi ustvarjalca in poslušalca. Od rojstva naprej – kaj od rojstva, že veliko prej postavljen k številnim izvirom človekovih izkušenj – je bil, drugače od drugih, obdarjen s simbolnim dojetjem sveta in s poetično govorico.

Njegova ljubezen do gledališča in filma se je razodela v Postojni. S filmom se sicer posebej ni ukvarjal, je pa vsa mlada in študentska leta rad spremljal dogajanje v filmskem svetu in obiskoval filmske predstave.

Kot postojnski gimnazijec je v domači vasi ustanovil dramski krožek, s katerim je strastno iskal smerokazov k celovitejšemu dojetju življenja. In čeprav je kmalu spoznal, da išče *smerokazov peščenih duri*, se iskanju ni odpovedal. Vedel je, da je vsaka človeška beseda, tudi umetniška, po naravi le bleda slutnja prihodnosti. Vsake prihodnosti. Do vsake moraš skozi kupe peščenih sipin. Tlaka brez konca in kraja. Ko že misliš, da si odkril zadnjo besedo, podobo, zadnja vrata, se ti iskanje sfiži. In si spet na začetku: sredi mučnega iskanja besed, prizorov, dejanj.

V tem času se je mojstril v vlogah mentorja, režiserja in igralca, prestopal je magične meje vsakdanjega in se spogledoval z vero v moč

Za spomin na mlade čase!

»osamosvojene besede«. Krhke besede iz zakladnice dramskih predlog so mu postajale pomembno sredstvo osebnega in družbenega sporočanja.

Na Stegujevo poglobljeno razumevanje dramatike in njene vloge v javnem življenju je pomembno vplival slovenski dramatik Ivan Mrak. Uprizoritve njegovih dram je spremljal od študentskih let naprej, bral je dramska besedila in se z umetnikom o tem tudi veliko pogovarjal. Tako je dopolnjeval svoja mladostna spoznanja in jih nadgrajeval z novimi. Tudi tista o moči in nemoči človeške besede.

Nekaj tega je zbranega v njegovem *Pogovoru z Ivanom Mrakom*, ki je bil objavljen v *Pogovorih*. Tam med drugim piše: »Vemo pa, da umetnost sama človeka nikdar ne more odreševati v smislu nekega religioznega akta, četudi je vsaka prvinska umetnost odrešujoče-očiščevalnega značaja. To moč in modrost pa črpa ustvarjalec (in tudi režiser, moja opomba) lahko le iz neke zaključene narodne skupnosti, kjer je npravstvena zavest živa.«⁵⁷

Poleg teologije ga je tudi Mrak utrjeval v prepričanju, da religija ni »potreba neosveščenega dela človeštva«, marveč da je tisti miselni in življenjski vzvod, ki ga ne more nadomestiti nobena »umetnost«.

*Predstavitev knjige
Bojana Štiha To ni
nobena pesem, to je
ena sama ljubezen,
Châtillon 1983*

⁵⁷ Vili Stegu, n. d., str. 46–50.

Že v stari Grčiji je veljalo, da »ustvarjalec v soočenju z božjim prežari in dvigne v odrešujočo razvidnost neko tragično situacijo«. ⁵⁸ Če so Schiller, Goethe, Hebbel še zmogli tempeljsko dramatsko zgradbo, sta Ibsen in O'Neil le simbolično nakazovala svoje težnje. Čutila pa sta, da jima pozitivistični odnos do življenja onemogoča ustvariti tragedijo.

»Šolske ure« Ivana Mraka so Vilija opozarjale na kvaren vpliv neo-pozitivizma, ki človekovo ustvarjalnost tako načne in razžre, da jo onemogoči.

Zlasti pa je uvidel, da je s kulturo in umetnostjo, ki Boga ukinja ali ga nadomešča s Človekom, prej ali slej konec. Lahko je sicer v nekem prehodnem zgodovinskem obdobju moderna, ne pa tudi dolgoročno veljavno umetniško vodilo pri počlovečevanju človeka in človeštva.

Ležalo mu je tudi Mrakovo preseganje klasične forme, zlasti pa ga je prevzela tragičnost življenja, ki se v njegovi dramatici spreminja v himnično gledanje na človeka. Občudoval je Mario Tudor in druge like, ki so jih mojstrsko interpretirali slovenski igralci, med njimi Branko Miklavc. ⁵⁹

Z MOČJO BESEDE TUDI NA »VAŠKIH« ODRIH

Na Vojskem je Stegu po dolgoletnem mrtvilu obnovil vaški oder, česar se ljudje še *danes z veseljem spominjajo*:

»Leta 1972 je na Vojskem nastopil duhovniško službo Vili Stegu. Skupaj z ljubitelji gledališča je predstavil dramo Ivana Potrča Krefli in leto kasneje, za ljudski oder zahtevno delo, Johna Knittla *Via Mala*. Napotke za nazorno predstavitev vlog so mladi igralci dobivali od režiserja Adolfa Anderleta, ki ga je omenjeni duhovnik povabil k sodelovanju. Mesto predsednika društva je v tem času prevzel Branko Šinkovec.« Že po Stegujevem odhodu, leta 1976, so pod vodstvom istega režiserja v isti maniri ti gledališčniki pripravili še Klopčičevo enodejanko *Mati* in *Dve nevesti*, Cvetka Golarja, leto kasneje pa ljudsko komedijo *Presenečenje*. ⁶⁰

⁵⁸ Prim. n. d., str. 47.

⁵⁹ Prim. n. d., str. 46–50.

⁶⁰ Prim.: Vojsko, kjer je nebo bližje in razgled bogatejši. Kulturno društvo. O Vilijevi vlogi pri kulturnem društvu. [Http://www.vojsko.si/sl/drustva/kud](http://www.vojsko.si/sl/drustva/kud).

Kar mu je zmanjkalo v cerkvi, pri verouku, na pastoralnih obiskih, je skušal dopolniti, nagraditi z igrano besedo. Z umetniškimi sporočili.

Na vojskarskem ljudskem odru

Ljubezen do igrane besede je Stegu ohranil tudi v Nemčiji. Posredoval jo je otrokom, mladim, prirediteljem kulturnih srečanj.

Prešernovi, materinski in slovenski dnevi, pa tudi razna mladinska in cerkvena srečanja niso minila brez vsaj kratkega kulturnega sporeda.

Pripravljala in prirejal je recitale, igre (na primer *Božično igro* /16. 12. 1986/, *Pasijonsko igro* /19. 3. 1989/, *Račun za mamico* /23. 4. 1988/, *Sinico in papagaja* /16. 4. 1988/, *Sovico Oko* /15. 3. 1988/ ...), s katerimi je želel tudi nekaj uspehov, saj je gledališka skupina z *Zvezdico Zaspanko* na primer gostovala tudi v Sloveniji. Njegova zadnja predstava pa je bila *Kje so meje*.⁶¹

V njegovem življenju je imela pomembno vlogo tudi glasba. V Nemčijo je vabil priznane slovenske kulturne ambasadorje (*Ribniški oktet*,⁶² *Komorni pevski zbor Antona Foersterja*,⁶³ druge *ansamble in glasbene skupine*). V Ingolstadtju je veljal za nekakšnega kulturnega ambasadorja. V to vrsto njegovega delovanja je spadala tudi priprava bogate in odmevne razstave o Sloveniji.

Obisk mešanega pevskega zbora Antona Foersterja iz Ljubljane, v katerem je bilo petintrideset pevcev, je bil celo za Nemce in občinske može opazen kulturni dogodek. Steguja so Nemci zelo cenili, pa tudi on je znal z njimi odlično voziti. Zborovodja prof. Jože Trošt se spominja, da so si ljudje po koncertu šepetali: »Naš zbor je dober, a ta je še boljši.«⁶⁴

⁶¹ Prva predstava je bila 8. julija 1989 v Neutraublingu pri Regensburgu, druga (zadnja) pa 22. julija 1989 v Ingolstadtju, v dvorani Konvikta.

⁶² V Augsburgu je prepeval 28. marca, v Ingolstadtju (v zrcalni dvorani Kolpinghausa) pa 29. marca 1987.

⁶³ V Ingolstadtju je zbor gostoval 4. in 5. marca 1989 (pel je v cerkvi sv. Moritza, v stolni cerkvi in v rotovžu).

⁶⁴ Prim.: Jože Trošt, *Nič kaj lakiran*. Spominski album 2013.

Že izza študentskih let se je Stegu spoprijateljil z muzo, ki zna s čopičem po slikarskih platnih. Ni veliko ostalo od tistih mladostnih poskusov, le nekaj platen, vse drugo se je izgubilo, izginilo ali pa avtorju »zamerilo«. A tudi na teh, ki so se ohranila, je slutiti Vilijevo van goghovsko ljubezen do sončnic in Križanega, ki v soju *večera zliva olje na tleče pogorišče*.

V Ljubljani se je rad družil zlasti s slikarjema Tomažem Gostinčarjem in Francem Zupetom Krištofom. Oba sta ga večkrat portretirala. Kupil pa je tudi nekaj njunih platen. Ko je bil župnijski upravitelj na Vojskem, je Gostinčarja, Zupeta in še kakšnega slikarja večkrat imel v gosteh, družil pa se je tudi z gospo Fanči Gostiševo iz Idrije.

Vili Stegu: *Sončnice, akvarel*

ZA NEKAJ PRGIŠČ PROZE

Vili Stegu je pisal tudi prozo.

Prvi dve leti zdomstva je pisal dnevnik, ki je izšel ob sedemdesetletnici njegovega rojstva.⁶⁵

Dnevnik se ukvarja s slovenskim zdomstvom, analizira življenjske, delovne, predvsem pa verske in jezikovno-kulturne razmer Slovencev, ki so odšli na tuje z veliko pričakovanja, dosegli pa malo tistega, o čemer so sanjali. Krhale so se družinske vezi, otroci so se v nemških šolah potujčevali, domovina se je spreminjala v vse bolj pozabljen pristan.

Dnevnik je pisal slabi dve leti, kar je nastalo pozneje, ni vredno omembe.

⁶⁵ Zgoščenka: *Razprave, članki, misli in dnevniki*. Samozaložba 2013.

Po letu 1976 je za Vilijevo razumevanje razmer nastopilo novo obdobje: ljudem je bilo treba priskrbeti čim več uporabnih informacij, koristnih seveda, predvsem pa spodbudnih.

Tako je začel izdajati *Besedo*, glasilo Slovencev na severnem Bavarskem (1–2), pozneje preimenovano v *glasilo slovenskih zdomcev* (3–17). Od leta 1986 do 1990 je izšlo sedemnajst števil, osemnajsta pa posthumno.⁶⁶

Beseda je bila namenjena zdomcem dveh slovenskih katoliških misij, ingolstadtske, ki je zaobjemala nadškofijo Bamberg, škofiji Regensburg in Eichstätt, ter augsburške. Bralce je seznanjala z dogajanjem med rojaki, jih obveščala o novostih v slovenski kulturi in Cerkvi. Vse v materni govorici. Kajti »kdor se ji izneveri, se izneveri samemu sebi. Kdor jo ohranja in neguje, živi iz svojih korenih.« Ena največjih dolžnosti in odgovornosti pa je bilo ohranjanje materinščine med mladimi.⁶⁷

Pri glasilu je sodelovalo več ljudi iz zdomstva, nemara tudi iz domovine, zato je danes pri nepodpisanih zapisih težko ugotoviti, kdo so bili avtorji. Za oblikovanje je skrbela pariška slikarka *Marjanca Dakskofler Savinšek*.

Beseda je imela več rubrik: *Uvodnik*, *Živi studenci*, *Med nami*, *Slovenski narod* (Slovenski narod in kultura, Narod in kultura, Literarni kotichek, Slovenski narod in demokracija), *Znameniti Slovenci* (Naš portret), *Cerkev doma* in *Obvestila*.

Po Stegujevi smrti je *Beseda* nehala izhajati. Gospa Mirella Urdih Merku je dve seriji (1–17) izročila Črnetovi knjižnici v Trstu, Ambrož Kodolja si je zase vezal en izvod, enega, nevezanega, pa je leta 2010 Ana Stegu Vičič odnesla v NUK. Pozneje je duhovnik Jože Bucik pripravil še zadnjo, 18. številko na štirih straneh, ki jo hrani tudi že omenjena Črnetova knjižnica.

⁶⁶ Vseh sodelavcev ni mogoče ne ugotoviti ne naštetih. Glavnemu avtorju in uredniku Viliju Steguju pa so s prispevki gotovo pomagali ali mu jih odstopili svoje prispevke: Ivan Borštnar, Jožko Bucik, Karel Cepl, Katarina Kos, Katarina Krajncič, Suzana Kucovan, Stanislav Lenič, Mirko Mahnič, Igor Pavel Merku, Peter Merku, Franci Mesec, Jakob Munda, Suzana Munda, Anita Pintarič, Pia Potočnik, Janez Pucelj, Jože Pučnik, Mirella Urdih Merku in Bojan Štih.

⁶⁷ Prim. *Beseda*, št. 1, november 1986, str. 1.

Strogo literarnega značaja sta dve ohranjeni Stegujevi besedili: *Edi, šla bova domov ...*⁶⁸ in *V znamenju zveri*.⁶⁹ Prvo je v nadaljevanjih izšlo v Novem listu, drugo v reviji 2000. Obe dokazujeta, da je imel velik posluš za pisanje proze, čeprav mu njene mere niso tako ustrezale kakor pesniške.

ŠTUDIJ IN PREVAJANJE FILOZOFSKO-RELIGIOZNIH MISLECEV

Viliju niso ponudili možnosti, da bi nadaljeval študij. Ne v Ljubljani ne na tujem. Tudi ne vem, če bi takšno ponudbo sprejel. Je pa bila filozofija, zlasti religiozna filozofija, njegova velika ljubezen. Kakor je dokazal v Nemčiji, so ga zanimali posebni, za nekatere obrobni, tudi neuradni in zamolčani misleci. Podžigali so njegovo študijsko vnemo, željo po tisti »vednosti«, ki sega onkraj »poganske navezanosti« na tu-bit, na gmotno, časno, minljivo. Strastno je segal onkraj otipljivega – *meta ta Physica* – v metafiziko.

Že v študentskih letih je rad prevajal. Prevedel je prva poglavja *Holandskega katekizma*, slovenil je misli *Preroka* arabskega misleca Kahlila Gibrana, pa vrsto drugih člankov za *Pogovore* in *revijo 2000*, ki so obravnavali pereča vprašanja krščanstva v sodobnem svetu.

Prva knjiga Vilija Steguja: prevodi del Simone Weil in študija o njeni filozofiji. Založba 2000, Ljubljana 1985

⁶⁸ Novi list, Trst, 22. III. 1980, št. 1730 (I., II., III.); 25. III. 1980, št. 1731 (IV., V., VI.).

⁶⁹ Začetek romana o slovenskem vojnem in povojnem času, za katerega je avtor kmalu spoznal, da ga ne bo mogel dokončati. 2000, 43–46.

Imel je poseben čut za francoščino. Zato je največ prevajal iz tega jezika. Ko je bil že v Nemčiji, sta ga s knjigami zalagala sestra Ana in njen mož Karel. Postopoma se je spoprijateljil tudi z nemščino. Opravil je nekaj jezikovnih tečajev (prvega leta 1976), zlasti pa mu je koristila pomoč nemškega profesorskega para, ki je več mesecev bdel nad njegovo izgovarjavo, slovnico, besednim zakladom. Pogosto ju je jemal s seboj na pastoralne obiske po obsežni slovenski katoliški misiji. Vsaka Vilijeve beseda na teh poteh je šla skozi budna ušesa prizadevnih učiteljev.

Udeleževal se je raznih filozofsko-religioznih seminarjev in simpozijev. Posebej navdušen je bil nad simpozijem o Franzu Rosenzweigu. Oglasal se je k razpravi, da so se ljudje spraševali, od kod se je vzel, in ali je njihov ali se le dela. To je bilo namreč še pred združitvijo Zahodne in Vzhodne Nemčije.

Vsekakor mu je nemška jezikovna tlaka prišla prav pri prevajanju. Toliko bolj, ker je svoje prevode lahko preverjal ob dveh predlogah: francoski in nemški.

Usposobljen za to delo je nato slovenskemu kulturnemu in religioznemu svetu, zlasti pa strokovni javnosti, s številnimi prevodi izvornih besedil, včasih tudi s spremnimi besedili in študijami, predstavil: Leona Bloyja,⁷⁰ Dietricha Bonhoefferja, Martina Bubra, Sørenea Kierkegarda, Romana Guardinija, Emmanuela Levinasa, Emmanuela Mouniera, Josepha Rosenzweiga, Miguela de Unamuna, Simone Weil, posredno tudi Berdjajeva in Leva Šestova.

Ob sedemdeseti obletnici Vilijevega rojstva so študije in nekateri prevodi izšli na priložnostni zgoščenki z naslovom *Razprave, članki, misli in dnevniki*.

⁷⁰ Njegovo razpravo *Odrešenje prihaja po Judih* (ki ni izšla v knjižni obliki) je v naših študentskih letih prevedel Alojz Premrl.

SPISEK PREVODOV IN RAZPRAV

V nadaljevanju naj Vilijeva besedila (razprave, članke in prevode) vsaj naštejemo in s tem bralcu omogočimo, da si jih sam poišče in prebere, saj vsi prevodi niso izšli na omenjeni zgoščenki.

- Bloy pred Izraelom.** Georges Cattai. 2000, 2(1969)44–49
- Božja ljubezen in nesreča.** Rokopis. Zapuščina: Ana Stegu Vičič
- Emmanuel Mounier.** 2000, 11(1978,4)57–60
- Erazem, teolog oporekovalec.** 2000, 4–5(1971)77–80
- Etika in neskončno.** Pogovor Philippa Nema z Emmanuelom Levinasom. 2000, 29/30(1985)55–79
- Iz pisem Dietricha Bonhoefferja.** 2000, 4–5(1971)59–72
- Jeruzalem za atenskim obzidjem – ali strast po absolutnem.** Poskus osvetlitve mišljenja Simone Weil. V: 3. posebna številka revije 2000, str. 197–233. Ljubljana 1985
- Kriza sodobnega sveta – kriza epohalne zavesti?** Skozi misel Nikolaja Berdjajeva. Rokopis: Mapa Vili Stegu
- Liturgija, praznovanje vere z govornico znamenj.** Rokopis. Zapuščina: Ana Stegu Vičič
- Miguel de Unamuno in »zahodna kultura«.** 2000, 15/16(1980,2,3) 105–109
- Misli arabskega filozofa Gibrana.** 2000, 2(1969)28–32
- Mišljenje v soočenju z drugim.** Uvod v mišljenje Emmanuela Levinasa. Bernhard Casper. 2000, 29–30(1985)80–89
- Nekaj misli k Bonhoefferjevim pismom.** 2000, 4–5(1971)57–59
- Nizozemski katekizem.** Odlomek. 2000, 1(1969)19–29
- Poskus osvetlitve dolžnosti do človeka. Veroizpoved.** Simone Weil. 2000, 9(1978,4)33–37
- Psihadelizem in sakralno.** Andrew Greeley. 2000, 2(1969)55–61
- Religiozna izkušnja in vera.** Poskus kratkega orisa mišljenja Romana Guardinija. 2000, 35–36(1987)124–132
- Rosenzweig in njegova Zvezda odrešenja.** Rokopis. Zapuščina: Ana Stegu Vičič

Simone Weil, mislec konkretnega in absolutnega. 2000, 9(1978,4)30–32

Tragično občutenje življenja. Miguel de Unamuno. VI. poglavje. 2000, 15/16(1980,2/3)93–104

Trepet in poslušnost. Simone Weil. 2000, 3. posebna številka, Ljubljana 1985

Za čas apokalipse. Emmanuel Mounier. 2000, 11(1978,4)43–55

Zapiski (Aufzeichnungen). Simone Weil. 2000, 9(1978,4)38–43

Zgodovinski razvoj in nastajanje liturgije. Rokopis. Zapuščina: Ana Stegu Vičič

Vili Stegu: Krizanteme, olje na platnu

ŠESTI KROG

Zdomstvo – sito za seme viharjev

IZSELJENSKI DUHOVNIK V NEMČIJI

Vilija Steguja je že od dijaških let vleklo na tuje.

Malo zato, ker si je želel svežega zraka brez slovenske zaprtosti in zatohlosti; tudi novega znanja in navdiha. Malo zato, ker se je v Francijo, v Pariz, preselila sestra Ana, poročena s Karlom Vičičem iz Zarečice pri Ilirski Bistrici. Malce pa najbrž podzavestno zaradi ustnega izročila, da se je v stari Galiji začel odmotavati votek njegove rodovine.

Po dveh letih se je odpovedal upravljanju župnije Vojsko in prosil svojega škofa *dr. Janeza Jenka*, naj mu dovoli oditi med slovenske zdomce in izseljence. Želel si je v Francijo, odpotoval pa je leta 1975 v Nemčijo, v Slovensko katoliško misijo s sedežem v Ingolstadtu.

Prevzel je mesto *Feliksa Grma* in se pridružil skupini slovenskih duhovnikov na Bavarskem: *Jožetu Buciku*, *Martinu Mlakarju*, *dr. Branku Rozmanu*, *dr. Janezu Zdešarju ...*, ki so dejansko in formalno kot sestavni del slovenske Cerkve skrbeli za ohranjanje »živih stikov z domačo Cerkvijo«. Njihova naloga je bila, »naj storijo vse, da bodo ta stik ohranjali

Pred spomenikom dachauskemu trpinu leta 1978; spredaj Marko in Nataša Vičič, zadaj Vili Stegu, Ana in Karlo Vičič

Na desni Jože Bucik, zdomski duhovnik v Augsburgu

in poglabljali«; ne samo s strogo cerkvenim delovanjem, marveč z vsemi v Nemčiji dovoljenimi in zakonitimi sredstvi javnega delovanja. Zlasti s prosvetno-kulturnimi prireditvami in z dobrodelnostjo. V tistem času je prihajalo do napetosti med nekaterimi predstavniki slovenskih društev in duhovniki. Tako je bilo nekaj ljudi razpetih med svojo službo, ki je bila cerkvena, in javnim delovanjem v društvih, nad katerimi je skušala imeti zadnjo besedo politična oblast v Sloveniji. Vodstvo slovenske Cerkve je vztrajalo, naj cerkveni uslužbenci ravnajo »v interesu Cerkve«, da ne bi prihajalo do »nepotrebnih napetosti« in bolj ali manj odkritega »nasprotovanja do duhovnikov«. Nekateri so skušali onemogočiti celo vlogo »delegata

slovenskih dušnih pastirjev«, ⁷¹ sicer pooblaščenca Rima in nemške škofovske konference.

Vsega tega Stegu na začetku ni čutil. Najprej je moral spoznati svoje delovno področje in se posvetiti dušnopastirskim nalogam obsežne ingolstadtске misije.

Sedaj začenjam zares, je zapisal v dnevnik 4. septembra 1975. Ko hodim od urada do urada, da uredim potrebne formalnosti, vidim, koliko ima tujec opraviti, preden vsaj na zunaj postane enakovreden domačinom. Povrhu vsega se moraš sporazumevati v nemščini. In kaj ti pomaga borno znanje jezika iz gimnazije, ko pa na ulici, v trgovinah in celo na uradih ne razumeš skoraj nobene besede prečudnega bavarskega dialekta ... Tujec si. To spoznanje postaja neizprosno, občutek, da sem v popolnoma drugem svetu, mi budi domotožje. Celó čisto, sončno septembrsko nebo me ne more do kraja razvedriti.

⁷¹ Navedki so iz pisma dr. Stanislava Leniča, pristojnega za Slovence po svetu, z dne 27. 11. 1983.

ŽUPNIJA ČEZ TRI ŠKOFIJE

Pozimi na Bavarskem

Njegovo dušnopastirsko področje se je raztezalo čez tri škofije: Bamberg, Regensburg in Eichstätt. Na tej raztreseni »župniji« je živela močna slovenska skupnost z okoli dva tisoč verniki. Največ jih je bilo seveda v Ingolstadt, kjer je bil po statističnih podatkih tedaj vsak stoti prebivalec Slovenec.

Jutri grem znova v mesto Weissenburg, ki je oddaljeno le 60 km. Kljub temu da mi ceste, križišča, predvsem pa mesta severne Bavarske še delajo preglavice, se teh potovanj začenjам veseliti. Pa ne iz gole želje po spremembah, ki mi jih prinašajo ta potovanja, marveč zato, ker me srečanja z našimi ljudmi v tako različnih krajih utrjujejo v prepričanju, kako ta srečanja tudi ljudi same povezujejo med seboj, spletajo tiste drobne, vsakdanje človeške vezi, ki so v zdomskem življenju še kako potrebne. Saj se mi zdi, da naši ljudje, čeprav živijo v istem mestu, v isti ulici ali celo v istem bloku, nimajo večjih kontaktov med seboj. Vsakdo najraje ostane v svojem varnem domačem kotičku. To je sicer splošen pojav našega časa, vendar se ta lastnost naših ljudi v tujini še zaostri, kar je zame nerazumljivo presenečenje.

Vili je hitro ugotovil, da se je znašel pred duhovno, kulturno in socialno zahtevno nalogo. Zavzeto in odgovorno se je posvetil vsakemu izmed omenjenih področij. In prav kmalu je spoznal, da je za Slovence, če naj na tujem preživijo, nadvse pomemben Cankarjev »triptih«: mati, domovina, Bog, ali če hočete: slovenska kultura, slovenska rodovina in krščanska vera.

Mati je prvo zatočišče in varno zavetje. Nobena stvar na svetu je ne more nadomestiti. Je zemlja, iz katere rastemo.

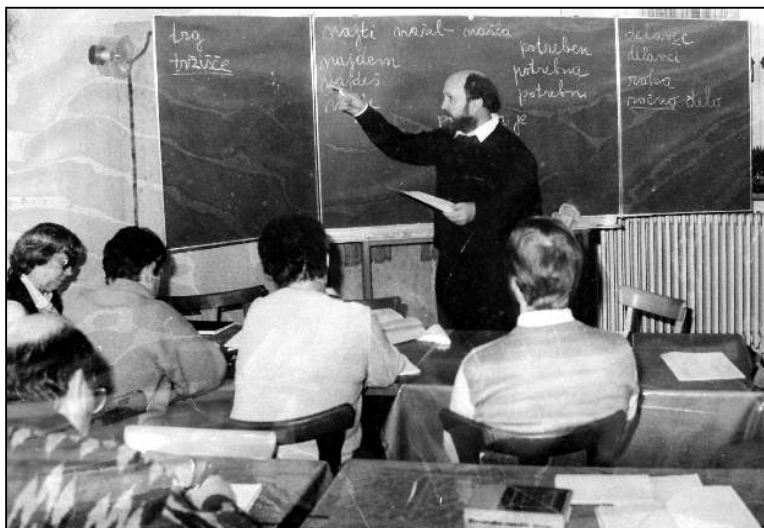
Domovina je prostor naše človečnosti. Če jo izgubimo ali si jo zapravimo, smo le še brezdomci.

Bog je zadnji smisel našega iskanja in uteha naših src. Brez Njega so nesmiselna in prazna naša prizadevanja.

Da bi nam bil ta triptih tudi danes kaŹipot ... Da bi slovenske matere vzgajale otroke v narodnem in krŹčanskem duhu!⁷²

Obererlbach: v sredini kitarist Gustl Zver, desno od njega Drago Lipnik in Vili Stegu

Pouk slovenŹine v Ingolstadt

⁷² Beseda 5/6, 1987, str. 5.

»Na fotografiji so Slovenci iz Ingolstadta ob birmi Devisa Vučina, za njim je njegov boter Janko Vučina, ob njem Vili Stegu; na fotografiji so v glavnem birmančevi sorodniki iz Ingolstadta in od doma«, pojasnjuje Stegujev naslednik Stanko Gajšek.

Nabiral si je kilometre. Iz Ingolstadta se je vozil k Slovincem v Amberg, Erlangen, Neutraubling pri Regensburgu, Nürnberg, Weiden in Weissenburg. Na teden je prevozil tudi po več sto kilometrov, da je lahko obiskoval skupine zaupanih mu kristjanov, jim maševal in pripravljaval kulturna in družabna srečanja.

S sestro Ano in njenima otrokoma Markom in Natašo na Bavarskem

TEŽKE RAZMERE IN NESREČNE SMRTI

Tedanje razmere lepo slika odlomek iz dnevnika.

Južni del E. mi je danes razkril še eno tragedijo slovenskega izseljenstva. Zjutraj je tam, v revnem stanovanju, preminul Janez Romih. Obvestil me je Nemec, pokojnikov sosed. Pozneje sem ga spoznal. Ob pokojnikovi ženi – pravzaprav ne-ženi, s svojo prvo in pravo se je revež ločil. Kdo ve koliko je že tega in zakaj je prišlo tako. V tem besedovanju ni nobene obsodbe. A ob pogovoru s prepadeno ne-ženo, ki je s pokojnim zvesto prenašala zadnja težka leta, je prišlo na površje to vprašanje. V tujino je odšel okoli leta 1960. Ona prav tako. Našla sta se tu in zaživela skupaj. Ni šlo, kakor bi lahko, in oba sta obupala. Brezposeln je bil vseh zadnjih deset let. Prej že tudi veliko bolan. Nekaj je bilo socialne podpore, ona je dobivala nekaj malega invalidnine, ker je brez noge po avtomobilski nesreči. Pil je. (Zdi se, da tudi ona, pa tega ni povedala, le videti je.) Sladkorno ima. Verjetno močno. Zmanjkalo je denarja, tako da sta morala v socialno stanovanje (pravzaprav sta bila Obdachlosen – brezdomca). Nameravala sta se čim prej preseliti. Tu namreč vsi duševno zbolijo, mi je zagotavljal sosed. Mlajša družina, pri kateri smo se srečali, se zdi, je polna razumevanja. Pogovor je nanesele na brezposelnost in duševno stanje, ki jo spremlja. »Bil sem šest mesecev od jutra do večera nabasan,« mi je dejal. To krizo je preživel pred dvema letoma, dokler ni prišel do spoznanja, da tako ne gre več. Manj kot trideset jih ima, pa se mu ta preizkušnja krepko pozna na obrazu. Tudi stiska z denarjem je očitna. Pse imajo. Živali ljubijo.

Pokojni, nikoli ga nisem videl živega in tudi zdaj bom morda videl le njegovo krsto. O njegovi usodi ne bo pisala nobena zgodovina. Razen božja. Ni bil previden, ni prihajal k maši. Žena je hitela praviti, da je, ko sta prišla skupaj, kupil križ. Poznali, da so se z Vanekom. Vanek da je zelo dobro poznal njega, njo in tudi njeno mater, ki je prišla večkrat na obisk. Pripeljal jo je k maši in odpeljal nazaj. To je bilo tudi vse, kar je vdova vedela povedati o njegovi veri. Moj Bog, kako na hitro bi lahko obsodil življenje, če bi ga presojal po tem opisu. Žena ga je poznala, a ni vedela povedati kaj boljšega. Vendar to še ne pomeni, da je bilo to tudi vse.

Ni bil previden. To je meja. Ni bilo mogoče misliti, da bo tako hitro umrl. Ni bilo nobenih jasnih znamenj, na podlagi katerih bi lahko sklepali, da se mu bliža konec. Seveda, kako pa naj preprost človek, ki ga vsak dan že navsezgodaj začne

spremljati misel, s čim bo preživel, misli na kaj drugega. Pokopal ga bom cerkveno. Molili bomo zanj in priporočili ga bomo božjemu spominu, tako se bomo tudi ob tej smrti zavedeli, kako zelo smo potrebni te medsebojne povezanosti. In pred Bogom samo to nekaj velja. Na kaj drugega pa se tudi mi, živi, ne moremo zanašati.

*S sestro Ano,
prvoobhajanko
Natašo in
Markom
Vičičem*

Kljub obilici prevoženih kilometrov je delovni teden izseljenskega duhovnika precej monoton. Če si ne zna popestriti življenja, je lahko to tudi usodno.

Ko prebiram svoje dnevnike, piše v sredo, 30. septembra 1975, vidim, kako so monotoni, kako ponavljam bolj ali manj iste stvari. Edino opravičilo je, da sem skušal v njih orisati podobo svojega mesečnega »misijonarjenja«, če smem svoja potovanja tako imenovati. Moje redno pastoralno delo se bo poslej odvijalo v tem mesečnem okviru. Vsak mesec bom v enakem vrstnem redu obiskal iste kraje, po mestih iskal naše družine in se z njimi zbiral pri maši ... Najbolj me skrbi, kaj lahko storim za versko izobrazbo naših ljudi z enim samim srečanjem na mesec.

Vedno bolj dobivam vtis, da so naši ljudje v tujini v verskem živoljenju veliko bolj izpostavljeni, kot so bili doma. In kar je še usodnejše, popolnoma so odtrgani od normalnega načina osebnega, družinskega in verskega življenja ... Zdomstvo s te strani ni tako rožnato, kot si ga običajno predstavljajo ljudje doma ... Če bi bil sociolog, bi lahko napisal obsežno poglavje psihologije zdomcev. Pravzaprav je čudno, da po tolikih letih našega tako številčnega zdomstva tega vprašanja ni še nihče načel obširneje in strokovno ...

Slovenski zdomci so razpeti med službo in družino.

Med našimi zdomci so v glavnem mlade družine. Mnogi so se poročili tu, kmalu po prihodu v Nemčijo. Vendar je mešanih zakonov razmeroma malo, kar je razveseljivo dejstvo. To so večinoma družine z malimi ali šolskimi otroki. Zato je posebej težko vprašanje otroškega varstva, saj sta mnogokrat zaposlena oba, oče in mati. Ker je v večini primerov možno ali celo nujno delo v izmenah, so starši, ki imajo majhne ali odraščajoče otroke, uredili tako, da delajo v nasprotnih izmenah. Tako je doma eden od staršev dopoldne, drugi popoldne. S tem je vprašanje varstva v glavnem rešeno. Težava je le s tisto vmesno uro, ko eden odhaja na delo, drugi pa se z dela vrača. A tudi to se da kako urediti, se že najde kakšen sosed ali znanec, ki tisto uro popazi na otroke.

Vili Stegu pri krstu
Katarine Binner,
1. junija 1989

Prooobhajanci: Erika,
Nataša, Devis,
Manuel in Robert,
Ingolstadt,
12. junija 1988

V svojih dnevnikih premišljuje tudi o gostiteljih, Nemcih, in o nekaterih njihovih usodah.

V spomin mi prihaja zahodnonemški film Maksimilijana Schella »Pešec«, ki smo ga pred nekaj leti lahko gledali na beograjskem Festu. Pogumen film, ki se spopada s povojno Nemčijo, njenimi travmami spriču druge svetovne vojne in z razdvojeno vestjo nemškega človeka. Zgodba o velikem tovarnarju, ki je bil med vojno SS-oficir in je sodeloval pri pokolu civilnega prebivalstva nekje v Grčiji. Izredna impresivna slika njegovih vojnih spominov med plesom nekje na turističnem potovanju po Grčiji. Njegova stiska vesti in soočenje s sinom, ki sluti očetovo preteklost, ter se po nesreči ali hoté z avtom zabije v betonski zid in ubije. Oče nesrečo preživi, a od tedaj je pešec. Edino očiščenje, ki ga premore, je izraženo v njegovih besedah: »Tega ne smemo nikoli pozabiti.«

BESEDA DRAGIM SLOVENCEM

Proti koncu, še posebej v zadnjem letu, je Stegu zavzeto spremljal in v *Besedi* objavljajl novice o političnih spremembah v domovini. Govoril je o negotovi slovenski poti v obljubljeni deželo.

Besedo je začel pripravljati z naslednjimi mislimi:

Pri iskanju imena za časopis nas je vodilo spoznanje, da mora biti tak časopis živa vez med nami, kot tudi s slovensko kulturo v domovini, zamejstvu in

*Ingolstadt,
31. marca 1989:
sprejem zbor
Antona Foersterja
v mestni hiši.
Z desne: Vili Stegu,
ingolstadtška
podžupan in župan
ter prof. Jože Trošt*

*Pa še »Na zdravje«
z vrčkom
bavarskega piva*

zdomstvu. Proa in temeljna vez med nami, kot tudi osnovno sredstvo izražanja naših misli in spoznanj je beseda. Beseda je vidna podoba človekovih misli, tudi najbolj intimnih ali spornih. Šele beseda omogoča izražanje človekove resnice, tistega spoznanja, ki mu mora človek ostati zvest, če hoče ohraniti svoj človeški obraz. Z besedo se človek izraža, se posreduje drugim in šele postaja zares človek. Beseda je glavna nosilka kulture, umetnosti in duhovnosti.⁷³

*V sredini s kitaro
Bogdan Pavalec,
Vilijev pastoralni
pomočnik,
z zborčkom ob
sprejemu škofa
Metoda Piriha*

⁷³ Iz neobjavljenega uvodnika v Besedo. Zapuščina: Ana Stegu Vičič.

Bil je to čas, ko so jugoslovanske oblasti skrbno spremljale delo slovenskih intelektualcev in duhovnikov na tujem. Čim bolj je razpadal komunistični sistem, tem bolj neomajni so postajali varuhi stare ideologije.

Slovenec sem! V svoji zgodovini smo se Slovenci s težavo dokopali do tega vzklika, ki je izraz trdne narodne zavesti. Ta se je začela jasneje izražati šele s Trubarjem in dobila svojega vrednega glasnika v Prešernu. V revolucionarnem letu 1848 je peščica slovenskih izobražencev na Dunaju izdelala program zedinjene Slovenije. Prva Jugoslavija je bila za Slovence grenka izkušnja, saj je Aleksandrova diktatura resno ogrozila obstoj slovenskega naroda.⁷⁴

Spomin na birmo v Ingolstadt, 11. julija 1989. »K sprejemu zakramenta svete birme so botri pripeljali šest birmancev: Simono Zrim, Roberta Kerina, Martino Zemljak, Kristjana Fujsa, Devisa Kisilaka in Štefana Gomboca.« Na fotografiji so še: dr. Janez Zdešar (prvi z leve), Vili Stegu, škof Metod Pirih in ob njem župan Peter Schnell. Beseda, junij-julij (1989), št. 16., str. 6

⁷⁴ Beseda 3, 1./2. 1987, str. 1.

*Ingolstadtski župan
Peter Schnell izroča
škofu Metodu
priložnostno darilo;
Vili Stegu prvi z leve*

Uvodne misli so bile zelo pomembne oporne točke Stegujevega delovanja med Slovenci v Nemčiji:

Beseda je seznanjala zdomce s slovenskim bojem za samostojnost, pa tudi s stranpotmi starega režima.

*Z dokumentacijo o duhovniških procesih – bilo jih je okrog 600 – se zaokroža podoba stalinističnega zla v Sloveniji. Morda se komu to razkrivanje po skoraj štiridesetih letih zdi nepotrebno. A resnična demokracija je nemogoča, dokler pošteno ne obračunamo z lažmi in krivicami preteklosti. Eden znanih slovenskih pravnikov je celo izjavil približno takole: dokler tisti, ki so krivi teh procesov, niso postavljeni pred sodišče, nimamo pravne države.*⁷⁵

Zaradi naklonjenosti spremembam v Jugoslaviji, predvsem pa v Sloveniji, je Vili živel pod budnim očesom jugoslovanske tajne službe, ki je bila na široko razpredena tudi po Zvezni republiki Nemčiji. V osemdesetih letih so ga svarilno opozarjali nase. Ne enkrat sta ga na daljših potovanjih, zlasti v večernih urah, spremljali po dve beli limuzini, ena pred njim, druga za njim.

Bilo je v tistih letih, ko je pod tovornjakom na Nemškem nesrečno končal avtomobil slovenskega duhovnika Frančka Križnika. Ne dolgo po tistem so me v Sloveniji nekateri spraševali (med njimi tudi dobro

⁷⁵ *Beseda*, 14, 1988, str. 11.

*Prizor iz zadnje igre
Kje so meje. Kraž in
Marjana (Zvonko
Potočnik in Liljana
Žinkovič)*

*Prizor iz igre Kje so
meje. Kraž in Zveriga
(Zvonko Potočnik in
Janko Vučina)*

obveščeni nekdanji republiški poslanec Tone Remc), kaj se je pravzaprav zgodilo. In koliko je bila tista smrt inscenirana.

Nekaj težav je imel Stegu tudi ob prireditvah, ki so segale na področje kulture ali družabnosti. Napadali so ga besedno, pa tudi fizično.⁷⁶

Ni se razumel z uslužbencem Karitasa, ki je šel celo tako daleč, da je (najbrž po namigu tajnih služb) zahteval umik dr. Janeza Zdešarja, vodje slovenskih zdomskih duhovnikov, človeka, ki sta ga na ta položaj imenovala Rim in nemška škofovska konferenca.

⁷⁶ O tem piše v Spominskem albumu gospa Mirella Urdih Merku.

Marca leta 1986 je začel s poukom slovenščine. Tečajnike je zbiral ob petkih v Slovenskem centru v Kettelerhausu, na Jesuitenstrasse 4 v Ingolstadtu. Med obiskovalci so bili nemški državljani, Slovenci s slabim znanjem slovenščine, pa tudi mladi, ki so v nemških šolah izgubili čut za materinščino.

Veliko vzrokov ga je nagnilo k tej nalogi. O nekaterih piše tudi v naslednjem odstavku iz Dnevnika:

Z mučnimi občutki zapuščam vrsto petnadstropnih stolpnic večjega mesta. V eni izmed njih stanuje mlajša Slovenka, poročena z Nemcem, na videz zelo taktnim človekom. Prosil me je, naj mu, če je mogoče, nabavim učbenik slovenskega jezika v nemščini. Želi se vsaj toliko naučiti slovenščine, da bi se mogel za silo sporazumeti z ženinimi sorodniki. Pa tudi zaradi otroka. Želi, da bi otrok, kolikor je mogoče, obvladal tudi materin jezik. (...) V pogovoru, ki se je razpletel, preden se je žena vrnila iz službe, sem razbral, da želi ženi ublažiti duhovno stisko, ki jo preživlja že nekaj let. Z otrokom v naročju se je hotela vreči iz enajstega nadstropja. Bila je nekaj mesecev v bolnici za živčne bolezni, a ji niso mogli kdove kaj pomagati. Sedaj poskuša znova opravljati svoje poklicno delo in s tem ublažiti depresije, ki jim je podvržena ...

Rednega verouka ni imel, ker so ga zdomski otroci obiskovali v šoli. Zato pa je toliko bolj obiskoval slovenske družine. Veliko je videl, veliko spoznal, ob tem pa tudi veliko trpel. Pred njim so se kopičile zgodbe ljudi, ki so z najboljšim upanjem odšli na tuje, pa so se številnim med njimi zamajala tla pod nogami, zakoni, družinska vzgoja in narodna zavest in tudi socialni položaj ...

Z otroki se je srečaval na raznih vajah za skeče, recitacije in igre. Mlade je zbiral

Franček Križnik malo pred smrtjo leta 1980

Pred smrtjo leta 1989

na mladinskih pogovorih, poleti na taborjenjih. Čas je našel tudi za starše.

Priložnost za dodatno medsebojno spoznavanje in utrjevanje verskih, jezikovnih in kulturnih vezi so bila tudi romanja.

Pri njem (ali z njim) na Nemškem so se ustavljali nekateri pomembni Slovenci: *Ivo Bizjak, Taras Kermauner, Tine Hribar, Lojze Peterle, Janko Prunk, Jože Pučnik*, tudi *Jože Krašovec, Franček Križnik in Janez Zdešar ...*

Proti koncu življenja, najbrž spomladi leta 1989, je v Ingolstadt nastala ena izmed njegovih zadnjih in najbolj pretresljivih pesmi *Stražni ognji*, ki vizionarsko napoveduje boj za staro pravdo in skorajšnjo agresijo na slovensko pomlad leta 1991.

Stražni ognji

*Izdana je moja dežela,
Sokoli jo obkrožajo,
s tisoč pogledi jo prebadajo,
vsak njen gib skrbno spremljajo;*

*kot da bi v svojih nedrih skrivala
neznansko moč, ki kraljestva ruši,
pa komaj zmore moči,
da se z muko prebija
skozi te žalostne dni.*

*Z bajoneti so jo zakoličili.
Njeni možje jo prodajajo
za sramotno nizko ceno
tridesetih srebrnikov
in trhlih prestolov.*

*Zato zdaj kot nekdanj vkup zvoni
in stražni ognji se prižigajo
od Triglava do snežniških gozdov,
od Adrie do panonskih ravní.*

*V srcu stare Ljubljane
ljudstvo molče govori.
Slovenski krš zdaj zelení
in cvetje pred tribunalom
v kresove gori
in živa meja tisočev ljudi
lačnih in žejnih pravice,
kot veter pred viharjem vrši.*

*Ugasnili bodo kresovi cvetja
in morda bomo v temno noč odšli,
ki skovirji neutrudno jo naznanjajo;
morda bomo grenki kelih pili,
ki ribičev petelin
v Veliki dolini ga nataka.
O, le zaspite generali
na ostrih robovih
starodavne Karantanije.
Še ima moči,
da se vam v podzavest zabode
in vam spanje zagrení.*

O Viliju Steguju in njegovem delu med zdomci z ljubeznijo piše gospa Mirella Urdih Merkuš v *Spominskem albumu*.

*Vili Stegu, Peter Merkuš
z ženo Mirello Urdih in
sinom Igorjem Pavlom*

Na tem mestu naj navedem del njenih spominov:

»Do padca berlinskega zidu koncem leta 1989 so slovenski duhovniki v Nemčiji bili pod hudim pritiskom jugoslovanskih oblasti, ki so pikolovsko nadzorovale, ali se njihovo delovanje sklada z uradnimi vladnimi smernicami. Prav duhovniki so bili namreč tisti, ki so ob dušnem pastirstvu skrbeli tudi za kulturno ozaveščanje ljudi s priložnostnimi prireditvami, ki so privabljale številno občinstvo. Politična oblast v Sloveniji ni mogla tega ravnodušno sprejeti, zato je začela ustanavljati jugoslovanske klube, ki so organizirali lastne prireditve istočasno kot Cerkev, z namenom, da bi potegnili čim več ljudi na svojo stran. To se je še posebno posrečilo ob necerkvenih praznikih, kakršen je na primer materinski dan, piknik v naravi ali dan slovenske kulture.

Ob drugih priložnostih pa je tradicija silila tudi take ljudi, ki so se morda že oddaljili od Cerkve, da pripeljejo svoje otroke k miklavževanju ali k božičnemu srečanju. Prihajali so tudi slovenski, ali bolje rečeno uradni jugoslovanski predstavniki, ki so kot taki govorili izključno srbsko, pa čeprav so bili Slovenci. Če se prireditve niso osebno udeležili, so jo pa skušali kakorkoli motiti. Nekoč smo v Augsburgu sami doživeli, kako so nekateri provokatorji vdrli med predstavo v dvorano in celo fizično napadli našega župnika.

Primorca Steguja ni bilo mogoče očrniti z domobranstvom. Zato ga jugoslovanske oblasti niso mogle diskreditirati pri ljudeh in so se torej posluževale drugih zagonetnih prijemov. Na podlagi slovensko-nemškega dogovora je vsakemu slovenskemu župniku bil dodeljen socialni delavec iz Slovenije, ki naj bi ga nadzoroval in o njegovih dejavnostih poročal v Slovenijo. Nobena pritožba pri nemških oblasteh ni zalegla, ker so se te dosledno držale dogovorov in niso bile zmožne razumeti problema.

Pa ne samo to. Tudi verniki so bili pod nadzorom. Dogajalo se je na primer, da so učiteljici dopolnilnega slovenskega pouka na nemški šoli – slovenski državljanke – telefonirali ob uri slovenske maše, da preverijo, če se je tudi ona udeležuje. To so delali drugi Slovenci, tudi taki, ki so hodili v cerkev. S tem so se namreč izogibali šikanam, katerim bi bili izpostavljeni, ko so se vračali domov, pa čeprav samo na dopust. Neverjetno, a resnično ...

Kot dosleden kulturnik, zaverovan v svoje poslanstvo, je stremel za tem, da bi posredoval svoje znanje rojakom ter da bi jih osveščal o lepoti in dragocenosti našega jezika.

V *Pismu staršem* pa daje takole duška svoji globoki ljubezni do slovenskega jezika: *'Petnajstletna izkušnja zdomstoa me je naučila marsičesa. Naučila me je spoznavati tudi meje naših možnosti v tujini. Pa vendar mi vest ne da miru. Še marsikaj se da storiti. Najprej mora vsak sebe prepričati, da je njegova sveta dolžnost do lastnega naroda, da svojim otrokom posreduje materinščino. Pa začnimo kar na začetku. Prvi pogoj je, da z otroki govorimo dosledno le slovensko. To je temeljni kamen, vse ostalo bo šlo lažje, če smo v tem dosledni. Če se otrok od malega navaja na dvojezičnost – na eni strani je dom, kjer se govori slovensko, na drugi strani pa vrtec in šola – skoraj ne bo imel velikih težav s slovenščino. Naša dekleta in fantje, ki odraščajo v takšnih družinah, so najprepričljivejši dokaz za to. Žal za pretežno večino to ne drži. Pa upam, da je z dobrohotno, a odločno besedo mogoče še koga vzpodbuditi.'* ⁷⁷

Sam na poti »skozi puščavo« ...

⁷⁷ Mirella Urdih Merku, *Bila sva uglasena na isto valovno dolžino*. Spominski album 2013.

SEDMI KROG

Smrt – onkraj slave in prezira

VRAČAL SE JE IN ... VRNIL

Stegu je pogosto prihajal v domovino.

To so mu omogočale razmere v Zahodni Nemčiji, kjer je bilo več prostih dni in podaljšanih cerkvenih praznikov kakor v Sloveniji. Ko so zdomci odhajali v domače kraje, je imel prosto tudi sam. O božično-novoletnih, velikonočnih in binkoštnih praznikih, o poletnih dopustih, tudi o krompirjevih, po naše Martinovih počitnicah.

V Sloveniji je obiskoval domače, v zadnjem letu tudi bližnje in daljne sorodnike, pa stanovske kolege ob letniških srečanjih (na primer v Vojniku in Želimljem), profesorje in sošolce iz postojnske gimnazije in seveda znance in prijatelje iz kroga 2000.

Srečal si ga v Desklah, Ilirski Bistrici, Ljubljani, Postojni, Solkanu, na Vojskem, pa tudi v Gorici, Tinjah na Koroškem, Trstu, pa na Dunaju in seveda v Parizu ... Pri Ambrožu Kodelji, Pavlu Bratini, Janezu Dularju, Juriju Fikfaku, Tomažu Gostinčarju, Vinku Kobalu, Petru Kovačiču, Stanislavu Leniču, Jožetu Krašovcu, Ivanu Mraku, Lojzetu Peterletu, Janezu Podobniku, Francu Zupetu Kristofu ... in pri sestri Ani Stegu Vičič.

V slovenskih knjigarnah je potrpežljivo stikal za novitetami, sedal v hrame slovenske kulture in jim meril daljo in nebesno stran.

*Premška cerkev sv.
Helene z župniščem.
Posnetek s premskega
gradu leta 2011*

Na obiske, se spominja sestra Ana, ni prihajal praznih rok in devizna sredstva, ki jih je potreboval doma, je včasih menjal tudi pri znancih in prijateljih. Pa ne vedno, kajti razmere so bile težke in denarja pri prijateljih ni bilo na ostajanje.

Ko so po smrti ugotavljali njegovo finančno stanje, denarja na banki ni imel. Hranilna knjižica je bila prazna. Avtomobil je imel na zakup. Drugega bogastva nič – razen knjig. Teh pa, saj se je z vsakega obiska vračal s kopicico novih tiskov, tudi s ploščami in kasetami.

Zadnji dve leti ga je pogosto bolela glava, in vrtelo se mu je. Enkrat bi skorajda prišlo do prometne nesreče, saj je med vožnjo za trenutek izgubil zavest. Imel je srečo ...

SMRT »OB POL PETIH POPOLDNE«

Nekaj dni pred smrtjo je po spletu okoliščin obiskal domači kraj.

Z bratom sta obnavljala domačijo. Dela so se vlekla že več let. Vili se je resnično veselil vsake spremembe, vsake nove pridobitve, vendar se mu je vse skupaj že preveč vleklo. Garal je, da bi bila dela čim prej pri kraju in bi se finančno in duhovno osredinil na druge načrte.

Sanjal je, da se po upokojitvi ustali v Beneški Sloveniji, kjer si je po malem že izbiral primeren kraj.

Tistega usodnega 26. septembra me je pozno dopoldne poklical po telefonu in povedal, da pride v Ljubljano.

Povabili smo ga na kosilo, kar je z veseljem sprejel.

Potem smo ga čakali. Ni ga bilo ne ob trinajsti ne ob štirinajsti ne ob petnajsti uri.

Potočnikovina leta 2013

*Sv. Helena s svojimi
pokojniki, tudi z
Vilijem Stegujem*

Ob šestnajstih je pozvonil telefon. Klicala je mama. Žalosten glas z druge strani je sporočil: »Zgodila se je tragedija, Viliju ne kaže dobro. Pravkar so ga z rešilcem odpeljali v izolsko bolnišnico. Če moreš pomagati, pomagaj.«

Klical sem brata, ki je bil tedaj internist v izolski bolnišnici, in ga prosil, naj stori, kar je v njegovi moči.

Dopoldan sta z bratom zidarila. Kmalu po tistem se je skopal, preoblekel in odpravil na pot. Ker mu je postalo slabo, je za nekaj časa legel. Drevenel je. »Mravljinci«, znanilci skorajšnje agonije, ki jih je omenjal že dopoldne, so mu ujedljivo gomazeli skozi okončine.

Kmalu nato se je po hiši razlegel prediren krik.

Brat Jože ga je še našel pri zavesti in besedi. Ni bil voljan k zdravniku. Stanje pa se je hitro slabšalo. Izgubil je zavest.

Poklicali so domačega duhovnika, ki mu je podelil bolniško maziljenje, in zdravnico, ki pa je nemočno ugotovila, da je počila možganska žila in da pri tako hudi anevrizmi praviloma ni pomoči. Pritisk v tempirani bombi (ki jo je, ne da bi vedel, nosil s seboj že nekaj let) je bil tako silen, da je dobesedno pometel z možganskim tkivom in izvotlil lobanjsko votlino.

Z rešilcem so odhiteli proti Izoli.

Je – razpet *med nebom in zemljo* – z ugašajočimi očmi še objel ozki košček brkinske zemlje ob potoku pod premskim gričem?

OB ČASU PA, KI GA BOŠ TI DOLOČIL ...

Ob osemnajstih sem klical v bolnišnico. Brat mi je povedal, da pacienta niso pripeljali in da se je eno izmed reševalnih vozil na pol poti vrnilo. Najbrž njegovo.

Srce ni zdržalo. Izdihnil je na Kozini. *Pod razgreto streho popoldneva se je vrnil k vodi* – na Potočnikovo domačijo.

To je bilo v torek, 26. septembra 1989, popoldan. Smrtni boj se je začel kmalu po poldnevu, sklenil pa »ob pol petih« popoldne. Kakor je še mlad »napovedal« v pesmi *Ob petih popoldne*.

*Umiral sem sam,
ob vodi,
med nebom in zemljo.
Točno ob pol petih popoldne.*

Točno ob pol petih je omagalo srce brkinskega človeka, Potočnikovega Vilčeta. In izpolnila se je prošnja iz študentskih let: *Ob času pa, ki ga boš Ti določil, me sprejmi k sebi!*

Po vseh vračanjih se je vrnil. Imel je vsaj to »srečo«, da je umrl doma.

Njegovih zemskih dni ni bilo veliko. Le za slabih 46 let. A veliko več kot dni njegovega premskega sodruga Dragotina Ketteja.

Lira je onemela, pesniška podoba okamenela, pesem zamrla ... preden se je uzrla v samostojni zbirki.

Bilo je, kakor je (povzemam malce po svoje) zapisal v Krivdi: *Vrata so se na stežaj odprla, brezmejni prostor in luč sta ti napolnila srce in umila oči. Utihnile so pesmi o krivdi, o molitvi, ki postaja jok; krsta je zaprta, brat ne vihti več kadilnice, v hišni veži so podrli oltar, mašni plašč se ti spet lepo poda, sveče gorijo, kelih je spet na pravem mestu in oče, sedeč za orglami, ni več besen; mati je pravkar položila jagnje na oltar in rdeči kolobarji so se razblinili...*⁷⁸

Je bilo tako? Ali drugače?

Novica o smrti se je hitro razširila po Premu, Ilirski Bistrici, dosegla prijatelje v Sloveniji, Italiji, Franciji, Nemčiji in povsod sejala začudenje in žalost.

⁷⁸ Iz pogrebne nagovora Viliju Steguju. 2000, 48–49(1880), str. 142.

SLOVO OB SVITU SVOBODE

Pogrebni slovesnosti⁷⁹ 28. septembra 1989 se je udeležilo veliko sošolcev in sošolk, profesorjev, znancev in prijateljev z vseh koncev Slovenije. Tudi iz Nemčije in Italije. V zboru 90 duhovnikov sta bila tudi koprski škof Metod Pirih in ljubljanski pomožni škof Stanislav Lenič, tedaj odgovoren za Slovence po svetu in njim dodeljene izseljenske duhovnike.

*Nagrobna plošča s cvetjem
na premskem pokopališču*

Govorov kar ni bilo konca. Škof Lenič je omenil neverjetno skladje med Vilijevo ljubeznijo do svobode in slovenstva, ki se povezuje z novo priložnostjo za **n a š o s a m o b i t n o s t i n samostojnost.**⁸⁰ Škof Metod Pirih se je svojemu duhovniku z izbranimi besedami zahvalil za 20 let duhovništva, še posebej tistega med zdomci in izseljenci. »Našim ljudem v zdomstvu je oznanjal evangelij z govorno in s pisano besedo, pripravljal in delil jim je zakramente, po različnih krajih je skupaj z njimi obhajal evharistijo, učil je

*Ob deseti obletnici smrti,
govori Lojze Peterle*

⁷⁹ Na VHS sta jih posnela zakonca Lojze in Katica Dominko. Arhiv Ane Stegu Vičič.

⁸⁰ Bilo je neposredno po sprejetju amandmaja k slovenski ustavi, ki je uveljavil neodtujljivo pravico slovenskega naroda do samoodločbe.

otroke in zbiral mlade, obiskoval in povezoval je posameznike in družine, skrbel je za bolnike in osamljene, loteval se je tudi kulturno-prosvetnega dela, pogosto pa je ljudem na tujem pomagal tudi v njihovih socialnih potrebah.

Duhovnika Vilija je Bog obdaril tudi s pesniško in literarno sposobnostjo. Poezijo je začel pisati že v gimnaziji. Predvsem pa v bogoslovju. Na Teološki fakulteti v Ljubljani je bil leta 1967 med ustanovitelji Pogovorov in leta 1969 revije 2000, pri kateri je do smrti sodeloval s pesmimi, eseji in prevodi.⁸¹

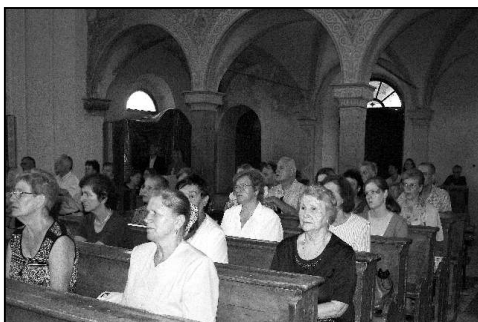
Ob ambonu so se zvrstili še: sošolka *Danica Pardo* v imenu gimnazijskih sošolcev, profesorica *Boža Breclj* v imenu gimnazijskih profesorjev, *Peter Kovačič Peršin* v imenu revije 2000, *Pavel Bratina* v imenu prijateljev, *predstavnika slovenske misije v Ingolstadt* v imenu vernikov, ravnatelj *Vipavske gimnazije Vinko Lapajne* v imenu Vojskarjev, *Jože Drolc* v imenu izseljenskih duhovnikov, *dr. Jože Krašovec* v imenu sošolcev,

Ob deseti obletnici smrti minuta molka za pokojnim Vilijem na premskem gradu. Z leve: Franc Dolgan, Duška Zlozel, Simona Hočevnar, Ana Ivančič in Jadranka Tomažič

Duška Zlozel s prof. Božo Breclj na kulturnem srečanju ob 10. obletnici Vilijeve smrti

Udeleženci spominske maše in kulturnega sporeda v premski cerkvi ob dvajseti obletnici smrti leta 2009

⁸¹ Metod Pirih, iz nagovor pri pogrebu duhovnika Vilija Steguja. Tiskopis, Koper-Prem 1989

Nagovor Ambroža Kodelja med obletno mašo leta 2009, ki jo je vodil dr. Edvard Kovač

Kulturni spored po maši ob 20. obletnici Vilijeve smrti leta 2009, govori Jože Stegu

župnik Janez Premrl v imenu domače župnije in predstavnik nadžupana mesta Ingolstadt v imenu občinske uprave.⁸² Med mašo je prepeval zbor bogoslovcev iz Ljubljane.

Toliko vsega je bilo, da so slovesnosti trajale dlje, kakor je bilo predvideno.

S smrtjo in pogrebom so se sklenili krogi Vilijevega življenja.

Najprej tisti prvi: *varnost domačije ali mlečne grudi brkinske zemlje*. Prav tu, ob cerkvi sv. Helene, se je zaljubil v brkinski svet, ki se je kakor nevesta preoblačil pred njegovimi očmi.

Nato drugi krog: *v sinji lok napete tovarišije*, ki so mu – od Prema in Ilirske Bistrice, od Postojne in Ljubljane, do Solkana, Vojskega, Nemčije in zadnjega srečanja z Gospodarjem – pomagale zoreti za usode polni čas.

Pa tretji krog: *poezije, prepojene s pelina žlahtnim moštom*. Kaj vse je šlo skozi njegove oči in zavest, srce in misel, preden je dobilo končno podobo, frazo. Kako skrbno je klesal kamne in zidal zgradbo svojega liričnega kozmosa. Lepo zgradbo si je postavil v spomin na svoje zemeljsko popotovanje.

Zrelega molčanja četrti krog, duhovniški, je bil nabit z besedo in molitvijo za danes in za jutri, za človeka, za slovenskega človeka, za slovenskega človeka na tujem, ki mu je bil zaupan zadnja leta.

Peti krog sta *filozofija in umetnost, s smerokazi peščenih duri*. Vedno novih, vedno na novo izgubljenih in spet najdenih.

⁸² Nekateri izmed teh žalnih nagovorov so izšli v reviji 2000, 4–5(1990)119–145. Nekaj podatkov pa je objavila tudi zadnja, 18. številka *Besede*.

Šesti krog je bilo *zdomstvo* – sito za seme viharjev. Z njimi je bila še kako povezana tudi Vilijeva vera. V njej so ga redki dobro poznali. »Zato ti v njihovem imenu izražam spoštovanje in občudovanje. Če bi bil filozof v čistem stanju, če bi bil teolog velikega formata, ne bi mogel biti, kar si bil. Bil pa si ves v tem, kar ti je v kategorijah življenja prinašala božja Previdnost. Bil si odsev tega, kar se je iz vseh naštetih krogov zgoščalo v nevidno središče. Bil si iskren hodec za vsem, kar si od prvih dni že nosil v sebi kot veliki sen, kot hrepenenče upanje, kot strastno zahtevo in vdano zaupanje. Bil si krhka posoda globokega verovanja.⁸³

Pri maši ob 20. obletnici smrti Vilija Steguja z leve: Peter Kovačič Peršin, Matija Kovačič, Marija Bratina in Slava Borka Kucler

Molitev ob grobu po obletni maši leta 2009

⁸³ Iz pogrebne nagovora. P. B. Dragi Vili. 2000, 48–49(1990), str. 142.

Tako je dozorel za sedmi krog, za smrt, za stanje *onkraj slave in prezira*, kjer slava in prezir nista več ne modna ne pomembna. Kar poslej šteje, je duše sinji lesk, obraz opran, z očmi na sončni paši. Vse sovražnike je pustil za seboj (telesne in duhovne, ideološke in politične, očitne in zahrbtne) in prestopil mejo, kjer preč je zmajev čas in božji rog mu širi večne sreče kolobarje. Zlo je ostalo v pristanih za ladje v nič.

Po zadušnici so ga položili v zemljo na tistem delu premskega pokopališča, ki gleda proti Snežniku in se nastavlja vzhodnemu soncu. Položili v drago »brkinsko zemljo« kot seme za novo rast.

Še vedno gostuje v duhovniškem grobu *Alojzija Lesarja* iz Sodražice, ki je umrl štiri leta pred Vilijevo novo mašo in je tod pasel duše od 1924. do 1965. leta.

Pod Lesarjevo nagrobno tablo stoji zdaj še ena, skromnejša, čisto v duhu Vilijevega življenja. Na njej sta fotografija in napis:

VILJEM STEGU
1943–1989
DUHOVNIK MED SLOVENC
V INGOLSTADTU – NEMČIJA

V družbi premskega župnika Alojzija Lesarja

Beseda

Beseda je hči molka.

*V molku je tišina besede
vulkan pred izbruhom.*

*»In beseda je
meso postala.«*

*Meso tišine
in srce molka
je njeno obličje
odslej.*

*Ves kruh
ne nasiti gladu,
ki je ostal za njo.*

*Vsa žalost
ni tako globoka
in vse veselje
ni tako čista radost,
da bi se je dotaknilo.*

*Beseda
je utelešenje molka
pred začetkom stvarjenja sveta.*

EPILOG

Olje na tleči žerjavici večera

Stegujeva smrt je padla v čas številnih političnih sprememb, pretresov in revolucij. Majal se je vzhodni blok. Večinoma nekrvavo – mehko in žametno. Od Vzhodne Nemčije do Bolgarije je zadišalo po svobodi.

Bližal se je razpad Sovjetske zveze,⁸⁴ a že leta 1989 je šlo kakor pri dominah: Sovjeti so se umaknili iz Afganistana, poljska partija je priznala Solidarnost, Madžarska je odstrla »železno zaveso«. Pri nas se je z majniško deklaracijo začela slovenska pomlad. Iz NDR so se čez Madžarsko in Avstrijo proti Zahodu usule dolge procesije vzhodnih Nemcev. Slovenija je po ustavni poti zrahljala vezi z Zvezo. Čehi in Slovaki so sprožili žametno revolucijo. V Ljubljani je propadel »miting resnice«, o božiču je padel Nicolae Ceausescu in zapornik Havel je zasedel Hradčane. Malo kasneje, 23. decembra 1990, se je Slovenija s plebiscitom odločila za samostojnost.⁸⁵

Dr. Edi Kovač prvi z desne in Karlo Vičič v sredini s Slovenci iz Pariza

⁸⁴ Na praznik Brezmadežne, 8. decembra 1991.

⁸⁵ Podatki povzeti po: <http://sl.wikipedia.org/wiki/1989>.

Gospa Marjana Gult na Premu leta 2011

Z leve Mateja Bizjak Petit, slovensko-francoska pesnica in direktorica Hiše poezije v Tinquexu; Vilijevega sestra Ana Stegu Vičič, predsednica Društva Slovencev v Parizu, Premka in pesnica Danica Pardo ter Karlo Vičič

Tega je letos štiriindvajset let.

Obujam spomine, še vedno gledam v črno ploščo Vilijevega nagrobnika in ne morem verjeti: že štiriindvajset let. Misli se sprehajajo po krogih njegovega bivanja, začeniši s prvim, kjer se je vse začelo, pa do zadnjega, kjer se je navidez vse končalo.

Dan se je nagnil in *žerjavica večera* razsvetljuje ozko mejo med zemljo in nebom. Nevidna roka *zliva olje na pogorišče dneva*.

Zdaj je resnično konec zemskih poti med nami ...

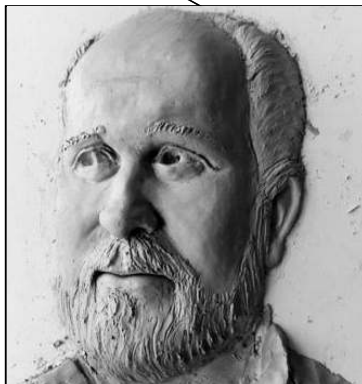
Odpadlo listje je prekrilo človeške stopinje in použilo še zadnje ostanke telesa, katerega duh je odšel v sinjino.

Letos mineva tudi sedemdeset let od Vilijevega rojstva. Ob okroglem jubileju, ki ga slavljenec z materjo, očetom in bratom praznuje na drugi strani življenjske črte, v območju Presežnega, je bila pod premskim zvonikom vzdana spominska plošča, ki jo je urezal mojster *Vojko Mužina* iz Sela na Vipavskem.

Spominja na hostijo, na kateri štiri kamnite plošče oblikujejo znamenje križa. V desnem zgornjem polju je Vilijevo glavo v bronu naredil *akad. kipar mag. Jernej Mali* iz Ljubljane

V druga tri polja je razporejeno spremno besedilo.

NA
PREMU 13
SE JE
ZA ČASNO
IN VEČNO
ŽIVLJENJE
RODIL

DUHOVNIK,
PESNIK,
MISLEC
IN
PREVAJALEC

TEOLOGI 1969 IN PRIJATELJI

**VILI
STEGU**

* 29. 11. 1943
p. 29. 6. 1969
+ 26. 9. 1989

PREM, 23. 8. 2013

Spominsko obeležje so postavili nekdanji študentje petega letnika ljubljanske teologije, se pravi letnik 1969. V tej sredini, zbrani iz vse Slovenije, se je človeško in duhovno klesal tudi Vili Stegu.

Vilijeви sošolci na Dunaju leta 2009 z leve proti desni: Vinko Malovrh, Franc Raspor, Anton Perger, Štefan Stele, Anton Maroša, Adolf Šavelj, Viktor Vratarič, Franc Vidic, Vid Premrl, Anton Štekl, Janez Zupanc, Milan Kšela, Tone Ciglar, Nikolaj Štolcar, Stanislav Celec, Viktor Papež, Slavko Hrast in Bogdan Berce

Naj na tem mestu navedem vse te žive ali že pokojne sošolce: Jože Bajzek, Bogdan Berce, Joszef Bernad, Pavel Bratina, Stanislav Celec, Tone Ciglar, Anton Dobrovoljc, Jože Gomboc, + Matija Hajdinjak, Slavko Hrast, Janko Jarc, + Cveto Jurak, Janez Kebe, Jože Klun, Stanko Kolbl, Marijan Kovačič, Jože Krašovec, Anton Krnc, Milan Kšela, + Ernest List, Vinko Malovrh, Anton Maroša, + Franc Mikuž, Jožef Osvald, Viktor Papež, Anton Perger, Jože Pozderek, Vid Premrl, Janez Puhan, Mauricij Pušenjak, Alojzij Rajk, Franc Raspor, Jože Sraka, Štefan Stele, Adolf Šavelj, Jože Škrinjar, Anton Štekl, Nikolaj Štolcar, Franc Trunkelj, Franc Vidic, Viktor Vratarič, Boris Zakrajšek, Branko Zemljak in Janez Zupanc.

Ob sedemdeseti obletnici Vilijevega rojstva se je na Premu zvrstilo nekaj dogodkov: Revija 2000 je pod vodstvom Petra Kovačiča Peršina na premskem gradu pripravila *Simpozij o življenju in delu Vilija Steguja*; izšle so tri publikacije: zgoščenki Vilijevih *Razprav, člankov, misli in dnevnikov, Spominski album Iz zemlje tvoje so kali pognale* z zapisi Vilijevih sorodnikov, znancev in prijateljev, pri Ilirskih temah pa knjiga z naslovom *Krogi njegovega bivanja*.

Vilija smo se spomnili v župnijski cerkvi sv. Helene z mašo, ki jo je daroval koprski škof *dr. Jurij Bizjak*.

Kakor ob dosedanjih obletnicah⁸⁶ je bil tudi ob sedemdesetletnici rojstva krajši kulturni spored, med katerim smo slišali nekaj Vilijevih pesmi, tudi tiste, ki jih je uglasbil *prof. Jože Trošt*.

Da, Vili, *ena sama pot je, pot preroškega pričevanja* in blagor jim, ki jo dostojno prehodijo. Zato vedo, kje klijejo semena vstajenja. Pri Njem, ki daje rast in spravlja žito v svoje kašče. Včeraj, danes in jutri.

Po obletni maši leta 2009 na premskem župnijskem dvorišču

V Kamnjah, dan spomina na žrtve totalitarnih režimov,
23. avgusta 2013

⁸⁶ Obletnice Vilijeve smrti: **26. septembra 1990** – prva z mašo v Châtillonu (ob tej priložnosti je *Anne-Marie Jan* zapela štiri Vilijeve samospelve, ki jih je uglasbil prof. Jože Trošt); **27. septembra 1999** – deseta in **28. avgusta 2009** – dvajseta (dr. Edvard Kovač, Ambrož Kodelja, Jožko Stegu in Danica Pardo s skupino). **Konec aprila 1997** pa je bila predstavitev Stegujeve pesniške zbirke *Ugašajoče sanje* (sodelovali so: prof. Boža Breclj, prof. Peter Kovačič, Lojze Peterle, dr. Janez Podobnik).

KAZALO

KNJIGI NA POT	3
PROLOG	5
PRVI KROG Varnost domačije – mlečne grudi brkinske zemlje	7
OD FRANKOV IN STEGLOV DO STEGUJEV	7
OD FRANCA STEGUJA DO JAKOBA STEGLA	8
NEZNANO POREKLO BRKINSKIH STEGUJEV	10
POTOČNIKOV VILČE	11
OD PREMA DO ILIRSKÉ BISTRICE	14
OD ILIRSKÉ BISTRICE DO POSTOJNE	17
DRUGI KROG Tovarišije – v sinji lok napete daljave	23
ZORENJE POKLICA OD POSTOJNE DO LJUBLJANE	23
TEOLOGIJA IN VOJSKA	26
ČAS LJUBLJANSKE TOVARIŠIJE	28
POGOVORI, BRAZDA, REVILJA 2000	30
TRETI KROG Poezija – pelina žlahtni mošt	35
PREJA STEGUJEVE POEZIJE	35
KAKOR IZBRUH SPEČEGA VULKANA	37
ZAKLADNICA LIRIČNIH PODOB, METAFOR IN FRAZ	41
ŠE VEDNO NEZNAN PESNIK	43
NASLOVI STEGUJEVIH PESMI PO ABECEDNEM REDU	48
PREVODI V ITALIJANŠČINO IN UGLASBITVE	52
ČETRTI KROG Duhovništvo – molitev zrelega molčanja	55
SEMIŠKO ŽIVLJENJE	55
ODLOČILNO LETO 1969	57
KAPLAN V SOLKANU	62
RAZPET MED ŽUPNIJO IN KROGOM 2000	64
PETI KROG Umetnost in filozofija – smerokazi peščenih duri	67
POSTOJNSKI IN LJUBLJANSKI UČITELJI	67
Z MOČJO BESEDE TUDI NA »VAŠKIH« ODRIH	69
ZA NEKAJ PRGIŠČ PROZE	71
ŠTUDIJ IN PREVĀJANJE FILOZOFSKO-RELIGIOZNIH MISLECEV	73
SPISEK PREVODOV IN RAZPRAV	75
ŠESTI KROG Zdomstvo – sito za seme viharjev	77
IZSELJENSKI DUHOVNIK V NEMČIJI	77
ŽUPNIJA ČEZ TRI ŠKOFIJE	79
TEŽKE RAZMERE IN NESREČNE SMRTI	82
BESEDA DRAGIM SLOVENCEM	85
SEDMI KROG Smrt – onkraj slave in prezira	95
VRAČAL SE JE IN ... VRNIL	95
SMRT »OB POL PETIH POPOLDNE«	96
OB ČASU PA, KI GA BOŠ TI DOLOČIL ...	98
SLOVO OB SVITU SVOBODE	99
EPILOG Olje na tleči žerjavici večera	105

Pavel Peter Bratina
KROGI NJEGOVEGA BIVANJA
Ob sedemdeseti obletnici rojstva in štiriindvajseti obletnici smrti
VILIJA STEGUJA,
duhovnika, pesnika, misleca in prevajalca
1943–1989–2013

Uredil: Pavel Peter Bratina
Jezikovni pregled: Marija Bratina
Naslovnica: akad. slikar Franc Zupet Krištof
Fotografije: Ana in Karlo Vičič, Pavel Bratina in dr.
Oblikovanje in tisk: Grafična delavnica Bor
Izdajatelj: Društvo za krajevno zgodovino in kulturo Ilirska Bistrica
Za izdajatelja: Tomo Šajn
Zbirka Ilirske teme
Naklada: 300 izvodov
Ilirska Bistrica 2013

Izdajo knjige je finančno podprla:

Natis te knjige je podprl tudi Urad RS za Slovence v zamejstvu in po svetu.

ZBIRKA ILIRSKE TEME:

- več avtorjev*: LETO POMEMBNIH JUBILEJEV (1994)
Ivko Spetič: ŠOLSTVO NA BISTRISKEM (1996)
Karel Rustja: 130 LET ŽELEZNIŠKE PROGE PIVKA-REKA (2003)
Aleksander Ličan: SPOMINI IZ SIBIRIJE (2006)
Ivan Simčič, Franc Poklar: JOSIP - NADOSLAV POTEPAN (2008)
Gregor Bolčina: MAŠUN, NASTANEK, RAZVOJ IN POMEN GOZDNE PRISTAVE (2009)
Anja Hofman: ŽEJNA SREČE IN RESNICE, Maks Samsa, življenje in delo (2009)
Dimitrij Grlj: ZGODOVINSKI PREGLED ŠPORTA NA BISTRISKEM (2011)
Tjaša Poklar: JEZIK OSTANE V DUŠI Portret Bistrice Kranjec Mirkulovske (2011)
Pavel Peter Bratina: KROGI NJEGOVEGA BIVANJA, Življenje in delo Vilija Steguja (2013)